

โครงการย่อยที่ 1

การเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อมวลชนกับความเข้าใจและ
การยอมรับต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

**The Diffusion of the Sufficiency Economy Philosophy in Thai Mass
Media, and Understanding and Acceptance of People in
Chiang Rai Province**

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง การเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อมวลชนกับความเข้าใจและการยอมรับต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

The Diffusion of the Sufficiency Economy Philosophy in Thai Mass Media, and Understanding and Acceptance of People in Chiang Rai Province

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปี 2551 จำนวนเงิน 210,000 บาท

ระยะเวลาการทำวิจัย 1 ปี เริ่มทำการวิจัยเมื่อ ตั้งแต่ เดือน กันยายน 2551 ถึง เดือนกันยายน 2552

ชื่อผู้วิจัย 1. ดร.คมสัน รัตนะสิมากุล¹

2. ดร.เสริมศิริ นิลคำ²

การวิจัยเรื่อง การเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อมวลชนกับความเข้าใจและการยอมรับต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย ซึ่งประกอบด้วยสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อศึกษาระดับความเข้าใจ การยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย ผลการศึกษาพบว่า

1.1 สื่อหนังสือพิมพ์ นำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นที่เป็นเรื่องของกิจกรรมมากที่สุด โดยเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นการจัดทำโครงการต่างๆ ซึ่งเชื่อมโยงแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นการเกิดพระเกียรติ การให้คำอธิบายหรือนิยามเศรษฐกิจพอเพียงยังคงเป็นเพียงการนำเสนอ

¹ อาจารย์โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

² อาจารย์โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

เพียงระดับนามธรรม ผู้อ่านยังต้องคิดและตีความด้วยตนเองเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ในการนำไปประยุกต์ใช้

1.2 สื่อวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่มีการนำเสนอในรูปแบบรายการบรรยายหรือสนทนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการขยายความนิยามของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามมุมมองของกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น เกษตรกร นักธุรกิจ ข้าราชการ ฯลฯ ให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น นำเสนอในรูปแบบของข่าวที่เน้นการรายงานข่าวกิจกรรมที่ดำเนิน โครงการต่างๆ ตามแนวพระราชดำริ นอกจากนี้ยังเสนอในรูปแบบรายการสนทนาที่มีการนำบุคคลที่มีความรู้ประสบการณ์ในแวดวงต่างๆ หรือประชาชนทั่วไปที่ใช้หลักความพอเพียงในการดำรงชีวิตมาร่วมพูดคุยกับผู้จัดรายการ เป็นการแบ่งปันความรู้ในการปฏิบัติ คนให้ประสบผลสำเร็จเพื่อให้ผู้ฟังเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ช่วยเสริมความเข้าใจ ขณะเดียวกันก็สามารถกระตุ้นความสนใจให้เกิดแก่ผู้รับสารได้

1.3 สื่อโทรทัศน์ พบว่า นำเสนอรายการประเภทสารคดีที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรต่างๆ มากที่สุด โดยองค์กรในชุมชนที่ผู้ผลิตให้ความสำคัญคือ สถานศึกษา เนื้อหาของรายการแต่ละครั้งจะมุ่งเน้นการยกตัวอย่างการร่วมมือร่วมใจขององค์กรต่างๆ กับภาคประชาชนของแต่ละชุมชนที่นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่ของตนและประสบความสำเร็จ โดยปัญหาจะมีความครอบคลุมทุกแง่มุม อาทิ ปัญหาเศรษฐกิจปากท้องของคนในชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาวัฒนธรรม ฯลฯ โดยรายการส่วนใหญ่มีความยาวประมาณ 5 – 8 นาที

รูปแบบการนำเสนอส่วนใหญ่เป็นสารคดีเนื่องจากมีประโยชน์ในการช่วยขยายความเข้าใจของผู้รับสาร โดยสามารถใช้ภาพเป็นตัวช่วยในการเล่าเรื่อง ช่วยในการตีความเนื้อหาหรือขยายแนวคิดให้ครอบคลุมทุกแง่มุมของสังคม การใช้ภาษาที่ง่ายในการเล่าเรื่อง การลำดับเรื่องตามเวลาอย่างเป็นขั้นตอน การขยายความเนื้อหาหรือภาษาทางวิชาการ ศัพท์เฉพาะที่เข้าใจยาก ฯลฯ

2. ระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับที่มีความรู้ความเข้าใจมาก โดยเฉพาะในด้านหลักความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตนเอง การพึ่งตนเองในชีวิตประจำวัน แบ่งปันกันในครอบครัวและเพื่อนบ้าน รู้จักเก็บออม ฯลฯ

3. ระดับการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพและการเสริมสร้างให้คนไทยมี

พื้นฐานทางจิตใจที่มีคุณธรรม ส่วนในด้านการนำไปใช้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการประกอบธุรกิจ การพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ การไม่คำนึงกำไรของตนเองเพียงฝ่ายเดียว และการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อทบทวนการใช้จ่ายและออมเงิน

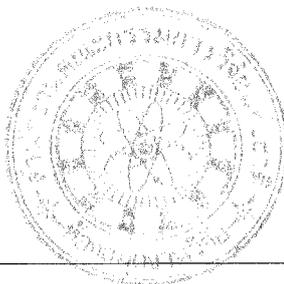
The research entitled “The Diffusion of Philosophy of the Sufficiency in Thai Mass Media and Understanding and Acceptance of People in Chiang Rai Province aimed to analyze the diffusion of philosophy of the economic sufficiency in Thai mass media and to study the level of understanding and acceptance and apply the philosophy in Chiang Rai people’s daily lives.

The research was completed through the quantitative and qualitative methodology by using questionnaire survey, in depth-interview and focus group.

The findings were as follows:

1. Regarding to the diffusion of philosophy of the economic sufficiency in Thai mass media showed that:

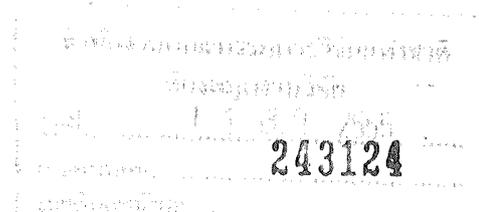
1.1 With regard to the newspaper media, it has presented the content of the economic sufficiency philosophy dealing with projects the most. The content was focused on the royal practice of economic sufficiency philosophy and honored His Majesty the King. The philosophy’s explanation and definition was still abstract. The readers had to think and interpret about the application of the philosophy.

---

¹ Lecturer, Mass communication Program, Faculty of Business Administration, Chiang Rai Rajabhat University

² Lecturer, Mass communication Program, Faculty of Business Administration, Chiang Rai Rajabhat University

1.2 With regard to the radiobroadcast, it has mostly presented in a form of lecture and dialogue involved with the distinct explanation of the philosophy's definitions from various kinds of people in different professions, for example, farmers, businessmen, government officers, and so on. In addition, it also presented in a form of news dealing with the royal projects and the dialogue concerned different kinds of people with their outstanding experiences or the common people applying the philosophy of the economic sufficiency in their daily lives invited and talked with the disc jockey. They could also share their experiences and knowledge on the philosophy clearly and help more understanding and attract the audiences.

1.3 With regard to television media, it has presented the application of the philosophy of the economic sufficiency into several organizations the most. The educational organization was supported by the producers the most. The programs' objectives were concerned the collaboration of the organizations and the communities and presented the application of the philosophy to the solutions successfully. The problems were inclusive in every aspect, for example, people's living, environment, culture, and so on. The program's duration was 5-8 minutes and mostly presented in a form of documentary and its content was useful and could help the people more understanding. The pictures could also tell and help the people understand easily and extend the concept in every aspect of the society. In addition, the language was also simple and in sequence and obviously explained the specific or academic vocabularies, and so on.

2. The study result of the people's level of understanding of the economic sufficiency philosophy, were overall at a high level, especially in terms of sufficiency, rationale, self-immunity, self-reliance, sharing with families and neighbors and saving, and so on.

3. The study result of the acceptance and application to the philosophy in Chiang Rai people's daily lives were overall at a high level, especially in terms of honesty in profession, supporting Thai people in morality. Regarding to the application, it was overall at a high level, especially, in terms of doing business, developing efficiency production, regularly improving the quality of products, reasonably pricing, and accounting for expenditure and savings review.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน หมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่สำหรับตัวเอง และครอบครัว แต่หมายความว่า ในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียงพอควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร จะได้ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก อย่างนี้นักเศรษฐศาสตร์ต่างๆ ก็บอกว่าล้าสมัย เพราะเศรษฐกิจของประเทศอื่นมีการแลกเปลี่ยนเรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการค้า (Trade Economy) ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง (Self-Sufficient Economy) : พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2550

อาจกล่าวได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำที่คนไทยเริ่มรู้จักคำนี้เป็นครั้งแรกเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสถึงแนวคิดดังกล่าวเมื่อ วันที่ 4 ธันวาคม 2550 เพื่อให้คนไทยใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การดำเนินธุรกิจ และการพัฒนา ในขณะที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในช่วงปีดังกล่าว

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นถึงการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับรัฐ ซึ่งจะมุ่งเน้นการดำเนินไปในทางสายกลางหรือการดำเนินชีวิตโดยอาศัยความพอเพียง ซึ่งความพอเพียงนั้นหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลและรวมไปถึงการสร้างภูมิคุ้มกันตัวเองจากสภาวะที่เปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต รวมทั้งต้องอาศัยหลักการของเหตุผล คุณธรรม ความอดทน ความรอบคอบ สติและปัญญา เพื่อเตรียมพร้อมที่จะรับมือ

กับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงตรัสถึงคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงในครั้งนั้น เป็นต้นมา สังคมไทยก็ได้มีการกล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกันอย่างแพร่หลาย อาจเป็นเพราะว่าสังคมได้เริ่มตระหนักได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่จะนำพาประเทศให้พ้นจากวิกฤตในครั้งนั้นได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวในช่วงเวลาดังกล่าวจึงได้มีการตีความและเผยแพร่แนวคิดดังกล่าวอย่างกว้างขวางจากคนหลายกลุ่ม ทั้งจากผู้ถวายงานใกล้ชิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัฐบาล ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ นักคิดและนักพัฒนาต่างๆ ซึ่งการตีความของบุคคลเหล่านั้นมีความแตกต่างหลากหลาย จนทำให้สังคมเกิดความสับสนถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง กระทั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสเพื่ออธิบายถึงคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง อีกถึง 2 ครั้ง คือในวันที่ 4 ธันวาคม 2550 และ วันที่ 23 ธันวาคม 2542

นอกจากกลุ่มบุคคล ซึ่งถือว่าเป็นสื่อบุคคลที่กล่าวในข้างต้นแล้ว สื่อมวลชนยังถือเป็นช่องทางสำคัญอีกช่องทางหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นช่องทางสำคัญที่ทำให้การตีความและการเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นไปอย่างแพร่หลายในสังคมนั้น

กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าสื่อมวลชนเป็นสื่อกลางที่สำคัญยิ่งในการทำหน้าที่ถ่ายทอดแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการนำข้อมูล ข่าวสารจากกลุ่มต่างๆ ที่พูดถึงและปฏิบัติตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ประชาชนต่างๆ ในสังคม นับตั้งแต่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในวันที่ 4 ธันวาคม 2550 มาถึงปัจจุบัน สื่อมวลชนได้มีการนำเสนอเรื่องราว แนวคิด ตลอดจนการกล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบต่างๆ อย่างมากมาย ทั้งในรูปแบบของข่าว สารคดี เกมสไลด์วีเรียลลิตีวีซีดี ละครและโฆษณา ซึ่งเนื้อหาสาระของรายการแต่ละรายการและรูปแบบก็จะมีการตีความเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันออกไป ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อการรับรู้และเข้าใจของผู้ชมแตกต่างกันเช่นกัน

จากการศึกษาของจันรรจา ชุ่มชื่น (2547) พบว่า กลุ่มผู้อ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำไม่ได้รับความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์มากเท่าที่ควร ทุกคนรับรู้ที่ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ช่วยให้คนไทยพ้นจากปัญหาเศรษฐกิจ ขณะที่ปาณิสรา วัฒนรัตน์ (2550) ได้ศึกษาการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ “เศรษฐกิจพอเพียง” ของกลุ่มผู้รับสารที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม ซึ่งเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนใหญ่เข้าใจเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง แต่ในหลักวิธีการที่นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ภายใต้ 3 ห่วง 2 เงื่อนไขนั้น กลุ่มผู้รับสารทั้งสองยังเข้าใจไม่ลึกซึ้งเพียงพอ

นอกจากสื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว สื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ยังมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ในการให้การเรียนรู้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนไปในเวลาเดียวกัน เช่นการศึกษาของ สมพงษ์ จิตระดับ พบว่า แหล่งความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่เด็กและเยาวชนได้รับทราบสูงสุด คือ ผ่านรายการ โทรทัศน์ 52 ราย หรือ 31.14 % รองลงมา คือ ครู อาจารย์ 44 ราย หรือ 26.35 % อินเทอร์เน็ต 18 ราย หรือ 10.78% พ่อแม่ และคนในครอบครัว 16 ราย หรือ 9.85% (ไทยรัฐ, 14 เมษายน 2550)

ด้วยการเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เกิดปัญหามีผู้ตีความ เลื่อนนำไปใช้อย่าง หลากหลาย จนเกิดความเข้าใจและนำไปใช้อย่างผิดๆ ถูกๆ หรือแปลความหมายผิดเพี้ยน ไปจากเดิม จึง ได้มีความพยายามจะทำให้มีการสื่อความหมายแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความถูกต้อง เทียงตรง และชัดเจน ขณะเดียวกันก็สามารถนำมาสื่อสารกับสังคมวงกว้างได้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่นๆ มาร่วมกันประมวลและ กลั่นกรองพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานไว้ในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราช ดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และทรงได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทาง ปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไปเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 มีใจความว่า

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึง ระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทาง สายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุค โลกาวัดน์ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อ การมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและ ภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความ ระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้าง พื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความ เพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อ การรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

เพื่อความเข้าใจที่ง่ายและสามารถสื่อสารกับสาธารณชนได้อย่างชัดเจน จากคำอธิบายดังกล่าวได้นำมาปรับเป็นคำขวัญของเศรษฐกิจพอเพียงว่าด้วย ‘3 ห่วง 2 เงื่อนไข’ 3 ห่วงประกอบด้วย *ความพอประมาณ* หมายถึงความพอดี ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป และไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น *ความมีเหตุผล* หมายถึง คิดทบทวนอย่างรอบคอบ ต้องพิจารณาจากเหตุทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง และยังคงคำนึงถึงผลที่ตามมาด้วย *การมีภูมิคุ้มกัน* หมายถึง การรู้จักจัดการกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อรับกับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้น เพราะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอันมากที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของเรา ในขณะที่ 2 เงื่อนไข คือ *ความรู้* หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ *คุณธรรม* หมายถึง ความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต รู้จักการแบ่งปัน ไม่โลภ และไม่ตระหนี่ กล่าวคือ เป็นคนเก่งอย่างเดียวไม่พอ ต้องเป็นคนดีด้วย (<http://www.pp-gen.com/index.php>)

จากการศึกษาข้างต้นพอจะทำให้เห็นประเด็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับการนำเสนอเนื้อหาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชน กับระดับความเข้าใจและการยอมรับของประชาชน ซึ่งเป็นผู้รับสาร ซึ่งจะมีส่วนสำคัญต่อการที่ประชาชนนำเอาหลักแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในวิถีประจำวัน โดยเฉพาะการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้นงานวิจัยเรื่องนี้จึงต้องการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในสื่อสารมวลชนไทย ทั้งในรูปแบบรายการ โทรทัศน์ รายการวิทยุกระจายเสียงและสื่อหนังสือพิมพ์ไทย เพื่อศึกษาว่าสื่อมวลชนมีความเข้าใจและสะท้อนเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงออกมาในลักษณะเช่นไร ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวจะส่งผลต่อการรับรู้และตีความของผู้รับสาร นอกจากนี้งานวิจัยเรื่องนี้ยังต้องการจะศึกษาในแง่มุมมองของผู้รับสาร ซึ่งในที่นี้หมายถึงคนในจังหวัดเชียงราย ซึ่งงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 4 ภาคส่วนของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงเกี่ยวกับการนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ คือ ภาครัฐบาล ภาคครัวเรือน ภาคการผลิตและสถาบันการเงิน เพื่อศึกษาว่าผู้รับสารดังกล่าวนี้มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร และนำเอาแนวปรัชญาดังกล่าวไปปฏิบัติอย่างไร ในระดับมากน้อยเพียงใด ซึ่งประโยชน์จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยพิจารณาจากข้อมูลว่าการเผยแพร่ของสื่อมวลชนมีความถูกต้อง ครบถ้วน และเหมาะสมต่อการนำไปปรับใช้หรือไม่อย่างไร ขณะเดียวกันการศึกษาในแง่มุมมองของประชาชนก็จะทำให้

เข้าใจว่าประชาชนเข้าใจแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับใด และยอมรับมากน้อยเพียงไร ความรู้ดังกล่าวจะทำให้ผู้วางแผนนโยบายทราบปัญหาและประกอบการตัดสินใจได้ว่าควรเพิ่มข้อมูลหรือเนื้อหาในลักษณะเช่นไร จึงจะทำให้ประชาชนเข้าใจแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้มากขึ้นและชัดเจนยิ่งขึ้น จนกระทั่งเกิดการยอมรับและนำแนวปรัชญาดังกล่าว ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.2 วัดดูประสคักของการศึกษา

1.2.1 วิเคราะห์การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย ซึ่งประกอบด้วยสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์

1.2.2 ศึกษาระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.3 ศึกษาการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสำหรับวงวิชาการ โดยเฉพาะในการสร้างชุดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการเรียนการสอนทั้งในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา เพราะข้อมูลจากงานวิจัยนี้จะให้คำตอบว่า ประชาชนมีความเข้าใจแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้องเพียงใด สถาบันการศึกษาอาจจะนำเอาข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ในแง่มุมมองของการสร้างหลักสูตรที่ช่วยเติมเต็มจนประชาชนสามารถนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้จริง

1.3.2 เป็นประโยชน์ต่อผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะภาครัฐ ซึ่งจะสามารถใช้ข้อมูลจากงานวิจัยครั้งนี้ไปพิจารณาว่าการเผยแพร่ของสื่อมวลชนมีความถูกต้อง ครบถ้วน และเหมาะสมต่อการนำไปปรับใช้หรือไม่อย่างไร ขณะเดียวกันการศึกษาในแง่มุมมองของประชาชนก็จะทำให้เข้าใจว่าประชาชนเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงในระดับใด และยอมรับมากน้อยเพียงไร ความรู้ดังกล่าวจะทำให้ผู้วางแผนนโยบายทราบปัญหาและประกอบการตัดสินใจได้ว่าควรเพิ่มข้อมูลหรือเนื้อหาใน

ลักษณะเช่นไร จึงจะทำให้ประชาชนเข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้มากขึ้นและชัดเจนยิ่งขึ้น จนกระทั่งเกิดการยอมรับและนำแนวคิดดังกล่าวไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.3.3 สำหรับสื่อมวลชน ซึ่งจะเกิดประโยชน์ในแง่ของการได้ทบทวนบทบาทการทำหน้าที่ในการเป็นการสื่อกลางเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งสื่อมวลชนเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่เป็นส่วนสำคัญในการทำหน้าที่ขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยครั้งนี้จะช่วยหาคำตอบได้ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทในการส่งเสริมแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมากน้อย ถูกต้องและเหมาะสมเพียงไร ข้อมูลครั้งนี้จะช่วยทำให้สื่อมองเห็นภาพเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างชัดเจน จนกระทั่งนำเสนอออกสู่สาธารณะได้อย่างชัดเจนขึ้น

1.3.4 ข้อมูลครั้งนี้จะเป็นประโยชน์เบื้องต้นต่อการประเมินประสิทธิภาพของการนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในภาคการผลิตอื่นๆ ของสังคม เพราะปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยอธิบายความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้นั้น ปัจจัยเบื้องต้นอาจจะขึ้นอยู่กับว่า ประชาชนมีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในระดับใด และเข้าใจอย่างถูกต้องมากน้อยเพียงใด

1.3.5 ประโยชน์จากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้เห็นประเด็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับการนำเสนอเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชน กับระดับความเข้าใจและการยอมรับของประชาชน ซึ่งเป็นผู้รับสาร ซึ่งจะส่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการการเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

1.3.6 ผลจากแผนงานวิจัยนี้จะช่วยสนองตอบยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ในส่วนของยุทธศาสตร์การสร้างเสริมแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน

1.3.7 ผลจากแผนงานวิจัยนี้จะช่วยสนองตอบกลุ่มเรื่องเร่งด่วนตามนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ.2554-2553) กลุ่มการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ กลุ่มสื่อมวลชน ซึ่งประกอบด้วยสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง และสื่อโทรทัศน์นำเสนอ รวมถึงกลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นผู้ผลิตหรือรับผิดชอบการกำหนดเนื้อหาที่นำเสนอผ่านสื่อเหล่านั้น กลุ่มที่สอง คือกลุ่มประชาชนในจังหวัดเชียงรายหรือกลุ่มผู้รับสารแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อมวลชน ซึ่งประกอบด้วย 4 ภาคส่วนของระบบเศรษฐกิจ คือ ภาครัฐ ภาคครัวเรือน ภาคการผลิตและภาคสถาบันการเงิน

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่หลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ จังหวัดเชียงรายซึ่งประกอบด้วย 16 อำเภอ และ 2 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอขุนตาล อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน อำเภอเทิง อำเภอป่าแดด อำเภอพญาเม็งราย อำเภอพาน อำเภอแม่จัน อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่สรวย อำเภอแม่สาย อำเภอเวียงแก่น อำเภอเวียงชัย อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่ลาว กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง และกิ่งอำเภอดอยหลวง

1.4.3 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยคือ 1 ปี

1.4.4 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่เนื้อหาแนวเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชน กับความเข้าใจ การยอมรับและการนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย จาก 4 ภาคส่วนเศรษฐกิจ ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานไว้ในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆที่เกี่ยวข้องและทรงได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชน โดยทั่วไปเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 มาเป็นเกณฑ์กลางในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ซึ่งประกอบไปด้วย

1) เนื้อหาตามหลักการของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลักการ คือ

1.1) การเดินสายกลาง

1.2) ใช้ความรู้และเหตุผลในการตัดสินใจ และ

1.3) การมีภูมิคุ้มกันจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จากภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ และเหนือความคาดหมาย

2) เนื้อหาตามเงื่อนไขของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2 ข้อ คือ

2.1) เงื่อนไขความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) และ

2.2) เงื่อนไขคุณธรรม (ซื่อสัตย์สุจริต สติปัญญา ขยันอดทน แบ่งปัน)

3) เนื้อหาตามหลักปฏิบัติของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 9 ประการ คือ

3.1) ใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก

3.2) ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด

3.3) เน้นการจ้างงานเป็นหลัก โดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ยกเว้นในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์

3.4) มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ

3.5) ไม่โลภมากจนเกินไป และไม่เน้นกำไรในระยะสั้น เป็นหลัก

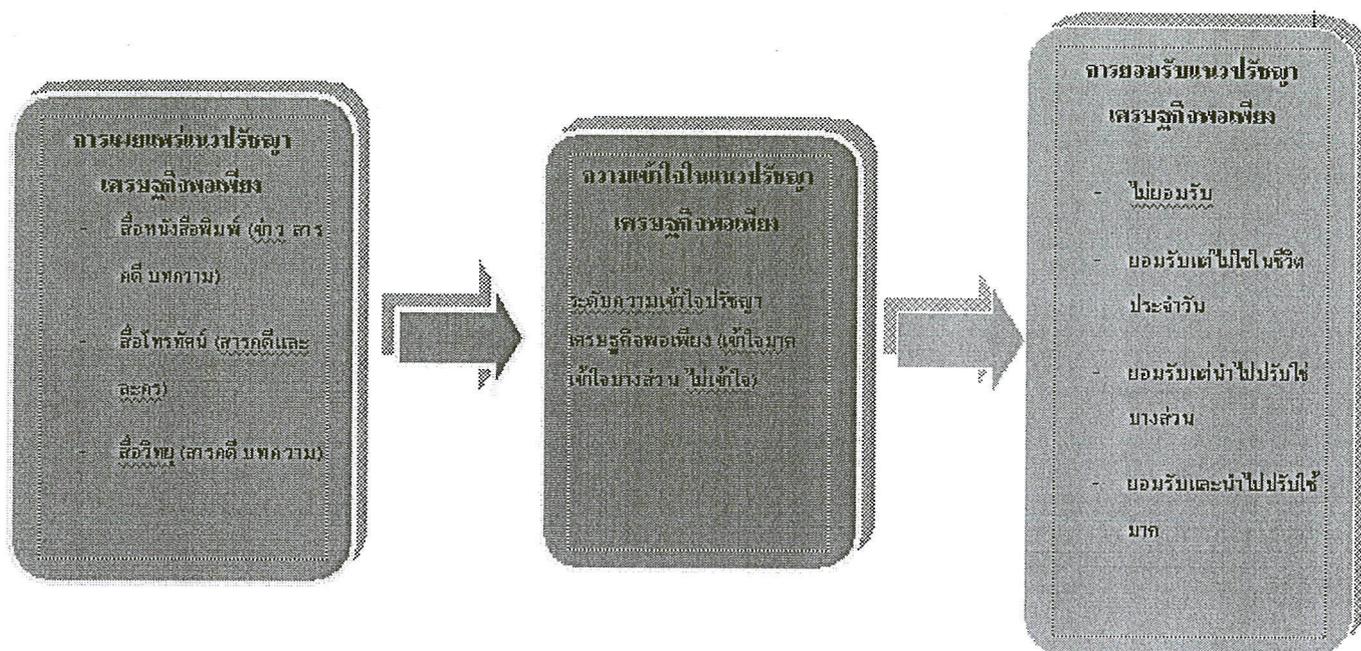
3.6) ซื่อสัตย์ สุจริตในการประกอบการ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค และไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานหรือลูกค้า ตลอดจนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ

3.7) เน้นการกระจายความเสี่ยงจากการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและ/หรือมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ได้

3.8) เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้จนเกินความสามารถในการบริหารจัดการ

3.9) เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น และตอบสนองตลาดในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ เป็นหลัก

1.5 กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อมวลชนกับความเข้าใจและการยอมรับต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในจังหวัดเชียงราย” มีแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบในการศึกษา เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และอภิปรายผล ดังนี้

- 1) ทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรม
- 2) แนวคิดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน
- 3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรม (KAP)
- 4) แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ มีสาระสำคัญดังนี้

2.1 ทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรม

การเผยแพร่ (Diffusion) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้นวัตกรรมได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้โดยสมาชิกของชุมชนเป้าหมาย ฉะนั้นการเผยแพร่จึงเป็นกระบวนการซึ่งนวัตกรรม (Innovation) จะถูกนำไปถ่ายทอดผ่านช่องทางของการสื่อสาร (Communication Channels) ในช่วงเวลาหนึ่ง (Time) กับสมาชิกที่อยู่ในระบบสังคมหนึ่ง (Social System) ให้เกิดการยอมรับ (Adoption) จาก การวิเคราะห์ลักษณะของการเผยแพร่พบว่า มีสิ่งที่เกี่ยวข้องอยู่ 5 ประการที่มีอิทธิพลในการดำเนินการของกระบวนการเผยแพร่ ประการแรกได้แก่ ตัวนวัตกรรมเอง ประการที่สองได้แก่สารสนเทศหรือข้อมูลที่น่าไปใช้ในการสื่อสารในเรื่องของนวัตกรรมนั้น ประการที่สามได้แก่ เงื่อนไขด้านเวลา ประการที่สี่ได้แก่ธรรมชาติของระบบสังคม หรือชุมชนที่นวัตกรรมจะนำไปเผยแพร่ และประการสุดท้ายคือการยอมรับ การวิจัยทางด้านการเผยแพร่ นวัตกรรมจะเป็นการศึกษาถึงปัจจัย 5 ประการนี้ว่ามีผลอย่างไร และมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไรในการส่งเสริมให้มีการยอมรับและนำไปปฏิบัติ

2.1.1 Innovation หมายถึง ความคิดใหม่ เทคนิควิธีการใหม่ หรือสิ่งใหม่ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ นวัตกรรมนั้นเป็นสิ่งที่สร้างความรู้สึกว่าเป็นของใหม่สำหรับกลุ่มผู้มีศักยภาพในการ

ยอมรับนวัตกรรม กฤษมันต์ วัฒนารงค์ (2536) ได้เสนอแนวทางการกำหนดว่าอะไรเป็นนวัตกรรม ดังนี้

- 1) เป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน
- 2) เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ ต่อมาได้มีการนำมาใช้ประโยชน์
- 3) เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วและเคยนำมาใช้ในช่วงเวลาหนึ่งแต่ไม่ได้รับความนิยม ต่อมานำมาใช้ใหม่ภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขใหม่ที่เปลี่ยนไป
- 4) เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วและใช้ได้ดีในสังคมอื่น หรือประเทศอื่น แล้วนำมาใช้ไปอีกสังคมหนึ่งหรืออีกประเทศหนึ่ง
- 5) เป็นการพัฒนาปรับปรุงจากของเดิมที่มีอยู่ให้มีลักษณะต่างจากต้นแบบเพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

เมื่อนวัตกรรมได้รับการยอมรับนำไปใช้จนเป็นปกติวิสัยแล้วไม่มีความรู้สึกว่าเป็นของใหม่ อีกต่อไปนวัตกรรมนั้นจะกลายเป็นเทคโนโลยี ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของอุปกรณ์ (Hardware) วัสดุ (Software) และเทคนิควิธี (Techniques)

2.1.2 Communication Channels ช่องทางการสื่อสารที่ใช้มากที่สุดคือ การใช้สื่อสารมวลชน แต่การสื่อสารระหว่างบุคคลแบบปากต่อปากยังเป็นที่ยอมรับและใช้ได้คืออยู่ ปัญหาคือ การประเมินผล การใช้ช่องทางหรือสื่อเพื่อการเผยแพร่ นั้นยังไม่มีการศึกษาผลของการใช้อย่างเป็นระบบมากนัก ส่วนมากยังใช้การสำรวจความคิดเห็นจากผู้ใช้อยู่

2.1.3 Time เวลาหรือเงื่อนไขของเวลา ในแต่ละขั้นตอนของการเผยแพร่และยอมรับ อาจมีช่วงของระยะเวลาในแต่ละขั้นแตกต่างกัน จำเป็นต้องมีการศึกษาและคาดการณ์ไว้สำหรับงานการเผยแพร่ นวัตกรรม

2.1.4 Social System เป็นระบบสังคมที่มีธรรมชาติ วัฒนธรรมของคนในสังคมที่จะนำ นวัตกรรมและเทคโนโลยีไปใช้ ฐานะทางเศรษฐกิจของคนในสังคมโดยรวม และกลุ่มคนที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน สามารถยอมรับนวัตกรรมได้แตกต่างกัน การเมือง การปกครอง มีอำนาจ ต่อการยอมรับนวัตกรรมเป็นอย่างมากการศึกษาถึงอิทธิพลของระบบสังคม จะช่วยให้เข้าใจและหา วิธีที่เหมาะสมในการเผยแพร่ นวัตกรรมได้

2.1.5 Adoption เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในการยอมรับ (หรือปฏิเสธ) นวัตกรรม และเทคโนโลยี โดยมีพื้นฐานทางด้านจิตวิทยา และ สังคมวิทยา เป็นองค์ความรู้สำคัญในการอธิบาย กระบวนการในการยอมรับ (หรือไม่ยอมรับ)

Everett M. Rogers เจ้าของทฤษฎีการเผยแพร่ นวัตกรรมจน ซึ่งมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ ได้เขียนหนังสือชื่อ Diffusion of Innovations ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ.1960 Rogers ได้เสนอทฤษฎีที่ เริ่มมีความชัดเจนขึ้นสำหรับงานการเผยแพร่ นวัตกรรม โดย Rogers ได้ใช้ 4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถูก

นำไปใช้ในงานการเผยแพร่นวัตกรรมมากที่สุด และเป็นฐานของการพัฒนาทฤษฎีการเผยแพร่ นวัตกรรมดังต่อไปนี้

1) **ทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจรับนวัตกรรม (The Innovation Decision Process Theory)** ทฤษฎีนี้ Rogers ได้ให้คำอธิบายว่า การเผยแพร่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในช่วงของเวลาหนึ่ง ที่มีขั้นตอนของการเกิด 5 ขั้น ได้แก่

- 1.1) ขั้นของความรู้ (Knowledge)
- 1.2) ขั้นของการถูกชักนำ (Persuasion)
- 1.3) ขั้นของการตัดสินใจ (Decision)
- 1.4) ขั้นของการนำไปสู่การปฏิบัติ (Implementation)
- 1.5) ขั้นของการยืนยันการยอมรับ (Confirmation)

ทฤษฎีนี้เริ่มจากผู้ที่มีศักยภาพที่จะรับนวัตกรรมได้เรียนรู้เกี่ยวกับตัวนวัตกรรมนั้น จนมีความรู้ ความเข้าใจในนวัตกรรมอย่างดี และถูกชักนำโน้มน้าวให้เชื่อถือจากคุณงามความดีของตัว นวัตกรรมนั้น หลังจากนั้นจะมีการตัดสินใจว่าจะรับเอานวัตกรรมนี้มาใช้ เมื่อตัดสินใจแล้วก็ลงมือ ปฏิบัตินำเอานวัตกรรมสู่การปฏิบัติและขั้นสุดท้ายคือ การยืนยัน (หรืออาจจะปฏิเสธ) การตัดสินใจ ยอมรับและใช้นวัตกรรมนั้นต่อไป

2) **ทฤษฎีความเป็นนวัตกรรมในเอกัตบุคคล (The Individual Innovativeness Theory)** Rogers (1993) ได้อธิบายไว้ว่า บุคคลที่ได้รับการกล่อมเกลาให้เป็นนักนวัตกรรม จะยอมรับนวัตกรรม เร็วกว่าผู้ที่ไม่ได้รับหรือรับการกล่อมเกลามาบ้าง ตามทฤษฎีนี้แยกความเป็นนวัตกรรมในเอกัตบุคคล ออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

- 2.1) กลุ่มผู้ไวต่อการรับนวัตกรรม (Innovators)
- 2.2) กลุ่มแรกๆ ที่รับนวัตกรรม (Early Adopters)
- 2.3) กลุ่มใหญ่แรกที่รับนวัตกรรม (Early Majority)
- 2.4) กลุ่มใหญ่หลังที่รับนวัตกรรม (Late Majority)
- 2.5) กลุ่มสุดท้ายผู้รับนวัตกรรม (Laggards)

ทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นถึงการกระจายตัวของกลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรม โดยกลุ่ม Innovators จะเป็นกลุ่มที่รับนวัตกรรมทันที คนกลุ่มนี้มีลักษณะกล้าเสี่ยง และมีความเป็นนักนวัตกรรมสูง จึงมีความพร้อมจะยอมรับ และมีศักยภาพที่จะรับ ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งจะมีเพียง 2.5% ของคนทั้งหมดที่จะใช้นวัตกรรมนั้น ต่อมาเป็นกลุ่ม Early Adopters กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ยังมีความเชื่อซ้าในการรับนวัตกรรม กว่าพวกแรก แต่เป็นกลุ่มที่ยังไวต่อการรับนวัตกรรมหลังจากทราบว่ามีการยอมรับโดยกลุ่ม Innovators ได้ยอมรับไปแล้ว กลุ่มนี้จะป็นกลุ่มแรก ๆ ตามมาที่ยอมรับนวัตกรรม ซึ่งจะมีประมาณ 13.5% ส่วนกลุ่ม Early Majority และกลุ่ม Late Majority มีกลุ่มละเท่า ๆ กันรวมกันเป็น 68% นั้น กลุ่มแรกจะรับนวัตกรรม

ก่อนกลุ่มหลัง แต่เมื่อรวมกันแล้วเป็นกลุ่มใหญ่ที่จะทำให้เห็นนวัตกรรมได้ถูกนำไปสู่การปฏิบัติในสังคม กลุ่มนี้จะดูที่ท่าและทิศทางการก่อน เมื่อเห็นว่าการยอมรับนวัตกรรมจะเกิดประโยชน์จึงตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมนั้น และกลุ่มสุดท้าย Laggards มีจำนวน 16% เป็นกลุ่มที่ต่อต้านนวัตกรรม ถ้าจะยอมรับก็ยอมรับอย่างเสียมิได้ หรืออาจจะไม่ยอมรับเลยตลอดไป

3) ทฤษฎีอัตราการยอมรับ (The Theory of Rate of Adoption) Rogers (1995) ได้อธิบายทฤษฎีนี้ไว้ว่าเป็นการเผยแพร่ข่าวสารนวัตกรรมในช่วงเวลาอย่างเป็นแบบแผน ทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมจะได้รับการยอมรับผ่านช่วงของระยะเวลาอย่างช้า ๆ แบบค่อยเป็นค่อยไป และจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และจะชะลอตัวอีกครั้ง ทฤษฎีนี้ยังกล่าวอีกว่าหลังจากผ่านช่วงของการเติบโตอย่างรวดเร็วแล้ว จะมีการชะลอตัวลง และคงที่อยู่ หรือตกลงมาได้ อีกด้วย

4) ทฤษฎีการยอมรับด้วยคุณสมบัติ (The Theory of Perceived Attributes) Rogers (1995) ได้ขยายความทฤษฎีนี้ไว้ว่า กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการยอมรับนวัตกรรม ตัดสินใจรับโดยใช้ฐานของการรับรู้รับทราบถึงคุณสมบัติของนวัตกรรม ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ ได้แก่

- 4.1) นวัตกรรมนั้นสามารถทดลองใช้ได้ก่อนการจะยอมรับ (Trialability)
- 4.2) นวัตกรรมนั้นสามารถสังเกตผลที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน (Observeability)
- 4.3) นวัตกรรมนั้นมีข้อดีกว่า หรือเห็นประโยชน์ได้ชัดเจนกว่าสิ่งอื่นๆ มีอยู่ในขณะนั้น หรือสิ่งที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน (Relative Advantage)
- 4.4) ไม่มีความซับซ้อน ง่ายต่อการนำไปใช้ (Complexity)
- 4.5) สอดคล้องกับการปฏิบัติและค่านิยมที่เป็นอยู่ขณะนั้น (Compatibility)

2.2 แนวคิดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน

ในสภาพสังคมยุคปัจจุบันที่อาจเรียกได้ว่าเป็น สังคมยุคสื่อสาร ซึ่งความเจริญก้าวหน้าหรือความอยู่รอดของสังคมขึ้นอยู่กับคนในสังคมได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทันเวลา และปรับตัวได้อย่างเหมาะสม สื่อมวลชนต่างๆ จึงมีบทบาทสำคัญในการเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนชี้้นำความคิดของคนในสังคมด้วย สื่อมวลชนแต่ละชนิดมีลักษณะ และคุณสมบัติที่แตกต่างกัน จึงมีความพร้อมหรือความสามารถที่จะแสดงบทบาทหน้าที่ ในขอบเขตที่แตกต่างกันด้วย นักการศึกษา และนักสื่อสารมวลชน ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนโดยรวมๆ ที่สำคัญสรุปได้ดังนี้ คือ

2.2.1 การเสนอข่าว

หมายถึงการรายงานเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ โดยเริ่มจากการแสวงหาเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เชื่อว่าประชาชนจะให้ความสนใจ หรือเรียกว่า การหาข่าว แล้วนำมารวบรวม คัดเลือก และนำออกเผยแพร่สู่ประชาชน เช่น ข่าวความเคลื่อนไหวทางด้าน

การเมือง ข่าวกีฬา ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวอาชญากรรม การเสนอข่าวของสื่อมวลชน เป็นการรายงาน เหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยไม่แทรกความคิดเห็นใดๆ ลงไป ซึ่งคุณค่าการเสนอข่าวนั้นขึ้นอยู่กับ ความรวดเร็ว ถูกต้อง และมีรายละเอียดเพียงพอ สื่อมวลชนที่มีบทบาทมากในการเสนอข่าว ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์

2.2.2 การเสนอความคิดเห็น

ในสังคมประชาธิปไตย ประชาชนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องราวต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคลและสังคม แต่ในทางปฏิบัติประชาชนมีจำนวนมาก จึงไม่ค่อยมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นโดยตรง สื่อมวลชนซึ่งมีฐานะเป็นองค์กรเผยแพร่ข่าวสารอยู่แล้ว จึงได้เข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นแทนประชาชนในเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อเสนอต่อสาธารณชนและรัฐบาล ในรูปของบทความ สารคดี บทวิเคราะห์วิจารณ์ บทบรรณาธิการ โดยมีจุดมุ่งหมายในเชิงสร้างสรรค์ โน้มน้ำใจใจ ชี้นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

ความคิดเห็นของสื่อมวลชน ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องทางสังคม การเมือง สิทธิ เสรีภาพของประชาชน หรือ สิทธิเสรีภาพสื่อมวลชนเอง ซึ่งมักก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กรสื่อมวลชนกับ รัฐบาล กลุ่มอำนาจ หรือกลุ่มผลประโยชน์อยู่เสมอ ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารมวลชนนั้น มีการตอบสนองกลับ จากผู้รับข่าวสารเพียงเล็กน้อย ความคิดเห็นของสื่อมวลชนในบางครั้งจึงมิใช่เป็นตัวแทนความคิดเห็นของประชาชนอย่างแท้จริง สื่อมวลชนจึงต้องสำรวจประหามติ เป็นระยะๆ เพื่อให้สามารถเสนอความคิดได้สอดคล้องกับความคิด หรือความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ สื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญในการแสดงความคิดเห็น ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์

2.2.3 ให้ความบันเทิง

ได้แก่ การนำเสนอเรื่องราวที่มีจุดมุ่งหมาย ให้ผู้รับเกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ผ่อนคลายความเครียดในชีวิตประจำวัน สื่อมวลชนแต่ละชนิดต่างก็มีจุดประสงค์ ที่จะให้ผู้รับ ได้รับทั้ง ข่าวสาร และความบันเทิง มากน้อยแตกต่างกันออกไปตามชนิดของสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร มีเนื้อหาทั้งในเชิงวิชาการและบันเทิง วิทยุ โทรทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นรายการประเภทบันเทิง เช่น ละคร เกมโชว์ ภาพยนตร์ เพลง เป็นต้น การพิจารณาว่าเนื้อหา หรือรายการสื่อมวลชนใด ให้คุณค่าทางด้านบันเทิง หรือไม่เพียงใดนั้น จะต้องพิจารณาทั้งในด้านจุดมุ่งหมายของผู้นำเสนอ และเจตคติของผู้รับด้วย สื่อมวลชนที่มีบทบาทมากในการให้ความบันเทิง ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ วารสาร นิตยสาร

2.2.4 ให้การศึกษา

เป็นการให้ข้อมูล ข่าวสาร แก่ประชาชนทั้งความรู้ในด้านวิชาการเฉพาะสาขา และความรู้ทั่วไป โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้คนเกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาคุณภาพชีวิต ไปในทางที่ดีขึ้น เช่น หนังสือพิมพ์นำเสนอบทความที่ให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การเกษตร อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ

ศิลปวัฒนธรรม โทรทัศน์ นำเสนอรายการ สารคดี การอภิปราย หรือการสนทนาปัญหา ตลอดจนรายการเพื่อการศึกษา ในวิชาการเฉพาะสาขาโดยตรง เช่น รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รายการโทรทัศน์การศึกษาผ่านดาวเทียมของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

2.2.5 การประชาสัมพันธ์ และโฆษณา

การประชาสัมพันธ์ (Public Relation) เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนขององค์กรต่างองค์กรต่างๆ รวมทั้งองค์กรสื่อมวลชนเอง เพื่อให้ประชาชนมีเจตคติที่ดีต่อองค์กร ส่งเสริมให้องค์กร สามารถดำเนินกิจการได้ตามเป้าหมาย การโฆษณา เป็นการนำเสนอข่าวสารข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ เช่น ผลงาน สินค้าหรือการบริการต่างๆ โดยมีจุดประสงค์เพื่อชักชวน โน้มน้าวจิตใจให้คนรู้สึกตาม ปฏิบัติตาม หรือซื้อสินค้าและบริการต่างๆ คำว่า "โฆษณา" ในภาษาไทย ปัจจุบันถูกใช้ในความหมายที่แตกต่างกัน หลายความหมาย คือ

1) การโฆษณาสินค้า (Advertising) เป็นการโฆษณาที่พบเห็น และรู้จักกันอยู่ทั่วไป โดยมีจุดประสงค์ให้สามารถขายสินค้าได้มากที่สุด

2) การโฆษณาเผยแพร่ (Publicity) เช่น การโฆษณาเผยแพร่ผลงานของรัฐบาล แจ้งความก้าวหน้าของงานที่กำลังทำอยู่ รวมไปถึงการเผยแพร่ความรู้ เช่น การวางแผนครอบครัว การป้องกันยาเสพติด ประโยชน์ของการออกกำลังกาย

3) การโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) ได้แก่ การเสนอข่าวสารในเชิง ชักชวน ปลุกกระดม ชี้นำความคิด เช่น การโฆษณาชักชวนของลัทธิการเมือง หรือศาสนาต่างๆ

2.2.6 สื่อมวลชนกับการพัฒนาสังคม

การพัฒนาเป็นการสร้างความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมไปในทางที่ดีขึ้น จากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ เช่น มีการศึกษาที่ดี ดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล และสังคมให้เพียงพอทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ การพัฒนาสังคมหรือประเทศเชื่อกันว่า จะต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาการศึกษา ก่อนเมื่อการศึกษาพัฒนาคน สังคมก็พัฒนาตาม และนำไปสู่การพัฒนาประเทศในที่สุด สื่อมวลชนมีบทบาทหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ข่าวสาร ไปสู่ประชาชน ดังนั้นสื่อมวลชนจึงมีบทบาทโดยตรงสำหรับการศึกษาและการพัฒนาสังคมหรือประเทศ และนอกจากนี้สื่อมวลชนยังทำให้บุคคลมีความทันสมัย (Klapper, 1966)

Schramm (1964) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน ที่สามารถจะสนับสนุนการพัฒนาประเทศ ไว้ในหนังสือ Mass Media and National Development สรุปบทบาทของสื่อมวลชนไว้ดังนี้

- 1) เป็นผู้ตรวจสอบ (Watchman) ติดตาม และรายงานเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหว การดำเนินงานต่างๆ ให้ประชาชนได้ทราบเป็นระยะ
- 2) ทำให้มีวิสัยทัศน์กว้างขึ้น เป็นการสร้างประสบการณ์แก่ประชาชน ให้มีความคิดกว้างไกลยิ่งขึ้น
- 3) ทำให้เกิดความสนใจ ซึ่งให้เห็นสิ่งที่น่าสนใจ หรือควรนำมาพิจารณา เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์สิ่งต่างๆ นำไปสู่การเรียนรู้ และพัฒนาต่อไป
- 4) สร้างความทะเยอทะยาน คือทำให้เกิดความต้องการที่จะมีสภาพที่ดีกว่าเดิม เช่น เกิดความอยากอยู่ดีกินดี
- 5) สร้างบรรยากาศของการพัฒนา กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน หรือพัฒนาสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น
- 6) ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ค่านิยม ที่เคยมีอยู่ไม่ถูกต้อง ให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ถูกต้องขึ้นโดยทางอ้อม
- 7) ส่งเสริมการสื่อสารระหว่างบุคคล ทำให้ประชาชนที่ได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสารซึ่งกันและกัน
- 8) สร้างสถานภาพให้บุคคล ทำให้เกิดความสนใจในตัวบุคคล ยกย่องบุคคล หรือสร้างผู้นำในการพัฒนาได้
- 9) สร้างความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาล ด้วยการทำให้เกิดความสนใจ วิพากษ์ วิวิจารณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง
- 10) ควบคุมให้ปฏิบัติตามกติกาของสังคม นำการกระทำที่ไม่ถูกต้อง มาตีแผ่ ให้ประชาชนทราบ เพื่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้าน และนำไปสู่การควบคุมให้ปฏิบัติตามบรรทัด ฐานที่วางเอาไว้
- 11) ช่วยให้มีรสนิยมที่ดี แสดงให้เห็นการกระทำที่ดี มีวัฒนธรรมตามสมัยนิยม ให้รู้จักเลือกปฏิบัติหรือแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร
- 12) ทำให้เจตคติฝังแน่นขึ้น จากความเชื่อหรือเจตคติเดิมที่ดีอยู่แล้วแต่ไม่ฝังแน่น ให้เกิดความยึดมั่นแน่นแฟ้นขึ้น
- 13) ทำหน้าที่เป็นครู หมายถึง สื่อมวลชนมีบทบาทในการให้วิชาความรู้แก่ประชาชน ทั้งทางตรง และทางอ้อม อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (KAP)

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) ของผู้รับสารอันอาจมีผลกระทบต่อสังคมต่อไป จากการรับสารนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงทั้งสามประเภทนี้ จะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารได้รับสารก็จะทำให้เกิดความรู้ เมื่อเกิดความรู้ขึ้น ก็จะไปมีผลทำให้เกิดทัศนคติและขั้นสุดท้าย คือการก่อให้เกิดการกระทำ ทฤษฎีนี้อธิบายการสื่อสารหรือสื่อมวลชนว่าเป็นตัวแปรต้นที่สามารถเป็นตัวนำการพัฒนาเข้าไปสู่ชุมชนได้ ด้วยการอาศัย KAP เป็นตัวแปรตามในการวัดความสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการนำข่าวสารต่าง ๆ ไปเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนในสังคมได้รับทราบว่าจะมีปัญหาคืออะไร เมื่อประชาชนได้รับทราบ ข่าวสารนั้น ๆ ย่อมก่อให้เกิดทัศนคติและเกิดพฤติกรรมต่อไป ซึ่งมีลักษณะสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่เป็นที่ยอมรับกันว่าการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ การที่คนเดินเท้ามีพฤติกรรมปฏิบัติตามกฎจราจรได้ก็ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการเพิ่มพูนความรู้ สร้างทัศนคติที่ดีและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม โดยผ่านสื่อชนิดต่าง ๆ ไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งต้องประกอบด้วย

2.3.1 ความรู้ (Knowledge)

ความรู้ (Knowledge) เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับผ่านประสบการณ์ โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (S-R) แล้วจัดระบบเป็นโครงสร้างของความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำ (ข้อมูล) กับสภาพจิตวิทยาด้วยเหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำที่เลือกสรรซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตามความรู้ก็อาจ ส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ได้ และผลกระทบที่ผู้รับสารเชิงความรู้ในทฤษฎีการสื่อสารนั้นอาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 ประการคือ

1) การตอบข้อสงสัย (Ambiguity Resolution) การสื่อสารมักจะสร้างความ สับสนให้สมาชิกในสังคม ผู้รับสารจึงมักแสวงหาสารสนเทศโดยการอาศัยสื่อทั้งหลายเพื่อตอบ ข้อสงสัยและความสับสนของตน

2) การสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคตินั้น ส่วนมากนิยมใช้กับสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรม เพื่อสร้างทัศนคติให้คนยอมรับการแพร่ นวัตกรรมนั้น ๆ (ในฐานะความรู้)

3) การกำหนดวาระ (Agenda Setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายออกไปเพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลังของปัจเจกชนและค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะเลือกสารสนเทศนั้น

4) การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of Belief System) การสื่อสารสังคมมักกระจายความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ด้านต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนจึงทำให้ผู้รับสารรับทราบระบบความเชื่อถือหลากหลายและลึกซึ้งไว้ในความเชื่อของตนมากขึ้น ไปเรื่อย ๆ

5) การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value Clarification) ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยมและอุดมการณ์เป็นภาวะปกติของสังคม สื่อมวลชนที่นำเสนอข้อเท็จจริงในประเด็นเหล่านี้ ย่อมทำให้ประชาชนผู้รับสารเข้าใจถึงค่านิยมเหล่านั้นแจ่มชัดขึ้น

Carter V. Good (1973) กล่าวว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริง (facts) ความจริง (truth) เป็นข้อมูลที่มนุษย์ได้รับและเก็บรวบรวมจากประสบการณ์ต่างๆ การที่บุคคลยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างมีเหตุผล บุคคลควรจะต้องรู้เรื่องเกี่ยวกับสิ่งนั้นเพื่อประกอบการตัดสินใจ นั่นก็คือบุคคลจะต้องมีข้อเท็จจริงหรือข้อมูล ต่างๆ ที่สนับสนุนและให้คำตอบข้อสงสัยที่บุคคลมีอยู่ ชี้แจงให้บุคคลเกิดความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมทั้งเกิดความตระหนัก ความเชื่อ และค่านิยมต่างๆ ด้วย

Burgoon (1974) และ River และคณะ (1971 อ้างถึงใน ปรมะ สตะเวทิน, 2541) ได้กล่าวถึงการศึกษาหรือความรู้ (Knowledge) ว่าเป็นลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ดังนั้น คนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่างกัน ในยุคสมัยที่ต่างกัน ในระบบการศึกษาที่ต่างกัน ในสาขาวิชาที่ต่างกัน จึงย่อมมีความรู้สึนึกคิด อุดมการณ์ และความต้องการที่แตกต่างกันไป คนที่มี การศึกษาสูงหรือมีความรู้ดี จะได้เปรียบอย่างมากในการที่จะเป็นผู้รับสารที่ดี เพราะคนเหล่านี้มีความรู้กว้างขวางในหลายเรื่อง มีความเข้าใจศัพท์มากและมีความเข้าใจสารได้ดี แต่คนเหล่านี้มักจะเป็นคนที่ไม่ค่อยเชื่ออะไรง่ายๆ

Benjamin S. Bloom (1971) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ การระลึกถึง เฉพาะเรื่องหรือเรื่องทั่ว ๆ ไป ระลึกถึงวิธี กระบวนการหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเน้นความจำ ซึ่งความรู้ถูกจำแนกได้ 6 ระดับ ดังนี้

1) ระดับที่ระลึกได้ (Recall) หมายถึง การเรียนรู้ในลักษณะที่จำเรื่องเฉพาะวิธีปฏิบัติ กระบวนการและแบบแผนได้ ความสำเร็จในระดับนี้คือ ความสามารถในการดึงข้อมูลจากความจำออกมา

2) ระดับที่รวบรวมสาระสำคัญได้ (Comprehension) หมายความว่า บุคคลสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้มากกว่าการจำเนื้อหาที่ได้รับ สามารถเขียนข้อความเหล่านั้นได้ด้วยถ้อยคำของตนเอง สามารถแสดงให้เห็นได้ด้วยภาพ ให้ความหมาย แปลความและเปรียบเทียบความคิดอื่น ๆ หรือคาดคะเนผลที่เกิดขึ้นต่อไปได้

3) ระดับของการนำไปใช้ (Application) สามารถนำเอาข้อเท็จจริงและความคิดที่เป็นนามธรรม (Abstract) ปฏิบัติได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม

4) ระดับของการวิเคราะห์ (Analysis) สามารถใช้ความคิดในรูปของการนำความคิดมาแยกเป็นส่วน เป็นประเภทหรือนำข้อมูลมาประกอบกันเพื่อการปฏิบัติของตนเอง

5) ระดับการสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การนำข้อมูลและแนวความคิดมาประกอบกันแล้วนำไปสู่การสร้างสรรค์ (Creative) ซึ่งเป็นสิ่งใหม่แตกต่างไปจากเดิม

6) ระดับของการประเมินผล (Evaluation) คือ ความสามารถในการใช้ข้อมูลเพื่อตั้งเกณฑ์ (Criteria) การรวบรวมและวัดข้อมูลตามมาตรฐานเพื่อให้ข้อตัดสินถึงระดับของประสิทธิผลของกิจกรรมแต่ละอย่างจากแนวคิดเรื่องความรู้นี้ เมื่อประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครเปิดรับข่าวสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านทางสื่อโทรทัศน์แล้วจะสามารถทำให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่เกิดขึ้นกับการวิเคราะห์ และประเมินผลถึงผลดีที่จะเกิดขึ้น และยังสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติหรือดำเนินการพัฒนาสู่ชุมชนและประเทศชาติต่อไปอย่างยั่งยืน

การเกิดความรู้ไม่ว่าระดับใดก็ตาม ย่อมมีความสัมพันธ์กับความรู้สึนึกคิดซึ่งเชื่อมโยงกับการเปิดรับข่าวสารของบุคคลนั่นเอง รวมไปถึงประสบการณ์และลักษณะทาง ประชากร (การศึกษา เพศ อายุ ฯลฯ) ของแต่ละคนที่เป็นผู้รับข่าวสาร ถ้าประกอบกับการที่บุคคลมีความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น มีการศึกษา มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับกฎจราจร ก็มีโอกาที่จะมีความรู้ในเรื่องนี้ และสามารถเชื่อมโยงความรู้นั้นเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ สามารถระลึกได้ รวบรวมสาระสำคัญเกี่ยวกับกฎจราจร รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวมทั้งประเมินผลได้ต่อไป และเมื่อประชาชนเกิดความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม สิ่งที่เกิดตามมาก็คือ ทักษะคิด ความคิดเห็นในลักษณะต่างๆ

2.3.2 ทักษะคิด (Attitude)

Rogers (1978) ได้กล่าวถึง ทักษะคิดว่าเป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้างวัตถุหรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยทักษะคิดนั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทักษะคิดจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่า ชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสาร อันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป

1) การเกิดทักษะคิด

แหล่งที่ทำให้คนเกิดทักษะคิดที่สำคัญ คือ

1.1) ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เขาเกิดทักษะคิดต่อสิ่งนั้น ไปในทางที่ดีหรือไม่ดีจะทำให้เขาเกิดทักษะคิดต่อสิ่งนั้นไปในทิศทางที่เขาเคยมีประสบการณ์มาก่อน

1.2) การติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่น (Communication from others) จะทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่างๆจากผู้อื่นได้ เช่น เด็กที่ได้รับการสั่งสอนจากผู้ใหญ่จะเกิดทัศนคติต่อการกระทำต่างๆ ตามที่เคยรับรู้มา

1.3) สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น เด็กที่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่จะเลียนแบบการแสดงท่าชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งหนึ่งตามไปด้วย

1.4) ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทัศนคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น ครอบครัว โรงเรียน หรือ หน่วยงาน เป็นต้น

2) ลักษณะของทัศนคติ

2.1) ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละคน มิใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด

2.2) ทัศนคติเป็นสภาพทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำของบุคคลเป็นอันมาก

2.3) ทัศนคติเป็นสภาพทางจิตใจที่มีความถาวรพอสมควร ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละบุคคลต่างก็ได้รับอันเนื่องมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

3) ประเภทของทัศนคติ

บุคคลสามารถแสดงทัศนคติได้ 3 ประการด้วยกัน คือ

3.1) ทัศนคติเชิงบวก เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึกหรืออารมณ์จากสภาพจิตใจได้ตอบในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือเรื่องราวหนึ่งเรื่องราวใด รวมทั้ง หน่วยงานองค์การ สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์การและอื่น ๆ

3.2) ทัศนคติเชิงลบ เป็นทัศนคติที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือ หรือไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือหน่วยงาน องค์การ สถาบัน และการดำเนิน กิจการขององค์การ สถาบัน องค์การ และอื่น ๆ

3.3) ทัศนคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่งต่อบุคคลหน่วยงาน สถาบัน องค์การและอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง

ทัศนคติทั้ง 3 ประเภทนี้ บุคคลอาจจะมีเพียงประการเดียว หรือหลายประการกันก็ได้ ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในเรื่องความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด หรือค่านิยมอื่น ๆ ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ การกระทำ หรือสถานการณ์ เป็นต้น ยิ่งถ้าทัศนคติของบุคคลแต่ละบุคคลถูกกระตุ้นให้แสดงออกมาในรูปของความเห็นร่วมกัน ก็จะเป็น “ประชามติ” ไป

4) องค์ประกอบที่สำคัญของทัศนคติประกอบด้วย 3 ประการ คือ

4.1) องค์ประกอบที่เกี่ยวกับปัญญา (Cognitive Component)

องค์ประกอบที่เกี่ยวกับปัญญา คือ ความเชื่อ และค่านิยมของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความเชื่อและค่านิยมดังกล่าวนี้จะมีขึ้นก่อนการเกิดทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

4.2) องค์ประกอบที่เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก (Affective Component)

องค์ประกอบที่เกี่ยวกับความรู้สึกจะเป็นความรู้สึกเฉพาะของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากความเชื่อและค่านิยมที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้นๆ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ก็คือ ทัศนคติที่แท้จริงของบุคคล

4.3) องค์ประกอบที่เกี่ยวกับพฤติกรรม (Behavioral Component)

องค์ประกอบที่เกี่ยวกับพฤติกรรม คือ เจตนารมณ์ของบุคคลที่จะแสดง พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาตามความรู้สึกของบุคคลนั้นๆ เจตนารมณ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลเนื่องมาจากทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งดังกล่าวนั่นเอง จะเห็นได้ว่าถ้าบุคคลไม่มีความเข้าใจ หรือมีแนวความคิดซึ่งเรียกว่า “Concept” เกี่ยวกับสิ่งใดก็จะไม่สามารถมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นได้ การที่บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่างกันก็เนื่องจากบุคคลมีความเข้าใจหรือมีแนวความคิดซึ่งเรียกว่า “Concept” ต่างกัน ดังนั้นส่วนประกอบทางด้านความคิดหรือความรู้ ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานของทัศนคติ และส่วนประกอบนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคลอาจออกมาในรูปแบบแตกต่างกันทั้งในทางบวกและทางลบซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการเรียนรู้ของความรู้สึกที่เกิดขึ้น ที่มีต่อวัตถุหรือปรากฏการณ์

3.3.3 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude Change)

Herbert C. Kelman (1967) ได้อธิบายถึง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ โดยมีความเชื่อว่าทัศนคติอย่างเดียวกัน อาจเกิดในตัวบุคคลด้วยวิธีที่ต่างกัน จากความคิดนี้ได้แบ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเป็น 3 ประการ คือ

1) การยินยอม (Compliance) การยินยอมจะเกิดได้เมื่อ บุคคลยอมรับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อตัวเขา และมุ่งหวังจะได้รับความพอใจ จากบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลนั้น การที่บุคคลยอมรับกระทำตามสิ่งที่ยกมาให้เขากระทำนั้น ไม่ใช่เพราะบุคคลเห็นด้วยกับสิ่งนั้น แต่เป็นเพราะเขาคาดหวังว่าจะได้รับรางวัล หรือการยอมรับจากผู้อื่น ในการเห็นด้วย และกระทำตาม ดังนั้น ความพอใจที่ได้รับจากการยอมรับกระทำตามนั้น เป็นผลมาจากอิทธิพลทางสังคม หรืออิทธิพลของสิ่งก่อให้เกิดการยอมรับนั้น กล่าวได้ว่า การยอมรับกระทำตามนี้ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติซึ่งจะมีพลังผลักดันให้บุคคลยอมรับกระทำตามมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับจำนวนหรือความรุนแรงของรางวัลและการลงโทษ

2) การเลียนแบบ (Identification) การเลียนแบบ เกิดขึ้นเมื่อบุคคลยอมรับสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้น ซึ่งการยอมรับนี้เป็นผลมาจาก การที่บุคคลต้องการจะสร้างสัมพันธ์ที่ดี หรือที่พอใจระหว่าง

ตนเองกับผู้อื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่น จากการเลียนแบบนี้ทัศนคติ ของบุคคลจะเปลี่ยนไปมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าให้เกิดการเลียนแบบ กล่าวได้ว่า การเลียนแบบเป็นกระบวนการ การเปลี่ยนแปลง ทัศนคติ ซึ่งผลักดัน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความน่า โน้มน้าวใจ ของสิ่งเร้าที่มีต่อ บุคคลนั้น การเลียนแบบจึงขึ้นอยู่กับพลัง (Power) ของผู้ส่งสารบุคคลจะรับเอาบทบาททั้งหมด ของคน อื่นมาเป็นของตนเองหรือแลกเปลี่ยนบทบาทซึ่งกันและกัน บุคคลจะเชื่อในสิ่งที่ตัวเองเลียนแบบ แต่ไม่ รวมถึงเนื้อหาและรายละเอียดในการเลียนแบบทัศนคติของบุคคลจะเปลี่ยน ไปมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่ง เร้าที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

3) ความต้องการที่อยากจะเปลี่ยน (Internalization) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคล ยอมรับสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือกว่าซึ่งตรงกับความต้องการภายในค่านิยมของเขาพฤติกรรมที่เปลี่ยน ไปใน ลักษณะนี้จะสอดคล้องกับค่านิยมที่บุคคลมีอยู่เดิม ความพึงพอใจที่ได้จะขึ้นอยู่กับเนื้อหารายละเอียด ของพฤติกรรมนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ถ้าความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมถูกกระทบไม่ว่าจะ ในระดับใดก็ตาม จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทั้งสิ้น

3.3.4 กระบวนการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติ มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ 3 ระดับ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงความคิด สิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ จะมาจากข้อมูล ข่าวสารใหม่ ซึ่งอาจมาจากสื่อมวลชนหรือบุคคลอื่น

2) การเปลี่ยนแปลงความรู้สึก การเปลี่ยนแปลงในระดับนี้จะประสบการณ์หรือความ ประทับใจหรือสิ่งที่ทำให้เกิดความสะเทือนใจ

3) การเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตในสังคมซึ่ง ไปมีผลต่อ บุคคลทำให้ต้องปรับพฤติกรรมเดิมเสียใหม่

นอกจากนี้ องค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการสื่อสาร เช่น คุณสมบัติของผู้ส่งสาร ผู้รับสาร ลักษณะของข่าวสาร ตลอดจนช่องทางในการสื่อสาร ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลง ทัศนคติได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้ ทัศนคติของบุคคลเมื่อเกิดขึ้นแล้ว แม้จะคงทน แต่ก็ยังสามารถเปลี่ยนได้ โดยตัวบุคคล สถานการณ์ ข่าวสาร การชวนเชื่อและสิ่งต่างๆ ที่ทำให้เกิดการยอมรับในสิ่งใหม่ แต่จะมีความสัมพันธ์กับค่านิยมของบุคคลนั้น

1) การเปลี่ยนทัศนคติ มี 2 ทิศทาง คือ

1.1) การเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกัน หมายถึง ทัศนคติของบุคคลที่เป็น ไปใน ทางบวกก็จะเพิ่มขึ้นในทางบวกด้วย และทัศนคติที่เป็นไปในทางลบก็จะเพิ่มมากขึ้นในทางลบด้วย

1.2) การเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง หมายถึง การเปลี่ยนทัศนคติเดิมของบุคคลที่เป็น ไป ในทางบวก ก็จะลดลงไปในทางลบ และถ้าเป็นไปในทางลบก็จะกลับเป็นไปในทางลบ

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าหากได้รับข่าวสารในลักษณะที่แตกต่างกันก็ย่อมทำให้มีทัศนคติ หรือแนวโน้มของพฤติกรรมมีความแตกต่างกันออกไปด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงส่วนมากไม่ได้มาจาก

การเปลี่ยนค่านิยมของบุคคล แต่มาจากการเปลี่ยนแปลงการยอมรับข่าวสารซึ่งสัมพันธ์กับบุคคลนั้น และปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ คือ สื่อ (Media) ซึ่งอาจเป็นสื่อ บุคคลหรือสื่อมวลชน ซึ่งเป็นช่องทางในการส่งข่าวสาร (Message) ให้แก่ผู้รับข่าวสาร แต่อิทธิพลของ ข่าวสารและสื่อ จะมีมากหรือน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับข่าวสาร และผู้รับสารว่ามีความสอดคล้อง กันหรือไม่ระหว่างข่าวสารกับความรู้และทัศนคติของผู้รับ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ เปลี่ยนแปลงก็ได้

3.3.5 พฤติกรรม (Behavior or Practice)

พฤติกรรมบางครั้งอาจเรียกว่า การยอมรับปฏิบัติ หรือการมีส่วนร่วมของบุคคลในกิจกรรม ต่างๆ ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Behavior or Practice มีผู้ให้ความหมายของคำดังกล่าวไว้มากมาย ดังนี้

สุรพงษ์ โสชนะเสถียร (2533) กล่าวว่า พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล โดยมีพื้นฐาน มาจากความรู้และทัศนคติของบุคคล การที่บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เนื่องมาจากการมีความรู้ และทัศนคติที่แตกต่างกัน ความแตกต่างในการแปลความสารที่ตนเองได้รับจึงก่อให้เกิด ประสบการณ์สั่งสมที่แตกต่างกัน อันมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคล

อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท (2546) กล่าวว่า พฤติกรรมใดๆ ของคนเราส่วนใหญ่ตามปกติมัก เกิดจากทัศนคติของบุคคลนั้น ทัศนคติจึงเปรียบเสมือนกับเครื่องควบคุมการกระทำของบุคคล ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมส่วนใหญ่ของคนเราจำเป็นต้องศึกษาเรื่องทัศนคติอย่างลึกซึ้ง

พฤติกรรมที่ถูกโน้มน้าวโดยการสื่อสารนั้น อาจเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ หรือการ ตอบสนองต่อสื่อ ซึ่งในบางครั้งสื่อ และความพยายามของการสื่อสารสังคมในปัจจุบัน พยายามทำให้ บุคคลมีพฤติกรรมเพื่อส่วนรวม หรือเพื่อผู้อื่น ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการปลูกสำนึกของผู้รับสาร มิใช่ เกิดจากการครอบงำของผู้ส่งสารแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยทั่วไปการโน้มน้าวพฤติกรรมการสื่อสารสามารถ เกิดขึ้นได้ในทุกระดับตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล กลุ่ม สังคม ซึ่งการโน้มน้าวพฤติกรรมของการสื่อสาร สังคมอาจผ่านสื่อ โดยวิธีการดังนี้

- 1) การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotional Arousal) เพื่อให้เกิดความตื่นตื้นเร้าใจในการติดตาม
- 2) ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) การแสดงความอ่อนโยน เสียสละ และความกรุณาปราณี ยอมแพ้เพื่อความเป็นพระเป็นมารก็อาจโน้มน้าวในผู้อื่นให้ยอมรับได้
- 3) การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ (Internalized Norms) การสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้น เพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกศรัทธา และเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่ต้องปฏิบัติตาม
- 4) การให้รางวัล (Reward) เช่น การลดแลกแจกแถมในการโฆษณา เพื่อเป็นการจูงใจให้ ซื้อสินค้า ซึ่งผลของการโน้มน้าวใจด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ สามารถก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐานได้ 2 แบบ คือ กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่ หรือมีพฤติกรรมที่ต่อเนื่อง (Activation) และหยุดยั้งพฤติกรรม

เก่า ๆ (Deactivation) ทั้งการกระตุ้นและการหยุดยั้ง เป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่น ๆ ตามมา เช่น การตัดสินใจวินิจฉัยต่อประเด็นปัญหา การจัดยุทธวิธีดำเนินงานและสร้างพฤติกรรมเพื่อส่วนรวม

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา พบว่า ทักษะคิดอาจไม่นำไปสู่พฤติกรรมเสมอไป ซึ่งในแนวคิดนี้ Rogers เรียกว่า ช่องว่างของความรู้ ทักษะคิดและการยอมรับปฏิบัติหรือ KAP-GAP และได้อธิบายว่า ทักษะคิดกับพฤติกรรมของบุคคลนั้น ไม่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไป กล่าวคือ เมื่อการสื่อสารก่อให้เกิดความรู้สึกและทัศนคติในทางบวกต่อสิ่งเร้า หรือนวัตกรรมนั้นแล้ว ในขั้นตอนการยอมรับปฏิบัติอาจมีผลในทางตรงกันข้ามก็ได้ ถึงแม้ว่าโดยส่วนใหญ่เมื่อบุคคลมีทัศนคติอย่างไรแล้วจะมีความโน้มเอียงที่จะปฏิบัติตามทัศนคติของตนก็ตาม แต่พฤติกรรมเช่นนี้ จะไม่เกิดขึ้นเสมอไป ทั้งนี้เพราะในบางกรณีอาจเกิด KAP-GAP ขึ้นได้ กล่าวโดยสรุป คือในกรณีทั่วไปเมื่อบุคคลมีความรู้ และทัศนคติเช่นไร จะแสดงพฤติกรรมไปตามความรู้ และทัศนคติที่มีอยู่ นั่นคือ K (Knowledge) A (Attitude) P (Practice) จะเกิดขึ้นอย่างสอดคล้องกัน หรือสัมพันธ์กัน แต่จะไม่เกิดขึ้นเสมอไปในทุกกรณี

Zimbardo and Leippe (1991) ได้อธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้ทัศนคติไม่นำไปสู่พฤติกรรม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) การเห็นความสำคัญในตัวคนอื่น (Significant Others) เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมในสถานการณ์ที่มีผู้อื่นอยู่ด้วย คนเหล่านั้นจะเป็นแรงกดดันให้เรากระทำตามคนหมู่มาก คนหมู่มากในที่นี้อาจจะเป็น ได้ตั้งแต่คนแปลกหน้าซึ่งไม่สลักสำคัญอะไรเลยสำหรับเราไปจนกระทั่งถึงสมาชิกในครอบครัว เราอาจจำเป็นต้องซื้อบัตรราคาแพงแสนแพงไปดูลูกสาวเต้นบัลเล่ย์ เราอาจจะต้องมีสีหน้าสดชื่นยิ้มแย้มที่สุด เมื่อชมการแสดงต่างๆ ที่เราอาจจะไม่ชอบบัลเล่ย์ เราอาจจะต้องฝืนใจไปรับประทานแฮมเบอร์เกอร์ ถ้าเพื่อนฝูงหมู่มากต้องการเช่นนั้นทั้งๆ ที่เราไม่ชอบ

2) ความไม่คงเส้นคงวาของบุคคลในบางครั้ง (Timely Inconsistencies) บางครั้งเราอาจจะยุ่งมาก หรือมีหลายสิ่งหลายอย่างทำในเวลาเดียวกัน หรืออาจจะมีเป้าหมายอย่างอื่นที่ต้องการบรรลุผล ซึ่งทำให้พฤติกรรมของเราไม่สอดคล้องกับทัศนคติของเราตัวอย่างเช่น เราอาจจะเป็นนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปกติเราชอบเราชอบการแยกขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะที่รีไซเคิลได้ นี่คือทัศนคติของเรา แต่อาจมีบางครั้งบางคราวที่พฤติกรรมของเราคือรวมขยะไว้ในถุงเดียวอาจจะเป็นเพราะเรามีงานยุ่งประดังเข้ามา เช่น ต้องเตรียมตัวสอบ ต้องเตรียมรายงานประชุม ต้องทำงานบ้านอื่น ๆ ฯลฯ เช่นนี้ทัศนคติของเราต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็ไม่นำไปสู่พฤติกรรมได้

ในการปิดช่องว่างของความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม KAP-GAP นี้ Rogers ได้เสนอวิธีแก้ไขไว้ 4 วิธีการ คือ

1) การให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ให้มากขึ้น กล่าวคือ ต้องให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจอย่างแท้จริง ถึงวิธีการใช้ หรือปฏิบัติต่อสิ่งที่เผยแพร่ให้

2) ให้คำแนะนำในการปฏิบัติ ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้ผู้นำทางความคิดเข้าไปติดต่อกับสมาชิกโดยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

3) ให้รางวัลแก่ผู้ที่ยอมรับปฏิบัติ เพื่อเป็นการจูงใจแก่สมาชิกอื่น ๆ ที่ยังไม่ยอมรับ

4) ใช้กลยุทธ์ในการ โน้มน้าวใจ เพื่อวิธีการใช้สื่อบุคคลที่เป็นผู้นำทางความคิดเข้าไปติดต่อกับสมาชิก หรือกลุ่มเพื่อนฝูง เพื่อ โน้มน้าวใจสมาชิกให้เกิดการยอมรับปฏิบัติอีกต่อหนึ่ง

ในบางครั้ง เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างความ ทศนคติ และพฤติกรรมไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน Zimbardo and Leippe (1991) กล่าวว่า อิทธิพลของการเสนอข่าวสารบ่อย ๆ เพื่อให้ผู้ฟังคุ้นเคย (Repetition to Create Familiarity) อาจจะนำไปสู่พฤติกรรมได้ โดยเขากล่าวว่าการที่สารนั้น ๆ มีการเสนอเนื้อหาผ่านสื่อต่างๆ ซ้ำกันบ่อยๆ จะทำให้เกิดความคุ้นเคยกับการสื่อสารนั้นอันจะก่อให้เกิดความสนใจ การเข้าใจ และการยอมรับ แต่การเสนอสารซ้ำ ๆ ประมาณ 3 ครั้งอาจทำให้เกิดทัศนคติทางบวกได้ แต่ถ้าสารนั้นเสนอประมาณ 5 ครั้ง ผู้รับสารจะเกิดอาการอึดอัดต่อสารเกิดความเบื่อหน่าย และเกิดปฏิกิริยาต่อต้านในที่สุดได้

กล่าวโดยสรุป ในกระบวนการสื่อสารเพื่อการ โน้มน้าวใจเชื่อว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรม จะมีลักษณะเป็นไปในเชิงเส้นตรง นั่นคือ การให้ความรู้แก่ผู้รับสารจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติตามที่ผู้ส่งสารต้องการ และส่งผลไปยังการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด ผลการวิจัยหลายชิ้นแสดงให้เห็นว่าบางครั้งความสัมพันธ์ก็เป็นไปในทางเส้นตรงตามทำนายไว้ แต่บางครั้งมีช่องว่างระหว่างความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรม นั่นคือ ความรู้เปลี่ยนแปลง แต่ทัศนคติไม่เปลี่ยน หรือผู้รับสารมีการเปลี่ยนทัศนคติ แต่ไม่เปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้เช่นกัน

ทฤษฎี KAP และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ สามารถนำมาให้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยว่า ความแตกต่างของลักษณะทางประชากรศาสตร์ มีผลต่อความรู้ และทัศนคติของประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ อย่างไร

2.4 แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัส เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงเมื่อวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2540 ซึ่งได้มีการขนานรับนำแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติหลายหน่วยงาน แต่คนส่วนมากมักจะเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของเกษตรกรในชนบทเท่านั้น แต่แท้จริงผู้ประกอบอาชีพอื่น เช่น พ่อค้า ข้าราชการ และพนักงานบริษัทต่างๆ สามารถนำแนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้

2.4.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า “.....ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงและทำให้เศษหนึ่งส่วนสี่เท่านั้นจะพอ นั้น ไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่ แต่เป็นเศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ.....”

จากนั้น ได้ทรงขยายความ คำว่า “พอเพียง” เพิ่มเติมต่อไปว่า หมายถึง “พอมีพอกิน”

.....พอมีพอกิน ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกินก็ใช้ได้ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี.....

.....ประเทศไทยสมัยก่อนนี้ พอมีพอกิน มาสมัยนี้อิสระ ไม่มีพอมีพอกิน จึงจะต้องเป็นนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะให้ทุกคนพอเพียงได้ พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ.....

.....Self-Sufficiency นั้น หมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง เป็นไปตามที่เค้าเรียกว่ายืนบนขาของตัวเอง.....

.....คนส่วนมากมักเข้าใจว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของ เกษตรกรในชนบทเท่านั้น แต่แท้จริง ผู้ประกอบอาชีพอื่น เช่น พ่อค้า ข้าราชการ และพนักงานบริษัทต่างๆ สามารถนำแนว พระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้.....

.....ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่าความพอประมาณและความมีเหตุผล.....

2.4.2 เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการ คือ

- 1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
- 2) จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทำลายมาก
- 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและได้ทั้งเงิน
- 4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
- 5) ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
- 6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง เช่น เศรษฐกิจของจังหวัดตราด ขณะนี้ไม่กระทบกระเทือนจากฟองสบู่แตก ไม่มีคนตกงาน เพราะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่ออาชีพการทำสวนผลไม้ ทำการประมง และการท่องเที่ยว

7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่รูดวาม เดียวจนเดี้ยวรววยแบบกะทันหัน เดี้ยวตักงาน ไม่มีกิน ไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้ประสามนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงทำให้สุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ฆ่าตัวตาย ตีดยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดีเมื่อทุกอย่างพอเพียง ก็เกิดความสมดุล ความสมดุลคือ ความเป็นปกติ และยั่งยืน ซึ่งเราอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ เศรษฐกิจศีลธรรม

เศรษฐกิจพอเพียง มิได้จำกัดเฉพาะของเกษตรกรหรือชาวไร่ชาวนาเพียงเท่านั้น แต่เป็นเศรษฐกิจของทุกคนทุกอาชีพ ทั้งที่อยู่ในเมืองและอยู่ในชนบท เช่น ผู้เป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม และบริษัทในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าจะต้องขยายกิจการเพราะความเจริญเติบโตจากเนื้อของงาน โดยอาศัยการขยายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรือหากจะกู้ยืมก็กระทำตามความเหมาะสม ไม่ใช่กู้มาลงทุนจนเกินตัวจนไม่เหลือที่มั่นให้ยืนอยู่ได้ เมื่อภาวะของเงินผันผวนประชาชนก็จะต้องไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยเกินตัว สำหรับเกษตรกรรรมนั้นก็ทำไร่นา ปลูกพืชแบบผสมผสานในที่แห้งแล้งตามแนว “ทฤษฎีใหม่” ได้สำเร็จ หากไม่มีความพอประมาณในใจตน นึกแต่จะซื้อรถปิคอัพคันใหม่ หรือเครื่องอำนวยความสะดวกอื่นๆ อยู่ร่ำไป ก็ย่อมไม่ถือว่าประพฤตินอยู่ในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นพระราชดำรัสพระราชทานให้ประชาชนดำเนินตามวิถีแห่งการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ สานติสุข โดยมีธรรมะเป็นเครื่องกำกับ และใจตนเป็นที่สำคัญ ซึ่งที่พระองค์ทรงรับสั่งมานั้น แท้ที่จริง คือ วิถีชีวิตไทยนั่นเอง วิถีชีวิตไทยที่ยึดเส้นทางสายกลางของความพอดี

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุค โลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัว ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

ทั้งนี้จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึก ในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวแนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียงในแนว

ปรัชญานี้หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยสุเมธยังได้กล่าวถึงทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ว่าเป็นการกระทำพอประมาณด้วยเหตุผล การพัฒนาต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเพื่อให้สามารถเผชิญและอยู่รอดจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ต้องมีความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำเอาวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกๆ ขั้นตอน ต้องเสริมสร้างให้คนไทยมีพื้นฐานทางจิตใจไปในทางสำนึกในคุณธรรม และความรอบคอบ นอกจากนี้ยังต้องสร้างความสมดุลพร้อมที่จะเผชิญและยอมรับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานข้างต้น เป็นที่มาของ นิยาม "3 ห่วง 2 เงื่อนไข" ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านช่องทางต่างๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย ความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน" บนเงื่อนไข "ความรู้ และ คุณธรรม"

4.4.3 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข)

ด้วยการเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้เกิดปัญหาว่ามีผู้ตีความแตกต่างกันไป จนเกิดความสับสน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานไว้ในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และทรงได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชน โดยทั่วไปเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 โดยได้นิยามความหมายออกมาเป็น "3 ห่วง 2 เงื่อนไข" ซึ่งประกอบด้วย ความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน" บนเงื่อนไข "ความรู้ และ คุณธรรม"

ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา อธิบายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าจะต้องประกอบด้วย 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข โดย 3 ห่วง คือ

- 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
- 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
- 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

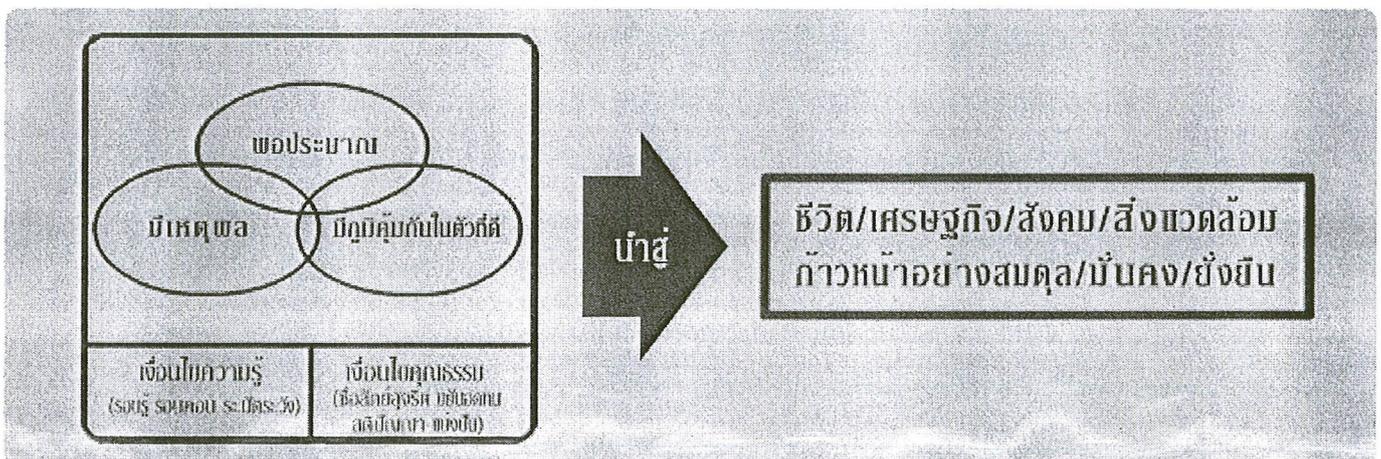
ส่วน 2 เงื่อนไข คือ การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย

1) เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

“เศรษฐกิจพอเพียงจริง ๆ คือ หลักการดำเนินชีวิตที่จริงแท้ที่สุด กรอบแนวคิดของหลักปรัชญา มุ่งเน้นความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา อันมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ตลอดจนให้ความสำคัญกับคำว่าความพอเพียง ที่ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้เงื่อนไขของการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมที่ต้องอาศัยเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม”

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.4.4 หลักปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาสู่หลักปฏิบัติได้ 9 ประการ (อภิชาติ พันธเสน และคณะ, 2546) คือ

- 1) ใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก
- 2) ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด
- 3) เน้นการจ้างงานเป็นหลัก โดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ยกเว้นในกรณี

ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์

- 4) มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
- 5) ไม่โลภมากจนเกินไป และไม่เน้นกำไรในระยะสั้น เป็นหลัก

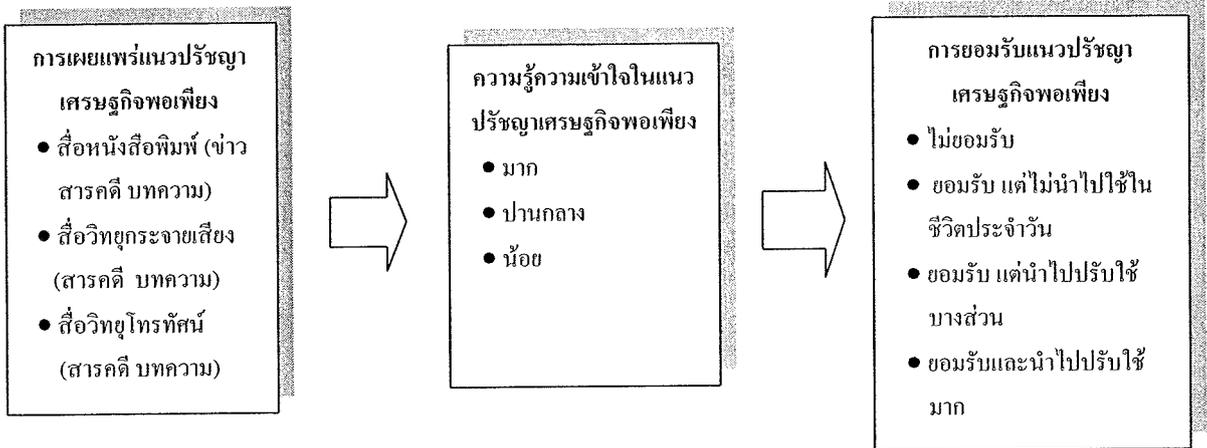
- 6) ชื่อสำคัญ สุจริตในการประกอบการไม่เอาเปรียบผู้บริโภค และไม่เอาเปรียบแรงงานหรือลูกค้า ตลอดจนไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
- 7) เน้นการกระจายความเสี่ยงจากการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและ/หรือมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ได้
- 8) เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้เกินความสามารถในการบริหารจัดการ
- 9) เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น และตอบสนองตลาดในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศตามลำดับ เป็นหลัก

4.4.5 การส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง

การส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง สามารถดำเนินการได้ดังนี้

- 1) นโยบายและกระแสสังคม รัฐบาลให้ความสนใจและทำให้เป็นเจตจำนงทางการเมือง เป็นแนวทางในการปฏิรูปการเมือง
- 2) ควรมีการตรวจสอบสภาพชุมชน ว่าชุมชนใดเข้มแข็งอยู่แล้วบ้าง ในเรื่องอะไร จะได้สนับสนุนได้ถูกและส่งเสริมให้ชุมชนอื่นมาเรียนรู้เพื่อขยาย
- 3) ศูนย์บริการวิชาการชุมชนเบ็ดเสร็จ
- 4) บริษัทเชื่อมโยงธุรกิจชุมชน ให้โยงได้ไกลยิ่งขึ้น
- 5) กฎหมาย ออกกฎหมายส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
- 6) กองทุน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
- 7) ปรับวิธีการงบประมาณ ของหน่วยงานราชการต่างๆ ให้เอาชุมชนเป็นตัวตั้ง
- 8) สื่อเพื่อสังคม สื่อเรื่องของชุมชน และโดยใช้ชุมชนใช้เพื่อเรื่องของชุมชน และจัดให้มีวิทยุชุมชน
- 9) การวิจัยเพื่อชุมชน จะสร้างความรู้ ให้ความจริง การใช้ความจริงทำให้เสร็จ ฉะนั้น รัฐบาลหรือเอกชนควรสนับสนุนงบประมาณวิจัยให้มากขึ้น แต่ต้องมีการจัดวิจัยที่ดี ส่วนใหญ่ขณะนี้ยังจัดการไม่ดี

4.4.6 กรอบแนวความคิด

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จันรรจา ชุ่มชื่น (2547) ได้วิเคราะห์แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ในหนังสือพิมพ์ไทยระหว่างปี 2540 - 2542 พบว่า นวัตกรรมหรือตัวสาร แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำริ คือ แนวความคิดที่สื่อถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่ออาณาประชาราษฎร์ และมีผลสืบเนื่องไปสู่การปฏิบัติตัวของประชาชนที่ไม่จำเป็นต้องใช้ในยามมีปัญหาทางเศรษฐกิจเท่านั้น โดยมีระดับที่ปรับใช้ได้กับสภาพปัญหาที่หนักเบา ซึ่งอาศัยหลักการประมาณ การจัดการที่ดี ที่ซื่อสัตย์สุจริต และพึ่งพาอาศัยกัน ที่สำคัญเป็นแนวคิดที่นำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่ใช้หลักการลดประโยชน์ส่วนตนมาตัดสิน แต่อาศัยหลักพื้นฐานความเป็นจริง นอกจากนี้ จันรรจา ยังได้สัมภาษณ์ผู้รับสารหรือผู้รับนวัตกรรมในกระบวนการเผยแพร่ความหมาย แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างบอกว่าสื่อหนังสือพิมพ์ที่อ่านเป็นประจำนั้น ไม่ได้ให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเท่าที่ควร ทุกคนรับรู้ ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ช่วยให้คนไทยพ้นจากปัญหาเศรษฐกิจ

ขณะที่จันรรจา ได้ศึกษาเนื้อหาจากสื่อหนังสือพิมพ์ แต่ปาณิสรา วัฒนรัตน์ (2550) ได้เลือกศึกษาการเปิดรับชม ความรู้ ทักษะคติและพฤติกรรมกรปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจากรายการโทรทัศน์ ปาณิสรา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง แต่ในหลักวิธีการที่นำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้แนวทาง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขนั้น กลุ่มผู้รับสารยังไม่เข้าใจดีพอ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังเสนอแนะให้ให้รายการโทรทัศน์นำเสนอเนื้อหาของกลุ่มชุมชนเมืองให้มากขึ้น

พรทิพย์ เข็นจะบกและคณะ (2547) ได้ศึกษาการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พบว่า ในการเผยแพร่ ทฤษฎีใหม่ ที่ผ่านมามีสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารจากหน่วยงานต่างๆ มีรูปแบบที่แตกต่างกัน เนื้อหาส่วนใหญ่ที่น่าสนใจในประเด็นของหลักการประโยชน์ การปฏิบัติตามขั้นตอนการดำเนินการตามแนวคิดทฤษฎีใหม่ที่หลากหลาย มีการเน้นรายละเอียดและรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างกัน โดยสื่อมวลชนที่เกษตรกรใช้เพื่อเปิดรับข่าวสารทั่วไปและมากที่สุด คือสื่อโทรทัศน์

ด้านจริยา สุพรรณ (2548) ได้ศึกษาการยอมรับเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในชุมชนบ้านหลุมมะขาม ตำบลหนองไม้แก่น อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า จุดเริ่มต้นของการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรมีความแตกต่างกัน เพราะขึ้นอยู่กับว่าเกษตรกรแต่ละคนจะนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้อย่างไร แต่เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คือ “การดำเนินชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงและความพอประมาณและสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ โดยขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล”

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อมวลชนกับความเข้าใจและการยอมรับต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในจังหวัดเชียงราย” ใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

3.1 วิธีการศึกษา

ในการวิจัยนี้ได้กำหนดวิธีการศึกษาโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

3.1.1 การวิเคราะห์การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย ซึ่งประกอบด้วยสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ มีวิธีการศึกษาตามวัตถุประสงค์นี้ประกอบด้วย

1) การวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ (Content analysis) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างสื่อประเภทต่างๆ ที่นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในช่วงระหว่างวันที่ 1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2551 โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มจากสื่อ 3 สื่อ ดังนี้

1.1) สื่อหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยได้สุ่มหนังสือพิมพ์ที่เน้นการนำเสนอข่าวหนักและข่าวเบา มาอย่างละ 2 รายชื่อ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาจากข่าวและบทความที่นำเสนอเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1.2) สื่อวิทยุกระจายเสียง ผู้วิจัยได้สุ่มแบบเฉพาะเจาะจงสถานีที่มีผู้ฟังมากที่สุด 2 อันดับต้นในจังหวัดเชียงราย เพื่อวิเคราะห์รายการประเภทข่าวและบทความที่นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ออกอากาศในแต่ละเดือน

1.3) สื่อโทรทัศน์ ผู้วิจัยสุ่มเฉพาะเจาะจงเลือกสถานีที่มีจำนวนผู้ชมมากที่สุด 2 อันดับแรก เพื่อวิเคราะห์รายการประเภทสนทนาและสารคดีที่นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่นำเสนอแต่ละเดือน

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth interview) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่รับผิดชอบเนื้อหาหรือผู้ที่ทำบทรายการหรือผลิตรายการที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.1) การศึกษาระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีการศึกษา คือ การสำรวจ (Survey) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อทดสอบระดับความเข้าใจของประชาชนจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2.2) การศึกษาการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

วิธีการศึกษา คือ

2.2.1) การสำรวจ (Survey) โดยใช้แบบสำรวจเพื่อทราบระดับการยอมรับและการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

2.2.2) การสนทนากลุ่ม (Focus-group Interview) จากภาครัฐ ภาคครัวเรือน ภาคการผลิตและสถาบันการเงิน เพื่อศึกษาการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการนำไปประยุกต์ใช้

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างและข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยนี้กำหนดคุณลักษณะของประชากรในการศึกษา ดังนี้

3.2.1 ประชากรในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือกลุ่มที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ กลุ่มสื่อมวลชน ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อโทรทัศน์ ส่วนกลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มประชาชนจังหวัดเชียงราย ซึ่งมาจาก 4 ภาค ส่วน คือ ภาครัฐบาล ภาคครัวเรือน ภาคการผลิตและสถาบันการเงิน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

1) ตัวอย่างที่เป็นเนื้อหาสื่อ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างสื่อประเภทต่างๆ ที่นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในช่วงระหว่างวันที่ 1 – 31 ธันวาคม 2550 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการนำเสนอแนวปรัชญาดังกล่าวในปริมาณค่อนข้างมาก โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มจากสื่อ 3 สื่อ ดังนี้

1.1) สื่อหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยได้สุ่มหนังสือพิมพ์ที่เน้นการนำเสนอข่าวหนักและข่าวเบา มาอย่างละ 2 รายชื่อ จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic random sampling) เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาจากข่าวและบทความที่นำเสนอเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1.2) สื่อวิทยุกระจายเสียง ผู้วิจัยได้สุ่มแบบเฉพาะเจาะจงสถานีที่มีผู้ฟังมากที่สุด 2 อันดับแรกในจังหวัดเชียงราย จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบกับรายการประเภทข่าวและบทความที่ออกอากาศในแต่ละเดือนเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา

1.3) สื่อโทรทัศน์ ผู้วิจัยสุ่มเฉพาะเจาะจงเลือกสถานีที่มีจำนวนผู้ชมมากที่สุด 2 อันดับแรก โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบกับรายการประเภทสนทนาและสารคดีที่นำเสนอแต่ละเดือนเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา

2) ตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้รับผิดชอบเนื้อหาหรือผู้ที่ทำบทรายการ หรือผลิตรายการที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้จำนวนผู้ให้ข้อมูล 7 ท่านมีรายชื่อดังนี้

2.1) คุณปริญญา ชาตินักรบ ผู้ผลิตรายการ (Producer) บริษัทแปซิฟิก คอมมิวนิเคชั่น จำกัด

2.2) คุณลักขณา จีระจันทร์ รองกรรมการผู้จัดการฝ่ายสร้างสรรค์ บริษัทพาโนรามา เวิร์ดไวด์ จำกัด

2.3) คุณประภาวี ชัยราช นักสื่อสารมวลชนชำนาญการ สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงราย ผู้จัดการรายการวิทยุ “ตามรอยความพอเพียง”

2.4) คุณวิเชียร นุ่นรอด ผู้อำนวยการสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงราย

2.5) น.อ.(หญิง) วัชรินทร์ วิบูลชัย หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียง 914 สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

2.6) คุณสกุล วรสิทธิ์ นักจัดรายการประจำสถานีวิทยุกระจายเสียง 914 สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

2.7) คุณกฤษณา ไพฑูรย์ ผู้สื่อข่าวสายเกษตร หนังสือพิมพ์เครือมติชน

3) ตัวอย่างสำหรับการสำรวจโดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยประชากรในการศึกษาคั้งนี้คือ ประชาชนที่อยู่ในจังหวัดเชียงราย จำนวน 1,259,998 คน เมื่อคำนวณจำนวนตัวอย่างจากวิธีของทาโรยามาเน (Taro Yamane) ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน

การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างประเภทการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้คือ

3.1) การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยแบ่งอำเภอซึ่งมีทั้งหมด 16 อำเภอ และ 2 กิ่งอำเภอ ออกเป็น 3 กลุ่มคือ

3.1.1) กลุ่มที่ 1: กลุ่มอำเภอที่มีประชากรตั้งแต่ 100,001 คนขึ้นไป ประกอบด้วย 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง พาน และแม่จัน

3.1.2) กลุ่มที่ 2 : กลุ่มอำเภอที่มีประชากรตั้งแต่ 50,001 – 100,000 คน ประกอบด้วย 7 อำเภอ คืออำเภอเทิง แม่สาย แม่สรวย แม่ฟ้าหลวง เวียงป่าเป้า เชียงของ และเชียงแสน

3.1.3) กลุ่มที่ 3: กลุ่มอำเภอที่มีประชากรน้อยกว่า 50,001 คน ประกอบด้วย 8 อำเภอ คือ อำเภอเวียงชัยพัฒนาเมืองราย ขุนตาล เวียงแก่น แม่ลาว ป่าแดด เวียงเชียงรุ้ง และดอยหลวง

เพื่อให้ประชากรในการวิจัยนี้มีโอกาสเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่าเทียมกัน ผู้วิจัยจะสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มอำเภอแต่ละกลุ่มอำเภอ โดยกำหนดตัวอย่างจำนวน 50% ของแต่ละกลุ่ม รวมจำนวนพื้นที่ศึกษาทั้งสิ้น 10 อำเภอ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างดังนี้

กลุ่มที่ 1: กลุ่มอำเภอที่มีประชากรตั้งแต่ 100,001 คนขึ้นไป จะสุ่มตัวอย่าง 2 อำเภอ ผลจากการสุ่มได้แก่ อำเภอเมืองและอำเภอแม่จัน

กลุ่มที่ 2: กลุ่มอำเภอที่มีประชากรตั้งแต่ 50,001 – 100,000 คน จะสุ่มตัวอย่าง 4 อำเภอ ผลจากการสุ่มได้แก่ อำเภอเทิง อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอเชียงทอง และอำเภอเชียงแสน

กลุ่มที่ 3: กลุ่มอำเภอที่มีประชากรน้อยกว่า 50,001 คน จะสุ่มตัวอย่าง 4 อำเภอ ผลจากการสุ่มได้แก่ อำเภอเวียงชัย อำเภอเวียงแก่น อำเภอแม่ลาว และอำเภอป่าแดด

จากนั้นในการเก็บข้อมูลใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าวจำนวน 400 คน

ตารางที่ 3.1 แสดงที่มาของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

ชื่ออำเภอ	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
กลุ่มที่ 1 กลุ่มอำเภอขนาดใหญ่		
อำเภอเมือง	141,291	100
อำเภอแม่จัน	76,464	56
กลุ่มที่ 2 กลุ่มอำเภอขนาดกลาง		
อำเภอเทิง	77,150	54
อำเภอเวียงป่าเป้า	60,223	43
อำเภอเชียงทอง	51,924	37
อำเภอเชียงแสน	47,229	34
กลุ่มที่ 3 กลุ่มอำเภอขนาดเล็ก		
อำเภอเวียงชัย	37,811	27
อำเภอเวียงแก่น	31,993	23
อำเภอแม่ลาว	24,822	17
อำเภอป่าแดด	11,970	9
รวม	560,877	400

4) ตัวอย่างสำหรับการสนทนากลุ่ม จากภาครัฐ ภาคครัวเรือน ภาคการผลิตและสถาบันการเงิน จำนวน 25 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การทดสอบเครื่องมือ และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.3.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ในช่วงระหว่างวันที่ 1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2551 โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มจากสื่อ 3 สื่อ ได้แก่ สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง และสื่อโทรทัศน์

การวิเคราะห์ข้อมูล : หลังจากการลงรหัสข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะนำมาสรุปเป็นการแจกแจง โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยร้อยละ เพื่อพรรณนาให้เห็นลำดับของกลุ่มเนื้อหาที่ได้รับการนำเสนอตั้งแต่ความถี่สูงสุดและลดลงตามลำดับ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ใช้วิธีการพรรณนารายละเอียดเนื้อหาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สื่อแต่ละประเภทนำเสนอ

3.3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth interview) เพื่อศึกษาแนวคิดของผู้ที่รับผิดชอบเนื้อหาหรือผู้ที่ทำบทรายการหรือผลิตรายการที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้คือ ประเด็นคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยมีขั้นตอนการสร้างและทดสอบเครื่องมือ ดังนี้

การสร้างข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ : ข้อคำถามสัมภาษณ์สร้างขึ้นจากการทบทวนตำราเอกสาร และงานวิจัยที่อยู่ในสาขาการสื่อสารมวลชนและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยแนวคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์มีดังนี้

- 1) ท่านหรือองค์กรของท่านเคยผลิตเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีรูปแบบรายการประเภทใด ออกอากาศทางสื่อใด ผู้จ้างผลิตคือใครบ้าง
- 2) ผลงานในอดีตที่ผ่านมามีจุดเน้นหรือหลักคิดในการผลิตอย่างไร
- 3) ปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการผลิตเนื้อหาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผู้สังคม
- 4) กลยุทธ์ที่นำมาใช้ในการนำเสนอเนื้อหาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 5) กระบวนการก่อนการผลิตในส่วนการจัดเตรียมเนื้อหาท่านมีการศึกษาข้อมูลใดบ้าง
- 6) ความคาดหวังต่อผลกระทบของการเสนอเนื้อหาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 7) ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตเนื้อหา

8) ท่านมีความเห็นต่อสื่อมวลชนที่เสนอข้อมูลให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้ว่าทำหน้าที่เป็นอย่างไร ทั้งสื่อมวลชนท้องถิ่นและสื่อของรัฐ ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการเสนอเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแก่สื่อมวลชนระดับต่างๆ อย่างไรบ้าง

9) ท่านมีแนวทางผลักดันอย่างไรให้แนวคิดนี้ถูกนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ในคนทุกกลุ่มทุกอาชีพ

การตรวจสอบเครื่องมือ : หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อคำถามแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาการสื่อสารมวลชนและนักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา ความชัดเจนและความเหมาะสมของภาษา หลังจากแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้วจะนำข้อคำถามนั้นไปสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณลักษณะดังที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ภาษาในข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะมีการปรับเพื่อความเหมาะสมและความเข้าใจตรงกันในการสื่อสารกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม

ขั้นตอนในการดำเนินการสัมภาษณ์ : ผู้วิจัยได้เตรียมการสัมภาษณ์โดยการติดต่อโดยตรงกับผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนพร้อมทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เพื่อแจ้งให้ทราบวัตถุประสงค์และประเด็นที่จะสัมภาษณ์ พร้อมทั้งนัดวัน เวลา สถานที่ที่จะให้สัมภาษณ์

ในวันสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แนะนำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์ของการขอสัมภาษณ์อีกครั้ง ขออนุญาตบันทึกคำสัมภาษณ์ จากนั้นจึงดำเนินการสัมภาษณ์โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามอย่างอิสระ ผู้วิจัยกล่าวทบทวนข้อมูลหรือประเด็นสำคัญเป็นระยะเพื่อตรวจสอบความเข้าใจกับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่านใช้เวลาประมาณ 30 นาที – 2 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะถอดเทปบันทึกคำสัมภาษณ์แบบคำต่อคำแล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา โดยการจัดกลุ่มเนื้อหาหลักที่มีความหมายสอดคล้องใกล้เคียงกัน (Common Theme) ตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออก เพื่อนำมาบรรยายเปรียบเทียบให้เห็นถึงแนวคิดของสื่อมวลชนแต่ละประเภทต่อการผลิตเนื้อหาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ทั้งนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะถูกนำเสนอประกอบกับการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้เห็นภาพรวมในการเสนอเนื้อหาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนโดยละเอียด

3.3.3 การสำรวจ (Survey) เพื่อทดสอบระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงราย ที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์ (Questionnaire) จำนวน 400 ชุด โดยมีขั้นตอนการสร้างและทดสอบเครื่องมือ ดังนี้

1) การสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดการยอมรับและพฤติกรรมการใช้เนื้อหาจากสื่อ จากนั้นจึงสร้างข้อ

คำถามที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นคุณลักษณะสำคัญของแนวคิดดังกล่าว โดยแบบสอบถามจะประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Close-ended Questions) แบ่งเป็น 3 ส่วนคือ

1.1) ส่วนที่ 1 คำถามข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน พฤติกรรมการเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และจุดประสงค์ในการเปิดรับเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อต่างๆ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) และเติมข้อความจำนวน 7 ข้อ

1.2) ส่วนที่ 2 คำถามทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำถามที่ใช้วัดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ประชาชนในจังหวัดเชียงราย ได้รับมาจากสื่อประเภทต่างๆ โดยประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ เป็นแบบให้เลือกตอบ

1.3) ส่วนที่ 3 คำถามสำรวจการยอมรับและการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย แบ่งคำถามเป็น 2 ส่วนดังนี้

1.3.1) คำถามเกี่ยวกับการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย มีจำนวน 10 ข้อ

1.3.2) คำถามเกี่ยวกับการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย มีจำนวน 10 ข้อ

โดยทั้ง 2 ส่วนมีคำตอบเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่าโดยให้ผู้ตอบเลือกระดับความเห็นด้วย 5 ระดับ จากระดับมากที่สุดถึงระดับน้อยที่สุด โดยวิธี Likert Scale มีเกณฑ์การประเมินใน 5 ระดับคะแนน คือ

ตารางที่ 3.2 แสดงเกณฑ์คะแนนเพื่อวัดระดับการยอมรับหรือมีการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้

ระดับการยอมรับหรือมีการนำเอา แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้	ระดับคะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

2) การตรวจสอบเครื่องมือ

2.1) การทดสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) เป็นการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา รวมถึงความชัดเจนและความเหมาะสมของภาษา โดยหลังจากที่ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์แล้ว ได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาการสื่อสารมวลชนและนักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตรวจสอบความตรงและความครอบคลุมของเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือได้แก่

รศ.ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ.ดร.ดวงกมล ซาดิประเสริฐ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์จังหวัดการพัฒนาจังหวัด

หลังจากนั้น ผู้วิจัยจึงนำข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้

2.2) การทดสอบความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา และได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษาจำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistics package for the social science) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม ดังนี้

ตารางที่ 3.3 ค่าความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์

ข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์	ค่าความเที่ยงของเครื่องมือ (n=30)
การยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย	0.855
การนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย	0.801

ผลการศึกษาพบว่า ค่าความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างมีค่าเกิน 0.80 ทุกข้อ จึงมีความเหมาะสมที่จะใช้เก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างจริง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้กำหนดคะแนนจากแบบทดสอบข้อละ 1 คะแนนและมีการแจกแจงคะแนนเพื่อจัดระดับคะแนนความรู้ไว้ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการเปิดรับสื่อประเภทต่างๆ ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยการให้คะแนนความบ่อยครั้งในการเปิดรับเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (โดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์) มีเกณฑ์ดังนี้

ตารางที่ 3.4 แสดงเกณฑ์คะแนนเพื่อจัดระดับคะแนนความบ่อยครั้งในการเปิดรับเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อประเภทต่างๆ ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

ความบ่อยครั้งในการเปิดรับเนื้อหา	ระดับคะแนน
ทุกวัน	5
3-6 วัน/สัปดาห์	4
1-2 วัน/สัปดาห์	3
น้อยกว่าสัปดาห์ละ 1 วัน	2
ไม่เคยเปิดรับเลย	1

ส่วนคำถามเกี่ยวกับจุดประสงค์ในการเปิดรับเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อต่างๆ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจะสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยเรียงลำดับจากสำคัญมากไปหาน้อย 3 อันดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

อันดับที่ 1 = 3 คะแนน

อันดับที่ 2 = 2 คะแนน

อันดับที่ 3 = 1 คะแนน

ส่วนที่ 2 คำถามทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำถามที่ใช้วัดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ประชาชนในจังหวัดเชียงรายเคยได้รับมาจากสื่อประเภทต่างๆ โดยประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ เป็นแบบให้เลือกตอบ

ตารางที่ 3.5 แสดงเกณฑ์คะแนนเพื่อจัดระดับคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

ระดับความรู้	ระดับคะแนนเฉลี่ย
ระดับความรู้ความเข้าใจน้อย	0 – 4.99
ระดับความรู้ความเข้าใจปานกลาง	5.00 – 7.99
ระดับความรู้ความเข้าใจมาก	8.00 – 10
คะแนนเต็ม	10

ส่วนที่ 3 คำถามสำรวจการยอมรับและการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย โดยหลังจากการแจกแจงจำนวนค่าคะแนนในแต่ละข้อแล้ว ผู้วิจัยจะนำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละข้อความ และวิเคราะห์ความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ตารางที่ 3.6 แสดงเกณฑ์คะแนนเพื่อจัดระดับคะแนนการยอมรับและการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.21 – 5.00	มีการยอมรับและการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดั้มากที่สุด
3.41 – 4.20	มีการยอมรับและการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดั้มาก
2.61 – 3.40	มีการยอมรับและการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดั้มานกลาง
1.81 – 2.60	มีการยอมรับและการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดั้น้อย
1.00 – 1.80	มีการยอมรับและการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดั้น้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 การสนทนากลุ่ม (Focus-group Interview) เพื่อศึกษาการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย โดยรวบรวมจากอาสาสมัครที่อยู่ในภาครัฐ ภาคครัวเรือน ภาคการผลิตและสถาบันการเงิน จำนวน 25 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะจัดแบ่งอาสาสมัครออกเป็นกลุ่มๆ ละประมาณ 5-7 คน

3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่

1) กรอบคำถามเบื้องต้นตามวัตถุประสงค์วิจัย โดยการสร้างข้อคำถามในการสนทนากลุ่มนี้ ข้อคำถามสร้างขึ้นจากการทบทวนตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่อยู่ในสาขาการสื่อสารมวลชนและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยประกอบด้วยแนวคำถามดังนี้

- 1.1) แหล่งที่มาของข้อมูลแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่เคยได้รับ
- 1.2) พฤติกรรมและจุดประสงค์ในการเปิดรับเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.3) ทักษะที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.4) เนื้อหาในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถจดจำได้
- 1.5) การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อคำถามแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม ไปวิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาการสื่อสารมวลชนและนักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา หลังจากแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้วจะนำข้อคำถามนั้น ไปดำเนินการสนทนากลุ่มดังที่กำหนดไว้ข้างต้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่กำหนดไว้ในการตรวจสอบเครื่องมือได้แก่

รศ.ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ผศ.ดร.ดวงกมล ชาติประเสริฐ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์จังหวัดการพัฒนาจังหวัด

2) ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Moderator) ทำหน้าที่ในการดำเนินการสนทนาและถามคำถามตามแนวคำถามที่กำหนดไว้

3) เทปบันทึกเสียง เพื่อเก็บรวบรวมรายละเอียดในการสนทนาและเพื่อใช้ในการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาในการสนทนา

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะถอดเทปบันทึกคำสัมภาษณ์แบบคำต่อคำแล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดกลุ่มเนื้อหาหลักที่มีความหมายสอดคล้องใกล้เคียงกัน ตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออก เพื่อนำมาบรรยายให้เห็นถึงการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงรายทั้ง 4 ภาคส่วน

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 สถิติเชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงจำนวนและค่าร้อยละเพื่อให้ข้อมูลประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง และลักษณะการแจกแจงของตัวแปร โดยการคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละข้อความ

3.5.2 สถิติเชิงอ้างอิง

การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากร ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance หรือ ANOVA) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 หากพบความแตกต่างในข้อใดจะทำการทดสอบด้วยการเปรียบเทียบภายหลังเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของ Scheffe รวมทั้งใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correl

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง “การเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อมวลชนกับความเข้าใจและการยอมรับต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในจังหวัดเชียงราย” แบ่งผลการศึกษาเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย ระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และระดับการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย ดังนี้

4.1 การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อมวลชนทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศที่เผยแพร่เนื้อหาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบผลการศึกษาดังต่อไปนี้

4.1.1 สื่อหนังสือพิมพ์

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สื่อหนังสือพิมพ์ไทย ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2551 – วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2551 โดยวิเคราะห์เนื้อหาข่าว บทความและสารคดีที่มีการกล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้เลือกหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ (เน้นนำเสนอข่าวเบา) และหนังสือพิมพ์มติชนเป็นหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ (เน้นนำเสนอข่าวหนัก) จากผลการวิเคราะห์เนื้อหา พบประเด็นที่สื่อหนังสือพิมพ์นำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1) สื่อหนังสือพิมพ์นำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นที่เป็นเรื่องของกิจกรรมมากที่สุด โดยเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นการจัดทำโครงการต่างๆ ซึ่งเชื่อมโยงแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเข้ามา โดยมีจุดประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังตัวอย่าง

ก่อตั้งสภาความร่วมมือ 3 ระดับ ได้แก่ สภาระดับชาติ สภาระดับภูมิภาค และสภาระดับจังหวัด ให้สอดคล้องตามลักษณะชุมชน เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายให้เป็นไปตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ให้สอดคล้องตามลักษณะชุมชน พร้อมทั้งถวายเป็นราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงพระเจริญพระชนมพรรษา 84 พรรษา (ถวาย 84 พรรษาในหลวง ตั้งสภาอาหารปลอดภัยในวิถีพอเพียง ไทยรัฐ 24-01-51)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดโครงการนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ร่วมใจเทิดไท้ 80 พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขึ้นด้วยการจัดกิจกรรมให้นิสิตทั้งหลายออกค่ายอาสาสมัคร ด้วยการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปสู่วิถีชีวิตของชุมชน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ซึ่งกันและกัน อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดเมื่อออกไปทำงานรับใช้สังคม โดยนิสิตทุกคนจะต้องนำ “หลักเศรษฐกิจพอเพียง” ไปบอกกับชาวบ้านพร้อมกับแลกเปลี่ยนความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลับมายังมหาวิทยาลัย เพื่อนำความรู้นั้นมาบูรณาการ ในบางข้อมูลอาจใช้เป็นศาสตร์เพื่อนำไปสู่การพัฒนา

(หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน : ฝึกนิสิตด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ไทยรัฐ 07-02-51)

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เร่งรณรงค์ให้เกษตรกรลดการพึ่งพาสารเคมีทางการเกษตร ทำให้เกษตรกรพึ่งพาสารอินทรีย์ชีวภาพ เพาะปลูกพืชผักแบบผสมผสาน เลิกใช้ปุ๋ยเคมีหรือสารเคมีทุกชนิด นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ทำกินที่ยกมาเป็นแปลงสาธิต มีพื้นที่ทั้งหมด 17 ไร่ แบ่งเป็น ฟาร์มวัว บ่อเลี้ยงปลา แปลงหญ้า ประมาณ 10 ไร่ ส่วนอีก 7 ไร่ เป็นที่ปลูกบ้านที่พักอาศัย ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง พริก มะเขือ กล้วยน้ำว้า และไผ่

(เกษตรอินทรีย์-ชีวภาพ ทางรอดยามปุ๋ยแพงและปลอม ไทยรัฐ 30-04-51)

การดำเนินงานในเรื่อง ครอบครัวพอเพียง โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปให้ความรู้กับประชาชน เกิดเป็นโครงการ “บ้านเศรษฐกิจพอเพียง”

1. ให้ชาวบ้านสำรวจตัวเองว่ามีปัญหาอะไรในชุมชน
2. หาวิธีลดต้นทุนการผลิต
3. เพิ่มมูลค่าทรัพยากรในชุมชน

(วิถีแห่ง "ชีวิตมีสุข" ไทยรัฐ 8-05-51)

“โครงการค่ายเรียนรู้คุณธรรม นำชีวิตพอเพียง” นักศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนอย่างพึ่งตนเอง โดยเรียนรู้เรื่องการประกอบอาชีพ ศึกษาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และการใช้ทรัพยากรอย่างมีจิตสำนึก ศึกษาวิถีประชาธิปไตย เรียนรู้วิธีการกระบวนการ สละสิทธิ ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม และศึกษาเรื่องการสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน นอกจากนี้ยังเรียนรู้การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง รวมถึงการสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตทั้งการเรียนและการทำงานในอนาคตต่อไป

(มพล.งูวัยใสเข้าค่ายเรียนรู้คุณธรรมนำชีวิตพอเพียง ชิมชับ... ไทยรัฐ 11-05-51)

เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม อันเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง แจกคู่มือเสาเข็มชีวิต และจัดอบรมแก่เยาวชนเพื่อเป็นการปลูกฝังแนวคิดฯ

(“ปานชัย” แจกคู่มือเสาเข็มชีวิต ย้ำปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” มติชน 18-06-51)

จัดกิจกรรม “ชุมนุมยุวเกษตรกรต้นกล้าเศรษฐกิจพอเพียงระดับชาติ ปี 2551” ไข่เด็ก และเยาวชน เกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจและเข้าใจถึงแบบแผนการดำรงชีวิตตามวิถีแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน: ต้นกล้าเศรษฐกิจพอเพียง ไทยรัฐ 8-09-51)

รัฐบาลส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมลงในชุมชนเพื่อเพิ่มทุนในการแก้ไขปัญหาความยากจน

(ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มติชน 25-09-51)

คณะผู้เชี่ยวชาญของไทยให้ความช่วยเหลือสร้างศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่แก่เลโซโท บนที่ดิน 37.5 ไร่ ณ เมืองมาเซียง ที่สมเด็จพระราชาธิบดีและสมเด็จพระราชินี พระราชทานที่ดินส่วนพระองค์ให้ทำเป็นแปลงสาธิตได้เป็นผลสำเร็จ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่เกษตรของเลโซโทรุ่นแรก เข้าไปศึกษาเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของไทย เพื่อนำไปแก้ปัญหาคความไม่เพียงพอให้กับประเทศที่ผลิตอาหารไม่พอให้คนในประเทศได้กิน

(สัปดาห์หน้า: เศรษฐกิจพอเพียงปาฏิหาริย์ในเลโซโท ไทยรัฐ 24-10-51)

การจัดโครงการ “ปลูกจิตสำนึกเศรษฐกิจพอเพียง รับมือเศรษฐกิจโลก” มีกิจกรรมหลายรูปแบบ โดยเฉพาะการรดเข็มขัดค่าใช้จ่าย เช่น นักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์และครุศาสตร์อุตสาหกรรมที่มีความรู้ด้านไฟฟ้าจะเปิดให้บริการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในราคาร้านกศึกษา ซ่อมและล้างแอร์ตามอาคารเรียน สำนักงาน บ้านพักภายในมหาวิทยาลัย การรู้จักดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เป็นสิ่งที่ทุกคนควรนำมายึดเป็นแนวปฏิบัติ

(ถึงเวลารัดเข็มขัด ไทยรัฐ 16-11-51)

การสรรหาปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน 4 สาขา ประกอบด้วย “ปราชญ์เกษตรผู้ทรงภูมิปัญญาและมีคุณูปการต่อกรเกษตรไทย” “ปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง” “ปราชญ์เกษตรดีเด่น” และ “ปราชญ์เกษตรผู้นำชุมชนและเครือข่าย

(ค้นหาปราชญ์เกษตร เน้นผลงานเศรษฐกิจพอเพียง ไทยรัฐ 11-12-51)

ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน พอเพียง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก จัดสอนอบรมเกษตรกร ควบคู่
กับการฝึกควาโยนนา เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงการใช้ทรัพยากรที่ดี
(พลิกฟื้น ธนาคาร ไอนา รักรีย์ประเพณี วิถีเลี้ยงชีพ มติชน 29-12-51)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่ทำหน้าที่แสวงหาข้อมูลและนำเสนอเนื้อหาพบว่า ชาวหรือ
บทความต่างๆ ของสื่อหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะเป็นการรายงานตามเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้น หมายความว่า
ว่า เมื่อใดก็ตามที่หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนดำเนินโครงการหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยง
กับสถาบันพระมหากษัตริย์ดังเช่นโครงการตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว ซึ่งหน่วยงานเหล่านั้นมักจะจัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการเทิดพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้ผู้สื่อข่าวและผู้เขียนบทความก็จะทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูล
ดังกล่าวมานำเสนอเผยแพร่สู่ประชาชน เนื่องจากเรื่องราวดังกล่าวมีคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบของ
เหตุการณ์ที่สมควรถูกนำเสนอเป็นข่าวหลายประการ อาทิ ความเด่นหรือความมีชื่อเสียงของบุคคล
ความใกล้ชิด ผลกระทบ ฯลฯ

“นักข่าวทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งหากองค์กรห้างร้านใดจัดกิจกรรม
ก็เป็นหน้าที่ที่เราต้องเข้าไปทำข่าวอยู่แล้ว ส่วนโครงการเศรษฐกิจพอเพียงถูกนำเสนอก็เพราะมีความ
เป็นข่าวได้สูงอยู่แล้ว ทั้งในด้านพระองค์ท่าน ในด้านตัวโครงการที่เน้นให้ประชาชนกินอยู่พอเพียง ก็
เป็นเรื่องที่ส่งผลต่อสังคมไทยในวงกว้าง” (กฤษณา ไพฑูริย์, สัมภาษณ์ 10 ส.ค. 2552)

2) การให้คำอธิบายหรือนิยามเศรษฐกิจพอเพียงยังคงเป็นเพียงการนำเสนอเพียงระดับ เป็น
นามธรรม ซึ่งการนิยามแบ่งได้ 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง (1) การอยู่แบบ
พอประมาณหรือพออยู่พอกิน และ (2) การพึ่งพาตนเอง แต่อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านยังต้องคิดและตีความ
ด้วยตนเองเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในการนำไปประยุกต์ใช้ ดังตัวอย่าง

พัฒนาชุมชน โดยเริ่มการพึ่งพาตนเองจากวิถีชีวิตของชุมชน ถกดูม พัฒนาศักยภาพของคน
ในชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งพาตนเอง พัฒนาภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น
พัฒนาการท่องเที่ยว

(ชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเอง มติชน 11-01-51)

การพึ่งพาตนเอง อยู่ได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเพียรและสติ ยั่งยืน นำเศรษฐกิจพอเพียงมา
ปรับใช้กับการพัฒนาเศรษฐกิจมหภาคของไทยเพื่อความยั่งยืน

(เศรษฐกิจเขียวและใส ดร.พงษ์พิสิฐวิเศษกุล มติชน 16-02-51)

รู้จักใช้ที่จำเป็น พอเพียง เน้นการพึ่งพาตนเอง กระตุ้นประชาชนใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ลดการใช้จ่าย ลดความต้องการเกินตัว เน้นความสุข

(คนไทยความสุขลดลงหลังเลือกตั้ง เชื้อกระตุ้นใช้ชีวิต “พอเพียง” น้อยลง มติชน 29-04-51)

การสร้างชุมชนพอเพียง ใช้ชีวิตไม่ฟุ้งเฟ้อ และไม่ตระหนี่... การเผยแพร่ความรู้ ในเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ประชาชนนำไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องให้ศาสนิกชนของแต่ละศาสนาเข้าใจและนำไปปฏิบัติมากที่สุด

(ปลูกผู้นำอิสลามเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไทยรัฐ 2-05-51)

การใช้วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร มาทำให้เกิดประโยชน์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นดวงประทีปส่องสว่างทางออกที่ดีให้กับเกษตรกร

(เกษตรกรอินทรีย์-ชีวภาพ ทางรอดยามปุ๋ยแพงและปลอม ไทยรัฐ 30-04-51)

ความพอประมาณ การใช้ความรู้และเหตุผล ส่งเสริมให้เกิดการออม รักษาความสมดุลระหว่างผลตอบแทนและความเสี่ยงที่ยอมรับได้

(“ปรัชญาพอเพียง” เรื่องที่เข้าใจได้ มติชน 05-06-51)

รู้จักพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันต่อ ผลกระทบต่างๆ อันเกิดจากปัจจัยของสภาพสิ่งแวดล้อมนอกตามกระแสของโลกาภิวัตน์

(หลังผู้ฟ่าหน้าผู้คืน: ต้นกล้าเศรษฐกิจพอเพียง ไทยรัฐ 8-09-51)

อยู่แบบพอเพียง ยืนได้ด้วยตนเอง ไม่หวังพึ่งพาคนอื่น “เราอยู่แบบพอเพียงถึงไม่มีเงิน แต่เราก็มีกิน ไม่อดตาย และไม่เป็นที่สำคัญทำให้ชาวบ้านสามารถยืนได้โดยลำแข้งของเราเอง โดยไม่ต้องหวังพึ่งพาคนอื่น ชีวิตอย่างนี้ยังยืนกว่า มันคงว่าการหวังพึ่งพาแต่ความช่วยเหลือจากรัฐบาล”

(สฎีปหน้า1: กองทุนคนพอเพียงรวยกว่าประชานิยม ไทยรัฐ 19-09-51)

การประหยัดคอคออม การกินอยู่อย่างพอเพียง ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

(ถึงเวลารัดเข็มขัด ไทยรัฐ 16-11-51)

การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท การพัฒนาตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำนึงถึงความพอประมาณ มีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน

(เคลี@Web: บ้านพอเพียง ไทยรัฐ 5-12-51)

เศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล อันเป็นภูมิคุ้มกันในตัว ซึ่งเป็นวิถีทางให้คนทุกเพศทุกวัย ทุกระดับ สาขาวิชาชีพสามารถยึดเป็นแนวปฏิบัติ

(ธรรมชาติสมคุณในสวนป่าลุ่มเอาน้ำเสียมสมชีหุ่มป่าแทนปุย ไทยรัฐ 10-12-51)

พึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และยั่งยืน พึ่งพิงเทคโนโลยีให้น้อยที่สุด เพิ่มรายรับและเงินออม

(ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอุ่มเกษตร “อยู่ดีมีสุข” มติชน 27-12-51)

3) ข้อเสนอแนะของการวิธีการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ สื่อมวลชนส่วนใหญ่กำหนดเป้าหมายผู้รับสาระสำคัญคือ กลุ่มเกษตรกร ซึ่งบางส่วนเป็นข้อเสนอที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ขณะที่บางส่วนเป็นการนำเสนอกิจกรรมที่เกษตรกรทำอยู่แล้ว มีเพียงส่วนน้อยที่พูดถึงการใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านอื่นๆ หรือทางธุรกิจ แต่ก็เป็นการอธิบายในระดับแนวคิด ที่ขาดการการเสนอแนะอย่างเป็นรูปธรรมในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้เกิดผลจริง ดังตัวอย่าง

การอยู่อย่างพอเพียงโดยดำเนินตามเกษตรอินทรีย์เพื่อความยั่งยืน โดยเน้นธรรมชาติความสุขมากกว่าเงินทอง ทำการเกษตรแบบครบวงจร ปลูกผักสวนครัว ไข่ เลี้ยงปลา ปลูกสัตว์ไว้กินเอง หากเหลือก็นำไปขาย

(ศูนย์พัฒนาฯ ห้วยซ้อ-ห้วยซัว ชุมชีวิตใหม่เกษตรกรลาว มติชน 19-01-51)

การดำเนินธุรกิจด้วยความระมัดระวัง มีความรู้ มีคุณธรรม และรู้จักประมาณศักยภาพตน สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง “จุดเพียงพอสำหรับธุรกิจ คือจุดที่ประสบความสำเร็จและทำงานได้อย่างมีความสุข เมื่อไรมีความสุขก็หยุดคิด เพราะเป็นสัญญาณเตือนภัยแล้ว หากขยายงานเพิ่มขึ้นก็ยิ่งเป็นโทษของเงิน โทษของตลาด ดังนั้นเมื่อไรที่เริ่มมีความสุขก็ควรจะพอได้แล้ว แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่ให้ลงทุน หากมีการขยายธุรกิจบ้างก็ไม่เป็นไร เพียงแต่ต้องรู้เมื่อถึงจุดอ้อมค้อม” “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแสงสว่างที่ช่วยนำทางให้คนไทยเดินถูกทางบนทางสายกลางที่พอดี รู้จักรับผลิตงานในปริมาณที่พอดี ไม่เหนื่อยหรือหนักงานเกินไป

(นักธุรกิจไทยกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไทยรัฐ 21-02-51)

การผลิตปุ๋ยเองนำมาใช้ในการปลูกข้าวเอง ใช้ปุ๋ยอินทรีย์บำรุงดินข้าว อันเป็นแนวทางดั้งเดิมตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวลดลงไปกว่าครึ่ง สภาพดินก็มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น นอกจากนี้ชาวทุ่งหลวง ยังผลิตข้าวเองอย่างครบวงจร คือ ตั้งแต่ปลูก เก็บเกี่ยว นำมาสี บรรจุและจำหน่าย นอกจากนี้ยังออกฤดูของการปลูกข้าว ชาวบ้านยังทำอาชีพอื่นเสริม เช่น ทอผ้าไหม เพาะเห็ดฟาง ซึ่งส่งผลให้ชาวชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น

(ทุ่งหลวง...ปรับวิธีการทำนา ลดเคมีภัณฑ์หันมาใช้ ปุ๋ยอินทรีย์ ไทยรัฐ 9-04-51)

ลดรายจ่าย ใช้อย่างยั่งยืน ฟังตนเอง รวมกลุ่ม สร้างความเข้มแข็ง ลดความสิ้นเปลือง ปรับปรุงโครงสร้างพื้นดิน ไม่ใช่สารเคมี

(ขับเคลื่อนพลิก โภภนาข้าว ปรับลด 4 ความสิ้นเปลือง มติชน 30-05-51)

นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องการลดรายจ่ายมาปรับใช้กับอาชีพทำนา สร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรเกิดการยอมรับระบบการผลิตที่เหมาะสม

1. ลดความสิ้นเปลืองด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยให้เลือกใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่บริสุทธิ์
2. ปรับลดความสิ้นเปลืองด้านการใช้ปุ๋ยเคมี
3. ปรับลดความสิ้นเปลืองด้านการปรับปรุงโครงสร้างพื้นดิน เน้นให้ปรับเปลี่ยนวิธีการเตรียมดินที่เหมาะสมเช่นการไถกลบหรือหมักฟางข้าวในน้ำ
4. ปรับลดความสิ้นเปลืองด้านการใช้เคมีกำจัดแมลง

(พลิกที่ สปก.ปลูกข้าวต้นแบบ ไทยรัฐ 24-05-51)

การฟังตนเอง ใช้ทรัพยากรและอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน ลดการใช้สารเคมี ลดค่าใช้จ่ายจากการใช้ปุ๋ยเคมี ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ

(มหกรรมเกษตรอินทรีย์สู่วิถีเกษตรพอเพียง มติชน 18-07-51)

พอมีพอกิน ฟังพาดตนเองได้...ประชาชนปฏิบัติตามวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ขุดบ่อเลี้ยงปลา ทำนาในพื้นที่ที่มีการจัดสรรให้คนละ 5 ไร่ มีที่อยู่ทำมาหากิน สามารถเลี้ยงปากเลี้ยงท้องตนเองได้

(สคู๊ปหน้า 1: ป่าต้นน้ำ..ป่ารกน้ำ หยาดเย็นพระบารมี ไทยรัฐ 12-08-51)

ภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ และไม่เป็นภาระของสังคม พอเพียง ความพอเพียงก็คือ ทางสายกลาง ไม่ถึงหย่อนเกินไป เมื่อเอ่ยถึงเศรษฐกิจพอเพียง หลายคนคิดว่าหมายถึง การเกษตรผลิตพอกิน เหลือก็แบ่งขายเท่านั้น แต่ความจริงแล้วเศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายที่กว้างกว่านั้น สามารถปรับใช้กับกิจกรรมในชีวิต เช่น การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น บุหรี่ การพนัน หรือการมีโทรศัพท์มือถือถือมากกว่า
(เยาวชนรุ่นใหม่ นำหลักปรัชญาพอเพียง มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ไทยรัฐ 17-09-51)

การพึ่งพาตนเอง สร้างความเข้มแข็งในชุมชน รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ยึดหลักพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ปรับรูปแบบการเกษตร โดยพึ่งพาตนเอง ลดสารเคมี
(ปากน้ำปรับแนวคิด “เกษตรกร” หนุนยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง มติชน 03-10-51)

ลดรายจ่าย พึ่งพาตนเอง ลดความเสี่ยง อยู่อย่างสมดุล ทำเกษตรผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงจากภาวะภัยธรรมชาติ และลดต้นทุนทางการผลิต
(เกษตรกรหัวใจแม่ค้า มติชน 02-11-51)

4.1.2 สื่อวิทยุกระจายเสียง

ผู้วิจัยได้สุ่มแบบเฉพาะเจาะจงสถานีที่มีผู้ฟังมากที่สุด 2 อันดับแรกในจังหวัดเชียงราย เพื่อวิเคราะห์รายการประเภทข่าวและบทความที่น่าสนใจเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ออกอากาศในแต่ละเดือน ซึ่งได้แก่ สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงราย และสถานีวิทยุกระจายเสียง 914 สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ซึ่งผลการศึกษาพบดังนี้

1) สื่อวิทยุกระจายเสียงส่วนใหญ่มีการนำเสนอในรูปแบบรายการบรรยายหรือสนทนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการขยายความหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามมุมมองของกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น เกษตรกร นักธุรกิจ ข้าราชการ ฯลฯ

ตัวอย่างเนื้อหารายการที่มีลักษณะดังกล่าวได้แก่ บทความวิทยุเรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่สรุปเนื้อหารายการ ได้ว่าเป็นการนิยามคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงคือ ต้องสามารถอุ้มชูตัวเองได้ โดยเนื้อหาของบทความจะกล่าวถึง หลักการพึ่งพาตนเอง 5 ประการ ได้แก่ (1) หลักด้านจิตใจ (2) ด้านสังคม (3) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (4) เทคโนโลยี และ (5) เศรษฐกิจ (สวท.เชียงราย, 4 ก.พ. 2551)

บทความทางวิทยุเรื่อง “ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่มุ่งทำความเข้าใจระหว่างปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยเนื้อหาของบทความจะกล่าวถึง เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นรูปแบบที่เป็นรูปธรรมในเศรษฐกิจพอเพียง (สวท.เชียงราย, 7 ก.พ. 2551)

บทความเรื่อง “คำจำกัดความของเศรษฐกิจพอเพียง” เนื้อหาของบทความจะเน้นการวิเคราะห์หลักการเศรษฐกิจพอเพียงจากวัตถุนิยมถึงสุขนิยม โดย ดร.สุวิทย์ เมธินันท์ นักการตลาดที่มีชื่อเสียง การวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงว่ามีจุดเด่นคือ การดำเนินชีวิตโดยหลีกเลี่ยงการมีค่านิยมที่สุดโต่งเกินไปให้มีสติในการดำเนินชีวิต (สวท.เชียงราย, 11 ก.พ. 2551)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงและผู้รับผิดชอบการผลิตเนื้อหาหรือผู้ที่ทำบทรายการหรือผลิตรายการที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า สื่อวิทยุมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอเนื้อหาที่มุ่งขยายความคำอธิบายหรือนิยามเศรษฐกิจพอเพียงให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสิ่งที่เป็นหลักการอาจจะเข้าใจได้ยากสำหรับประชาชนในท้องถิ่น แต่เมื่อประชาชนเกิดความเข้าใจแล้วจะประยุกต์ใช้ได้ง่ายเพราะสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในภาคการเกษตรและท้องถิ่นอยู่แล้ว โดยกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายหลักที่กำหนดไว้คือ เกษตรกร รองลงมาคือประชาชนทั่วไป

“ประชาชนยอมรับแนวคิดนี้ละ และเค้าก็คิดว่าสามารถใช้ได้ในชีวิตจริง ประชาชนเค้าใช้กันอยู่แล้วแต่เราเข้าไปเสริม ไปกระตุ้นให้เค้าเข้าใจมากขึ้น และสื่อก็เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องรณรงค์ในการที่จะกระตุ้นกันอีกทีหนึ่ง เช่น บ้านร่องปลาณา ที่นำแนวคิดนี้มาใช้ประยุกต์หลายอย่าง เวลาเจ็บป่วยก็จะลองใช้สมุนไพรที่มีอยู่ใช้ก่อน และก็จะมีการทำสปาแบบพอเพียง เช่น การที่เอาหินมาวางเรียงกันเป็นลำดับจากหินก้อนละเอียดมาเป็นหินที่มีความหยาบขึ้นเรื่อย แล้วเดินเข้า-เย็น เป็นการนวดฝ่าเท้า เพราะเท้าคือที่รวมของเลือดลม” (วิเชียร นุ่รอด, สัมภาษณ์ 15 ส.ค. 2552)

“เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ได้กับทุกอาชีพแต่ที่พูดถึงอาชีพเกษตรกรเยอะ เพราะว่า 90 เปอร์เซ็นต์ของบ้านเราประกอบอาชีพเกษตรกร เลยต้องเน้นเรื่องเกษตร” (สกุล วรสิทธิ์, สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2552)

“ประชาชนเค้ารู้ตามสื่ออยู่แล้วในแนวปรัชญาของในหลวง รู้ตามหน้าหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ แต่ว่าอาจจะไม่ลึกซึ้งก็ได้ บางคนอาจจะเข้าใจว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแค่ปรัชญาไม่สามารถจะนำมาใช้ได้ และเข้าใจว่าพอเพียงคือการประหยัดมัธยัสถ์มากๆ ใช้อะไรไม่ได้ เลยู้สึกว่าใช้ปรัชญานี้กับชีวิตตัวเองไม่ได้ จริงๆแล้วบางคนเค้าอาจจะไม่เข้าใจในสื่อซึ่งในเรื่องของปรัชญาที่เราเป็นสื่อท้องถิ่นจึงต้องช่วยขยายความเข้าใจให้เค้ารู้สึกว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว” (ประภาวี ชัยราช, สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2552)

2) สื่อวิทยุกระจายเสียงนำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบของข่าวที่เน้นการรายงานข่าวกิจกรรมที่ดำเนินโครงการต่างๆ ซึ่งเชื่อมโยงแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีจุดประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดย

กิจกรรมดังกล่าวจะจัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีการแจ้งผู้สื่อข่าวให้ทราบเพื่อให้เสนอเป็นข่าวประชาสัมพันธ์องค์กร

3) สื่อวิทยุกระจายเสียงนำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบรายการสนทนาที่มีการนำบุคคลที่มีความรู้ประสบการณ์ในแวดวงต่างๆ หรือผู้ที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้วประสบความสำเร็จ หรือประชาชนทั่วไปที่ใช้หลักความพอเพียงในการดำรงชีวิตมาร่วมพูดคุยกับผู้จัดรายการเป็นการแบ่งปันความรู้ในการปฏิบัติตนให้ประสบผลสำเร็จเพื่อให้ผู้ฟังเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายที่ผู้จัดรายการกำหนดไว้จะเป็นกลุ่มเกษตรกรเป็นหลัก รองลงมาคือ กลุ่มประชาชนทั่วไป โดยตัวอย่างรายการอาทิเช่น

รายการสนทนาเรื่อง “การเกษตรแบบผสมผสาน” โดยการสัมภาษณ์สดออกอากาศกับอาจารย์ที่สอนในโรงเรียนชานาซึ่งเป็นโรงเรียนที่ริเริ่มโครงการการเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแบบผสมผสานที่ตำบลสีคิ้ว ที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยเป็นการสัมภาษณ์อาจารย์ที่สอนในโรงเรียนชานาทั้งรูปแบบการจัดอบรมแก่เกษตรกรที่ต้องการมีความรู้ในการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการทำการเกษตร (สวท.เชียงราย, 1 ก.พ. 2551)

รายการสนทนาเรื่อง “คุณประโยชน์ของหญ้าแฝก” ที่เป็นการพูดคุยกับเกษตรกรถึงคุณประโยชน์ของหญ้าแฝกว่ามีประโยชน์อะไรบ้างและสามารถนำไปใช้กับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างไร โดยเป้าหมายของการสนทนาคือ การเสนอให้นำสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาช่วยรักษาธรรมชาติด้วยกันเอง ดังเช่นการนำหญ้าแฝกไปปลูกเพื่อรักษาการพังทลายของหน้าดิน การทำสมุนไพรรักษาหลังคาบ้าน การสกัดเป็นน้ำหอม ฯลฯ (สวท.เชียงราย, 2 - 3 ก.พ. 2551)

รายการสนทนาเรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีผู้ร่วมสนทนารับเชิญ คือ อาจารย์แปลก เดชะบุญ บุคคลที่มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันร่วมกับหลักธรรมคำสอนชีวิตตามหลักพอเพียงโดยผู้ร่วมสนทนาเสนอว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับหลักธรรมมะ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกอาชีพทุกเพศทุกวัย (สวท.เชียงราย, 6 ก.พ. 2551)

รายการสนทนาเรื่อง “การปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสพูดคุยถึงแนวทางการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยพบว่า ประชาชนทั่วไปสามารถใช้แนวทางต่อไปในชีวิตประจำวันได้ (1) การประหยัด (2) การประกอบอาชีพด้วยความสุจริต แม้จะตกอยู่ภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพ (3) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ในการค้าขาย การประกอบอาชีพที่แก่งแย่งกันอย่างรุนแรง (4) ขวนขวายหารายได้ให้กับตนเองจนถึงขั้นประสบผลสำเร็จ และ (5) ปฏิบัติตนในทางที่ดี (สวท.เชียงราย, 3 ก.พ. 2551)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงและผู้ที่ได้รับผิดชอบการผลิตเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า รูปแบบรายการสนทนาที่มีการนำบุคคลที่มีความรู้ประสบการณ์ในแวดวงต่างๆ หรือผู้ที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้วประสบความสำเร็จ

หรือประชาชนทั่วไปที่ใช้หลักความพอเพียงในการดำรงชีวิตมาร่วมพูดคุยกับผู้จัดรายการ มีประโยชน์อย่างยิ่งในการช่วยเสริมความเข้าใจ ขณะเดียวกันก็สามารถกระตุ้นความสนใจให้เกิดแก่ผู้รับสารได้ เพราะเป็นการพูดคุยออกอากาศสดและประชาชนสามารถมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการได้

“การเชิญคนที่เค้าทำเรื่องเศรษฐกิจแล้วประสบผลสำเร็จมาพูดคุยว่า มีการไปจัดรายการนอกสถานที่บ้างให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการพูดคุยในรายการ เค้าจะถ่ายทอดให้คนฟังเห็นภาพเหมือนกับที่เค้าได้เห็น ได้ทำมา คนฟังก็รู้สึกว่ามันน่าสนใจ” (วิเชียร นุ่นรอด, สัมภาษณ์ 15 ส.ค. 2552)

4.1.3 สื่อโทรทัศน์

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาสื่อผู้วิจัยสุ่มเฉพาะเจาะจงเลือกสถานีโทรทัศน์ประเภทฟรีทีวีที่มีกลุ่มผู้ชมระดับประเทศ เพื่อวิเคราะห์รายการประเภทสนทนาและสารคดีที่นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่นำเสนอแต่ละเดือน ผลการศึกษาพบดังนี้

1) สื่อโทรทัศน์นำเสนอรายการประเภทสารคดีที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรต่างๆ มากที่สุด โดยองค์กรในชุมชนที่ผู้ผลิตให้ความสำคัญคือ สถานศึกษา เนื่องจากเห็นว่าเยาวชนคือ กลุ่มที่ยังสามารถหล่อหลอมทัศนคติและความคิดได้ และเป็นรากฐานสำคัญของการสืบสานแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย

เนื้อหาของรายการแต่ละครั้งจะมุ่งเน้นการยกตัวอย่างการร่วมมือร่วมใจขององค์กรต่างๆ กับภาคประชาชนของแต่ละชุมชนที่นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่ของตน และประสบความสำเร็จ โดยปัญหาจะมีความครอบคลุมทุกแง่มุม อาทิ ปัญหาเศรษฐกิจปากท้องของคนในชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาวัฒนธรรม ฯลฯ โดยรายการส่วนใหญ่มีความยาวประมาณ 5 – 8 นาที ตัวอย่างเช่น

รายการสารคดี “โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง” ชื่อตอน “ตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านเศรษฐกิจ” เนื้อหาสารคดีกล่าวถึงชุมชนบวรสามัคคีธรรม บ้านเหล่ากหุ้ง จ.ขอนแก่น โดยบอกเล่าความเป็นมาว่าเมื่อ 40 ปีที่แล้ว เดิมทีชาวบ้านชุมชนบวรสามัคคีธรรมนี้มีความเห็นบางอย่างไม่ตรงกัน แดกความสามัคคีกันอย่างรุนแรง จนกระทั่งเมื่อ 5 ปีที่แล้ว หลวงพ่อสุธีร์ ชาลโร ได้อบรมขัดเกลาจิตใจโน้มน้าวให้ชาวบ้านรู้จักคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยสอนให้รู้จักการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากโรงเรียนบ้านเหล่ากหุ้งสว่าง อยู่ห่างไกลตัวเมืองการเดินทางไปซื้อของใช้จำเป็นก็ไม่สะดวก จึงร่วมกันจัดตั้งสหกรณ์โรงเรียนขึ้น ทั้งครู นักเรียน และชาวบ้าน ได้ร่วมมือกันทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเองและสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ช่วยกันบริหารจัดการสหกรณ์โรงเรียนจนประสบความสำเร็จ และยังทำให้นักเรียนได้มีการเรียนรู้บนพื้นฐานของคุณธรรม อัน

นำไปสู่การคิดเป็น ทำเป็นตามทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน (บริษัทพานอรามา เวิลด์ไวด์ จำกัด, 28 ก.ค. 2551)

รายการสารคดี “โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง” ชื่อตอน “ตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสิ่งแวดล้อม” โดยเนื้อหาจะบอกเล่าความเป็นมาว่าเดิมทีชาวบ้านลุ่มแม่น้ำประแส มีวิถีชีวิตเรียบง่าย สอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่สิ่งเหล่านั้นได้ถูกกลืนหายไปเมื่อกระแสของสังคมเมืองเข้ามา มลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม บ้านเรือนที่แออัด และสารเคมีจากการทำการเกษตร ที่ทิ้งลงสู่ลำน้ำ ทำให้เกิดวิกฤติที่ส่งผลถึงชาวบ้านทั้งแม่น้ำ การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนคือ การสร้างหลักสูตรและบรรจุหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เด็กไปช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และสามารถนำความรู้ทางวิชาการด้านต่างๆ ที่เรียนมา มาใช้ อย่างรอบคอบ ในการสร้างสมดุลสู่แม่น้ำประแส ซึ่งจะทำให้เกิดการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งข้อสรุปของสารคดีตอนนี้คือ ตามดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง การมีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อมและชุมชน (บริษัทพานอรามา เวิลด์ไวด์ จำกัด, 18 ส.ค. 2551)

รายการสารคดี “โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง” ชื่อตอน “ตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านวัฒนธรรม” เป็นการกล่าวถึงร่องรอยวัฒนธรรมที่บอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระนครศรีอยุธยาในอดีต ยังคงหลงเหลือไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษามากมาย แต่กลับถูกละเลยจากเยาวชนรุ่นใหม่ เนื่องจากมองไม่เห็นถึงคุณค่าอันแท้จริง ที่ซ่อนอยู่ในเอกลักษณ์ไทยเหล่านั้น ทางออกของการแก้ปัญหาคือ การเรียนการสอนด้านวัฒนธรรมควรได้รับการบรรจุลงในหลักสูตร “อยุธยาจรดกโลก” และบูรณาการเข้ากับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่นักเรียน ตั้งแต่ชั้นเล็กจนถึงชั้นโต และสามารถขยายสู่การเรียนรู้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงได้ในที่สุด และได้ยกตัวอย่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ผู้อำนวยการโรงเรียนจิระศาสตร์วิทยา พานักเรียนออกไปเรียนรู้จากแหล่งวัฒนธรรมในท้องถิ่น สารคดีดังกล่าวให้ข้อสรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียงคือ หมายถึง การมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด และสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทยให้แก่นักเรียน อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งในการใช้ชีวิตอย่างรู้เท่าทันกระแสวัฒนธรรมอื่นที่ไหลเข้ามาจากทุกมุมโลก (บริษัทพานอรามา เวิลด์ไวด์ จำกัด, 7 ก.ย. 2551)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่รับผิดชอบเนื้อหาหรือผู้ที่ทำบทรายการหรือผลิตรายการที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า รูปแบบรายการสารคดีส่วนใหญ่จะเป็นการรับจ้างผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงต่างๆ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มูลนิธิ อานันทมหิดล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ฯลฯ โดยในกระบวนการก่อนการผลิต ผู้รับผิดชอบจะพยายามค้นคว้ารวบรวมและตีความหลักความและหลักปฏิบัติตามแนวคิดดังกล่าวให้ชัดเจนถูกต้องมากที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการสื่อสารสู่สังคม

“ก่อนทำบท เราก็ต้องหาข้อมูล ส่วนมากจะเป็นเอกสารราชการ แล้วก็ไปดูโครงการพื้นที่จริง สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งคนที่หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบดูแล โครงการและในส่วน

ของเกษตรกร คือข้อมูลของการทำสารคดีมันจะมีข้อมูลทั้งเอกสาร แล้วก็ข้อมูลที่เป็นลักษณะของเป็นภาพ เราก็ต้องไปเห็นของจริงใจใหม่ เราถึงจะเข้าใจแล้วก็มาเขียนได้ เพราะเราต้องทำให้มันเห็นเป็นรูปธรรมให้ได้มากที่สุด” (ปริญา ชาตินักรบ, สัมภาษณ์ 21 ส.ค. 2552)

“แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงรู้สึกว่ารากๆ คนจะมุ่งไปที่ด้านเกษตรหมดเลย ซึ่งพอเราเข้าไปคุยกับทีมงานของที่เขากำลังทำจริงๆ เขาก็สะท้อนให้เราเข้าใจมากขึ้นว่ามันไม่ใช่แล้วเขาเองก็ไม่ต้องอยากให้คนเข้าใจผิดว่าก็ต้องกลับบ้านไปทำนาหรือไปทำไร่ปลูกผักอย่างเดี๋ยวนั้น ทางผู้ผลิตจึงต้องพยายามจะบอกว่ามันใช้ได้กับทุกวงการ นั่นคือแนวคิดคือพฤติกรรมการใช้ชีวิตนะ คือทางสายกลางนะ เราจะพยายามจะพยายามอธิบายกันเข้าไปให้มากที่สุด โดยอาศัยรูปแบบของการนำเสนอที่พิถีพิถันในการผลิต ทั้งการเขียนบท ตัดต่อ มุมกล้อง ฯลฯ อย่างน้อยภาพต้องเล่าเรื่องได้ การตัดต่อต้องราบรื่นและสามารถทำให้เข้าใจได้ แม้กระทั่งการดนตรีประกอบ ทุกอย่างด้านโปรดักชันก็ต้องลงรายละเอียด แต่ก็ต้องทำบทตามกลุ่มเป้าหมาย บางทีก็ยังคงคิดมันต้องมีหลายระดับ ช่วงหลังๆ นี้เราก็จะแบ่งเกรดเหมือนกัน ระดับที่ดูง่าย ระดับที่ไม่ต้องอะไรเยอะ เพื่อให้คนกลุ่มเป้าหมายหลายๆ กลุ่มสามารถเสพได้” (ลักขณา จิระจันทร์, สัมภาษณ์ 12 ส.ค. 2552)

“แม้กระทั่งเรื่องของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ก็เป็นตัวอย่างอันหนึ่งที่ในหลวงท่านบอกว่า ใครจะมองว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการใช้เงินน้อยๆ ไม่ใช่เยอะ แต่ว่าเขื่อนป่าสักนี่ท่านถือว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงใช้เงินเป็นพันล้าน แต่มันคุ้มกับผลประโยชน์กับผลที่จะได้มหาศาล นั่นก็คือความพอเพียงเหมือนกัน ฉะนั้นสิ่งที่เราพยายามถ่ายทอดออกไปในงานของเราคือ พยายามบอกทุกอย่างเพื่อไม่ให้คนเข้าใจไขว้เขวไปในทางใดทางหนึ่งอันเดียว” (ลักขณา จิระจันทร์, สัมภาษณ์ 12 ส.ค. 2552)

ผู้ผลิตรายการให้ข้อมูลว่า จุดมุ่งหมายของการผลิตในรูปแบบสารคดีเนื่องจากรูปแบบดังกล่าวมีประโยชน์ในการช่วยขยายความเข้าใจของผู้รับสาร โดยสามารถใช้ภาพเป็นตัวช่วยในการเล่าเรื่อง เพราะแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความเป็นรูปธรรมสูง ผู้ผลิตจึงต้องการช่วยในการตีความเนื้อหาหรือขยายแนวคิดให้ครอบคลุมทุกแง่มุมของสังคม การใช้ภาษาที่ง่ายในการเล่าเรื่อง การลำดับเรื่องตามเวลาอย่างเป็นขั้นตอน การขยายความเนื้อหาหรือภาษาทางวิชาการ ศัพท์เฉพาะที่เข้าใจยาก ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มุ่งเน้นการสนองการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจของประชาชนให้มากที่สุด

“งานที่ทำส่วนใหญ่พยายามมากที่สุดที่จะแบบไม่เสนอหรือเล่าเรื่องด้วยคำจำกัดความนะ เพราะคนฟังไม่ทัน ยิ่งดูทีวียิ่งผ่านตาผ่านหูเร็วมากๆ จำเก็บก็เลยตามไม่ทันเลย เพราะฉะนั้นมันควรจะต้อง ยกเคสขึ้นมาให้เขาเห็นหรือเล่าอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ค่อยๆ คิดตามกันไป ก็จะทำให้คนเข้าใจได้ง่ายขึ้น แม้หน่วยงานต่างๆ ที่มาจ้างจะถูกบังคับด้วยเวลาว่าสิบนาทีนะ จะต้องแบบบอกเนื้อหาทั้งหมดที่เขาต้องการให้จบ ซึ่งกลายเป็นแบบบอกคำจำกัดความก็ไม่มีประโยชน์ เราก็พยายามจะบอกว่าไม่มีประโยชน์เพราะคนดูจะหลับ มันเข้าใจยากมันคิดตามไม่ทัน เป็นคำวิชาการซึ่งคนที่มันเป็นเมสไม่อยากจะแล้วมันไม่ก็ตนะ” (ลักขณา จิระจันทร์, สัมภาษณ์ 12 ส.ค. 2552)

2) สื่อโทรทัศน์นำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นที่เป็นเรื่องของสารคดี เกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องของการยกย่องแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งรายการจะนำเสนอพระราชกรณียกิจหรือพระจริยาวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อเป็นการให้แนวคิดและเป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิตแก่ประชาชน อาทิเช่น

จากบทวิดีโอทัศน์ “รายการเจ้าแผ่นดิน: พอเพียงเพื่อเพียงพอ” ความยาว 45 นาที มีเนื้อหาเล่าถึงในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีกำลังเป็นกระแสหลักของการพัฒนาในโลกปัจจุบัน ประเทศเล็กๆที่มีทุนด้านเงินตราไม่มากอย่างประเทศไทยจะยืนอยู่ตรงไหน จะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้พัฒนาในด้านนี้ได้อย่างไร จากนั้นจะเป็นการนำพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมานำเสนอเพื่อให้ประชาชนได้ดูเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เช่น พระองค์ได้พระราชทานฉลองพระบาทมาซ่อม การใช้ยาสีฟัน โดยจะรีดออกจนเนื้อยาสีฟันไม่เหลือเลย เป็นต้น นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงลุงเจริญและป้าฟองคำ ผู้สืบทอดความรู้เก่าแก่ในการทำกระดาษสา ส่งออกทั่วโลกเบื้องหลังความสำเร็จ โดยนำหลักการเดินตามทางสายกลางและยึดมั่นในความเพียงพอ เป็นต้น

4.2 ระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบผลการศึกษาดังนี้

4.2.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ (N = 400)

ข้อมูลลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	211	52.8
หญิง	189	47.3

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลประชากรศาสตร์	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
15 - 25 ปี	77	19.3
26 - 35 ปี	113	28.3
36 - 45 ปี	102	25.5
46 - 55 ปี	84	21.0
มากกว่า 55 ปี	24	6.0
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	80	20.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	44	11.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	62	15.5
อนุปริญญา/ปวส.	30	7.5
ปริญญาตรี	171	42.8
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	13	3.3
อาชีพ		
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/ลูกจ้างของรัฐ	60	15.0
เกษตรกร	93	23.3
นักธุรกิจ/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	30	7.5
รับจ้างทั่วไป	58	14.5
พนักงานบริษัทเอกชน	73	18.3
พ่อค้า/แม่ค้า	36	9.0
นักเรียน/นักศึกษา	43	10.8
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	7	1.8

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ลักษณะประชากรด้านเพศพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.8) ในด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 26 – 35 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 28.3) รองลงมาคือ อายุระหว่าง 36 – 45 ปี (ร้อยละ 25.5) ในด้านระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 42.8) รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (ร้อยละ 15.5) และใน

ด้านอาชีพพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 23.3) รองลงมาคือ ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 18.3)

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสภาพภาพความเป็นสมาชิกของกลุ่ม

สภาพภาพความเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ	จำนวน	ร้อยละ
วิสาหกิจชุมชน	98	24.5
กลุ่มสะสมทุน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์เครดิตยูเนียน ฯลฯ	147	36.8
วิสาหกิจรายย่อยและวิสาหกิจขนาดเล็ก	32	8.0
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย	123	30.8
รวม	400	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มสะสมทุน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์เครดิตยูเนียน ฯลฯ (ร้อยละ 36.8) รองลงมาคือ ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย (ร้อยละ 30.8)

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

ที่อยู่ปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มที่ 1 กลุ่มอำเภอขนาดใหญ่		
อำเภอเมือง	100	25.0
อำเภอแม่จัน	56	14.0
กลุ่มที่ 2 กลุ่มอำเภอขนาดกลาง		
อำเภอเทิง	54	13.5
อำเภอเวียงป่าเป้า	43	10.8
อำเภอเชียงของ	37	9.3
อำเภอเชียงแสน	34	8.5
กลุ่มที่ 3 กลุ่มอำเภอขนาดเล็ก		
อำเภอเวียงชัย	27	6.8
อำเภอเวียงแก่น	23	5.8
อำเภอแม่ลาว	17	4.3
อำเภอป่าแดด	9	2.3
รวม	400	100

จากตารางที่ 4.3 กลุ่มตัวอย่างที่มาจากอำเภอกลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มอำเภอขนาดใหญ่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมากที่สุด (ร้อยละ 25.0) กลุ่มตัวอย่างที่มาจากอำเภอกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มอำเภอขนาดกลาง อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเทิงมากที่สุด (ร้อยละ 13.5) และกลุ่มตัวอย่างที่มาจากอำเภอกลุ่มที่ 3 ซึ่งเป็นกลุ่มอำเภอขนาดเล็กอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเวียงชัยมากที่สุด (ร้อยละ 6.8)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการเปิดรับสื่อที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง

ประเภทของสื่อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการเปิดรับ
โทรทัศน์	3.78	0.98	มาก
วิทยุ	2.99	1.16	ปานกลาง
หนังสือพิมพ์	2.69	1.16	ปานกลาง
นิตยสาร	1.94	1.04	น้อย
อินเทอร์เน็ต	2.16	1.36	น้อย
สื่อบุคคล ได้แก่ ผู้นำชุมชน เกษตรกรอื่นๆ เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรและปศุสัตว์ในพื้นที่	1.43	0.83	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 4.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการเปิดรับสื่อที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.78) รองลงมาคือ สื่อวิทยุ (ค่าเฉลี่ย 2.99) ส่วนสื่อที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับการเปิดรับสื่อที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุดคือ สื่อบุคคล (ค่าเฉลี่ย 1.43)

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของจุดประสงค์ในการเปิดรับเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่าง

จุดประสงค์ในการเปิดรับเนื้อหา แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อ	อันดับที่ 1	อันดับที่ 2	อันดับที่ 3	รวม
เพื่อแสวงหาความรู้ทั่วไป	178	115	56	820
	(44.5)	(28.8)	(14.0)	

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

จุดประสงค์ในการเปิดรับเนื้อหา แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อ	อันดับที่ 1	อันดับที่ 2	อันดับที่ 3	รวม
เพื่อเป็นแหล่งความรู้ในการประกอบ อาชีพ/ชีวิตประจำวัน	176 (44.0)	91 (22.8)	75 (18.8)	785
เพื่อสร้างความมั่นใจ/เชื่อมั่น	18 (4.5)	110 (27.5)	118 (29.5)	392
เพื่อนำไปเป็นหัวข้อพูดคุยสนทนา	10 (2.5)	32 (8.0)	65 (16.3)	159
อยากรู้อยากเห็น	12 (3.0)	30 (7.5)	56 (14.0)	152
เพื่อความเพลิดเพลิน	9 (2.3)	15 (3.8)	25 (6.3)	82

หมายเหตุ : อันดับที่ 1 ได้ 3 คะแนน อันดับที่ 2 ได้ 2 คะแนน และอันดับที่ 3 ได้ 1 คะแนน

จากตารางที่ 4.5 พบว่า จุดประสงค์ในการเปิดรับเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมทั้ง 3 อันดับ ได้แก่ วัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาความรู้ทั่วไป รองลงมาคือเพื่อเป็นแหล่งความรู้ในการประกอบอาชีพ/ชีวิตประจำวัน ขณะที่การเปิดรับเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินมีค่านวน้อยที่สุด

จากการสนทนากลุ่มพบว่า การเปิดรับเนื้อหาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเพราะความต้องการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานให้แก่คนไทย เนื่องจากเป็นผู้ที่สังคมไทยเคารพเทิดทูน ขณะเดียวกัน สังคมไทยเผชิญกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจมานาน ประชาชนคาดหวังว่าแนวพระราชดำริดังกล่าวจะให้แง่คิดหรือแนวปฏิบัติที่เหมาะสมและทำให้สังคมไทยอยู่รอด

“ผมได้อินมาเมื่อ 7 - 8 ปีที่แล้ว ตอนนั้นก็ยังไม่รู้หรือว่าคืออะไร แต่คิดว่ามาจากในหลวงต้องดีแน่ ตอนนั้นก็พอรู้จักดีขึ้นนิดหน่อยว่าเป็นแนวพระราชดำริของในหลวงที่ให้ประชาชนได้รู้จักการพออยู่ พอกิน พอใช้ ยึดหลักพื้นบ้าน” (วินัย นวลจ้อย, สัมภาษณ์ 12 ส.ค. 2552)

“แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มต้นมาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแนวคิดของท่านให้เรานำมาปฏิบัติ มันก็มีผลมีประสิทธิภาพ ทำให้ในการดำรงชีวิตของคนพอมมีพอกินขึ้นมา พอเห็นพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติอย่างนี้ หลายหน่วยงานหลายองค์กรนำมาแนะนำในชุมชน เราก็อยากรู้อยากเห็นว่าพระองค์ท่านทำอย่างไร” (สมรัตน์ โกฏยี่, สัมภาษณ์ 12 ส.ค. 2552)

4.2.2 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบคำถามด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามรายชื่อ

ข้อความ	ถูก (ร้อยละ)	ไม่ถูก (ร้อยละ)
1. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยึดหลักความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตนเอง	391 (97.8)	9 (2.3)
2. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงคือการพึ่งตนเองในชีวิตประจำวัน แบ่งปันกันในครอบครัว และกับเพื่อนบ้าน รู้จักเก็บออม	390 (97.5)	10 (2.5)
3. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของคนจนและเกษตรกรเท่านั้น ไม่สามารถใช้ได้กับบุคคลทั่วไป	315 (78.8)	85 (21.3)
4. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแนะนำให้มีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล	365 (91.3)	35 (8.8)
5. ในการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นการทำงานเป็นหลักโดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ยกเว้นในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์	212 (53.0)	188 (47.0)
6. การประหยัด เก็บออม เป็นการเตรียมเงินไว้ใช้ยามจำเป็นในอนาคตถือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	383 (95.8)	17 (4.3)
7. ในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต	377 (94.3)	23 (5.8)
8. ในภาคการผลิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้องมีการกระจายความเสี่ยง โดยมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและ/หรือมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ได้	264 (66.0)	136 (34.0)
9. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ได้ดีในการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนในระดับครอบครัวเท่านั้น	277 (69.3)	123 (30.8)
10. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการใช้วัตถุดิบนำเข้าจากต่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญ	365 (91.3)	35 (8.8)

จากตารางที่ 4.6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามรายชื้อได้ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามได้ถูกต้องว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยึดหลักความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตนเอง มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 97.8) รองลงมาคือ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงคือการพึ่งตนเองในชีวิตประจำวัน แบ่งปันกันในครอบครัว และกับเพื่อนบ้าน รู้จักเก็บออม (ร้อยละ 97.5) ส่วนคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบได้ถูกต้องน้อยที่สุดคือ ในการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นการทำงานเป็นหลักโดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ยกเว้นในกรณีที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์ (ร้อยละ 53.0)

จากการสนทนากลุ่มพบว่า ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านหลักความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตนเอง ตลอดจนการรู้จักเก็บออมเพื่ออนาคต ดังนี้

“ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้ได้กับทุกคน เพราะแต่ละคนจะต้องยึดถือพระราชดำรัสของในหลวงที่บอกว่า เราจะต้องรู้จักพออยู่ พอกิน พอใช้ เราต้องยึดตรงนี้ให้ได้ บางคนรู้สึกตัวว่า ทุ่มเพียรในเรื่องของค่าใช้จ่ายไม่พอกับรายได้ที่หามาจริงๆ แล้วเงินมันหายากอยู่แล้วแต่บางคนมองไม่เห็นคุณค่าของเงิน คิดว่าเงินหาเงินเหนื่อย มันก็จะใช้เงินตรงนี้ให้เต็มที่ โดยที่ไม่คิดจะเก็บออมเงินตรงนี้ แต่ถ้าเราลองมองย้อนกลับ ไปว่า หากเราต้องการเก็บออมให้ครอบครัวพออยู่พอกิน เราจะต้องรู้จักเก็บออม ได้เงินมาแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งไว้ใช้ อีกส่วนหนึ่งเก็บไว้ออมเพื่ออนาคต” (ตติกา รื่องบุญลือ , สัมภาษณ์ 12 ส.ค. 2552)

“แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ให้เราอย่าจ่ายเงินเกินตัว เศรษฐกิจพอเพียงคือ เรื่องของการใช้จ่าย ความเป็นอยู่ของเราให้มันพอเพียง ให้มันพอดี ไม่ให้จ่ายเกินตัว ไม่ให้จ่ายทุ่มเพียร แต่บางคนทุกวันนี้หาได้หนึ่งร้อย แต่ใช้ไปร้อยยี่สิบ มันก็เลยทำให้คนเรายากจนลงไปทุกวันๆ แต่ว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เรารู้จักออม รู้จักการทำบัญชี รู้จักการใช้การจ่ายให้มันพอดี” (ชญาดา ดิยากว้าง, สัมภาษณ์ 12 ส.ค. 2552)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	8.35	1.25	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 8.35)

4.3 ระดับการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการยอมรับ
1. ความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพเป็นสิ่งสำคัญที่ควรยึดถือ	4.39	0.79	มากที่สุด
2. ท่านคิดว่า การเสริมสร้างให้คนไทยมีพื้นฐานทางจิตใจที่มีคุณธรรมเป็นสิ่งจำเป็น	4.32	0.81	มากที่สุด
3. ท่านคิดว่า การดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้ได้กับคนทุกอาชีพ	4.28	0.82	มากที่สุด
4. ท่านคิดว่า การที่บุคคลหรือชุมชนจะสามารถพึ่งพาตนเองได้ต้องมาจากการรู้จักเสียสละ ร่วมมือร่วมใจและแบ่งปันกัน	4.18	0.83	มาก
5. การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ทำให้ท่านเห็นคุณค่าของเงินมากขึ้นและนำเงินไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.16	0.85	มาก
6. ท่านคิดว่า การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล เป็นสิ่งจำเป็น	4.02	0.86	มาก
7. การดำรงชีวิตของคนในสังคม ควรมีการคาดคะเนผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนอย่างรอบคอบ ก่อนตัดสินใจทำการสิ่งใด	4.01	0.88	มาก
8. การปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้ได้จริงกับท่านหรือชุมชนของท่าน	3.97	0.84	มาก
9. การปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะส่งผลให้บุคคลเกิดการสร้างผลผลิตได้เอง ไม่ต้องหาซื้อให้สิ้นเปลือง และสิ่งที่เหลือจากการผลิตก็สามารถนำไปขายได้	3.96	0.89	มาก
10. ท่านคิดว่าตนเองมีพื้นฐานทางจิตใจที่มีจิตสำนึกและมีคุณธรรมที่เป็นไปตามหลักการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง	3.95	0.90	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการยอมรับ
11. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำรงชีวิตหรือประกอบอาชีพ ควรใช้เท่าที่จำเป็นและคุ้มกับค่าใช้จ่าย	3.94	0.86	มาก
12. การดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ ทำให้ท่านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	3.84	0.77	มาก
13. การพัฒนาอาชีพในชุมชนไม่จำเป็นต้องอาศัยผู้รู้มากคอยแนะนำ หากแต่เราสามารถเรียนรู้ได้เอง	3.53	1.01	มาก
14. “ความพอประมาณ” เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากทั้งในการคิดและปฏิบัติตาม	3.51	1.11	มาก
15. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องที่ซับซ้อนเกินไปและปฏิบัติตามได้ยาก	2.70	1.08	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.92	0.89	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างยอมรับในข้อที่ว่า “ความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพเป็นสิ่งสำคัญที่ควรยึดถือ” มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.39) รองลงมาคือข้อที่กล่าวว่า “ท่านคิดว่า การเสริมสร้างให้คนไทยมีพื้นฐานทางจิตใจที่มีคุณธรรมเป็นสิ่งจำเป็น” (ค่าเฉลี่ย 4.32) และข้อที่กล่าวว่า “ท่านคิดว่า การดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้ได้กับคนทุกอาชีพ” (ค่าเฉลี่ย 4.28) ส่วนข้อที่กล่าวว่า “แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องที่ซับซ้อนเกินไปและปฏิบัติตามได้ยาก” มีระดับการยอมรับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.70)

จากการสนทนากลุ่มพบว่า ประชาชนมีการยอมรับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์

“แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องที่ไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย เพราะคำว่า พอเพียงมันก็เป็นเรื่องง่ายอยู่แล้ว เราไม่ต้องไปหวังสูงกับอะไรมาก ไม่ต้องเอาเงินเอาทองอะไรเยอะ ไม่ต้องคิดทำอะไรให้ใหญ่โต แต่ให้เราพออยู่พอกินในครอบครัว พอเหลือก็เอาไปขายได้เงินได้ทองมา และไม่ต้องไปเบียดเบียนคนอื่น ไม่ต้องไปคดโกงเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่เกินตัวเรา การทำแบบนี้เป็นสิ่งที่ไม่ดี” (ปรีชา โกฏชัย, สัมภาษณ์ 12 ต.ค. 2552)

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการนำเอาแนวคิดเสริมธุรกิจพอเพียงไปใช้ของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการนำไปใช้
1. หากท่านประกอบธุรกิจ ท่านจะพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ	4.09	0.81	มาก
2. หากท่านประกอบธุรกิจ ท่านจะมีได้ค้ำนึ่งกำไรของตนเองเพียงอย่างเดียว แต่จะค้ำนึ่งพนักงาน – ลูกค้ำของท่านด้วย	4.09	0.91	มาก
3. หากท่านประกอบธุรกิจ ท่านจะมีได้ค้ำนึ่งตั้งแต่ส่วนตนเองอย่างเดียว แต่จะค้ำนึ่งสิ่งแวดล้อม	4.07	0.90	มาก
4. หากท่านประกอบธุรกิจ ท่านจะปรับปรุงและพัฒนาให้ธุรกิจของท่านทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี	4.06	0.83	มาก
5. เมื่อเกิดปัญหาท่านจะพึ่งตนเองก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น	3.98	1.01	มาก
6. ท่านใช้เหตุผลเสมอในการตัดสินใจใช้และบริโภคสิ่งต่างๆ และค้ำนึ่งถึงผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ	3.90	0.83	มาก
7. เมื่อผู้อื่นขอความช่วยเหลือกับท่านในสิ่งที่ทำได้ ท่านมักจะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นอยู่เสมอ	3.88	0.90	มาก
8. ท่านมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม	3.74	0.85	มาก
9. ท่านให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาถิ่นที่อยู่อาศัย	3.69	0.96	มาก
10. ท่านแสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำความรู้ที่นั้นมาเชื่อมโยงเพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินชีวิต	3.65	0.92	มาก
11. ท่านใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในการดำเนินชีวิตตามวัตถุประสงค์การใช้งานและราคาถูกมากกว่าการเน้นความทันสมัย	3.65	1.01	มาก
12. ในชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนเสมอ	3.64	0.94	มาก
13. ท่านมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล	3.62	0.88	มาก

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การนำไปใช้
14. ท่านเปลี่ยนแปลงตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงหรือมีการประยุกต์หลักคำสอนของศาสนาเข้ากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	3.61	0.92	มาก
15. ท่านดำเนินชีวิตโดยมีการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ	3.60	0.80	มาก
16. ท่านมักมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน	3.54	1.06	มาก
17. ท่านเป็นผู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสถานการณ์ทางสังคมและเทคโนโลยี	3.46	0.90	มาก
18. ท่านบริโภคสินค้าต่างๆ โดยเน้นสินค้าที่ผลิตจากท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่	3.44	1.01	มาก
19. ท่านได้มีการพูดคุยหรือชักชวนคนรอบตัวให้ดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	3.44	1.03	มาก
20. ท่านมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อทบทวนการใช้จ่ายและออมเงิน	3.26	1.16	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.72	0.93	มาก

ตารางที่ 4.9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในข้อที่ว่า “หากท่านประกอบธุรกิจ ท่านจะพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ” และ “หากท่านประกอบธุรกิจ ท่านจะมีได้ค่านึงกำไรของตนเองเพียงอย่างเดียว แต่จะค่านึงพนักงาน – ลูกค้ำของท่านด้วย” มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.09) รองลงมาคือ ข้อที่กล่าวว่า “หากท่านประกอบธุรกิจ ท่านจะมีได้ค่านึงถึงแต่ส่วนตนอย่างเดียว แต่จะค่านึงสิ่งแวดล้อม” (ค่าเฉลี่ย 4.07) ส่วนข้อที่กล่าวว่า “ท่านมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อทบทวนการใช้จ่ายและออมเงิน” มีระดับการนำไปใช้ในระดัปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.26)

จากการสนทนากลุ่มพบว่า ประชาชนในทุกภาคส่วนมีการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ โดยการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ และการดำเนินธุรกิจโดยไม่ค่านึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนแต่เพียงฝ่ายเดียว

“ทาง อบต. ก็ได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในตอนที่เราสร้างอาคารสำนักงานใหม่ แนวความคิดของนายกกับทางช่างได้คิดเห็นว่า ด้านหน้าที่มันต่ำ เราขุดสระด้านหลังเพื่อเอาดินมาถม ด้านหน้า และด้านหลังที่ขุดสระ เราเอาปลาไปปล่อยกัน เราออกเงินกันซื้อพันธุ์ปลามาเลี้ยงประมาณ 5 – 6,000 ตัว ตอนกลางวันเราก็เอาปลาในสระมาทำเป็นอาหารกัน ช่วยพนักงานลูกจ้างในด้านการครองชีพ” (กฤษติกรณ์ บุญบก, สัมภาษณ์ 12 ส.ค. 2552)

ส่วนในด้านการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อทบทวนการใช้จ่ายและออมเงิน พบว่าประชาชนมีการนำเอาแนวทางดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครัวเรือน โดยเป็นการทำบัญชีครัวเรือนทั้งแบบรายวันและรายเดือน ซึ่งต่างให้ข้อสรุปสอดคล้องกันว่า ผลจากการทำบัญชีรายรับรายจ่ายสามารถช่วยในการควบคุมการใช้จ่ายเงินของตนเองและครอบครัว การมีเงินออม ลดภาระหนี้สินและค่าใช้จ่ายสิ้นเปลือง ตลอดจนช่วยเพิ่มกระบวนการคิดพิจารณาก่อนการตัดสินใจใช้จ่ายเงินซื้อสินค้า

“แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ชีวิตของเราดีกว่าเดิม จากเมื่อก่อนที่เราเคยอยู่แบบเรื่อยๆ ไม่คิดไม่วางแผนอะไรเลย พอเราเข้ามาเรียนรู้แนวคิดนี้ อันดับแรกเราเริ่มทำบัญชีครัวเรือน เอามาคว่ำว่าตัวไหนที่มันไม่จำเป็น เราก็ตัดออกไปเพื่อประหยัดและเราจะได้มีเงินเหลือเก็บมากขึ้น มีการวางแผนในการใช้เงินว่า เดือนหนึ่งเราต้องใช้จ่ายอะไรบ้าง จ่ายอะไรบ้าง อันไหนที่ไม่สำคัญเราก็ตัดออกไปก่อน เลือกที่สำคัญที่สุดไว้เรียงลงมา แล้วส่วนที่ต้องเหลือเก็บบางทีมันก็ไม่เหลือเลยก็มี บางเดือนเหลือก็มี สิ่งที่เราเห็นได้ชัดเจนก็คือ ความเป็นอยู่ของเราดีขึ้น มันสบายขึ้น พวกอบายมุข เหล้า บุหรี่เราก็เลิกกัน ภายหลังจากการคบเพื่อน เดิมเราชอบมีงานสังสรรค์บ่อย เราก็จะลดลง ส่วนไหนที่มันไม่จำเป็นเราก็จะตัดออก” (นางวนิดา คิงคำ, สัมภาษณ์ 12 ส.ค. 2552)

“ทุกวันนี้ส่วนตัวแล้วจะมีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายมีการบันทึกทุกเดือน ตอนแรกที่ยังไม่ได้ทำก็แปลกใจอยู่เหมือนกันหาเงินได้ไม่รู้มันหายไปไหน ทำไมมันไม่มีเก็บ พอเริ่มทำ รู้สึกว่าสามเดือนแรกรายได้ดีติดลบ เพราะอะไรถึงติดลบ เราก็รู้ สองสามเดือนต่อมาเราก็เริ่มเช็ครู้แล้วว่าตรงนี้มีมันมากเกินไป ตรงนี้มีมันสมควรที่จะตัดออก” (บุลินรัชย์ วงศ์นารัตน์, สัมภาษณ์ 12 ส.ค. 2552)

“ทุกวันนี้ก็ทำบัญชีรายรับรายจ่าย ตั้งแต่ทำมามันมีประโยชน์มาก ทุกวันนี้เราก็อายๆ ของออกไป ที่ส่วนเราก็ปลูกผักไว้ อะไรที่เราเอามากินได้ เราก็เอามากิน อะไรที่เราไม่ต้องซื้อได้ เราก็ไม่ซื้อ เราก็รู้ว่าเดือนนี้เรามีเข้าเท่าไร มีออกเท่าไร มันช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้ ที่ส่วนเราเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ปลูกผักสวนครัว ปลูกผลไม้ ไข่ไก่เราก็เอามาทำปุ๋ยใส่ต้นไม้ เราขายผักบางที่ผักนำผักเหลือเราก็เอาไปให้ปลาที่เราเลี้ยงไว้กิน ให้ไก่กิน ไม่ต้องทิ้งให้เสียขายของ” (ศิริลักษณ์ ชูทอง, สัมภาษณ์ 12 ส.ค. 2552)

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อมวลชนกับความเข้าใจและการยอมรับต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย ซึ่งประกอบด้วยสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อศึกษาระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงราย ที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาของสื่อมวลชนทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศที่เผยแพร่เนื้อหาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1) **สื่อหนังสือพิมพ์** จากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าว บทความและสารคดีที่มีการกล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียง พบประเด็นที่สื่อหนังสือพิมพ์นำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1.1) สื่อหนังสือพิมพ์นำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นที่เป็นเรื่องของกิจกรรมมากที่สุด โดยเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นการจัดทำโครงการต่างๆ ซึ่งเชื่อมโยงแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเข้ามา โดยมีจุดประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่ทำหน้าที่แสวงหาข้อมูลและนำเสนอเนื้อหาพบว่า ข่าวหรือบทความต่างๆ ของสื่อหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะเป็นการรายงานโครงการหรือจัดกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น ซึ่งกิจกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับหรือเชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังเช่นโครงการตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งหน่วยงานเหล่านั้นมักจะจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้ ผู้สื่อข่าวและผู้เขียนบทความนำเรื่องราวดังกล่าวมาเผยแพร่สู่ประชาชน เนื่องจากมีคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบของเหตุการณ์ที่สมควรถูกนำเสนอเป็นข่าวหลายประการ อาทิ ความเด่นหรือความมีชื่อเสียงของบุคคล ความใกล้ชิด ผลกระทบ ฯลฯ

1.2) การให้คำอธิบายหรือนิยามเศรษฐกิจพอเพียงยังคงเป็นเพียงการนำเสนอเพียงระดับเป็นนามธรรม ซึ่งการนิยามแบ่งได้ 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง (1) การอยู่แบบพอประมาณหรือพออยู่พอกิน และ (2) การพึ่งพาตนเอง แต่อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านยังต้องคิดและตีความด้วยตนเองเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในการนำไปประยุกต์ใช้

1.3) ข้อเสนอแนะของการวิธีการนำเสนอเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ สื่อมวลชนส่วนใหญ่กำหนดเป้าหมายผู้รับสาระสำคัญคือ กลุ่มเกษตรกร ซึ่งบางส่วนเป็นข้อเสนอที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ขณะที่บางส่วนเป็นการนำเสนอกิจกรรมที่เกษตรกรทำอยู่แล้ว มีเพียงส่วนน้อยที่พูดถึงการใช้ในชีวิตประจำวันด้านอื่นๆ หรือทางธุรกิจ แต่ก็ยังเป็นคำอธิบายในระดับแนวคิด ที่ขาดการการเสนอแนะอย่างเป็นรูปธรรมในการนำเสนอเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้เกิดผลจริง

2) สื่อวิทยุกระจายเสียง ผลการวิเคราะห์รายการประเภทข่าวและบทความที่นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ออกอากาศในแต่ละเดือนของสถานีวิทยุท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย พบว่า

2.1) สื่อวิทยุกระจายเสียงส่วนใหญ่มีการนำเสนอในรูปแบบรายการบรรยายหรือสนทนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการขยายความหรือตีความนิยามของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามมุมมองของกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น เกษตรกร นักธุรกิจ ข้าราชการ ฯลฯ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รับผิดชอบในการผลิตเนื้อหา พบว่า สื่อวิทยุมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอเนื้อหาที่มุ่งขยายความคำอธิบายหรือนิยามเศรษฐกิจพอเพียงให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสิ่งที่เป็นหลักการอาจจะเข้าใจได้ยากสำหรับประชาชนในท้องถิ่น แต่เมื่อประชาชนเกิดความเข้าใจแล้วจะประยุกต์ใช้ได้ง่ายเพราะสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในภาคการเกษตรและท้องถิ่นอยู่แล้ว โดยกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายหลักที่กำหนดไว้คือ เกษตรกร รองลงมาคือ ประชาชนทั่วไป

2.2) สื่อวิทยุกระจายเสียงนำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบของข่าวที่เน้นการรายงานข่าวกิจกรรมที่ดำเนินโครงการต่างๆ ซึ่งเชื่อมโยงแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีจุดประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยกิจกรรมดังกล่าวจะจัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีการแจ้งผู้สื่อข่าวให้ทราบเพื่อให้เสนอเป็นข่าวประชาสัมพันธ์องค์กร

2.3) สื่อวิทยุกระจายเสียงนำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบรายการสนทนาที่มีการนำบุคคลที่มีความรู้ประสบการณ์ในแวดวงต่างๆ หรือผู้ที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้วประสบความสำเร็จ หรือประชาชนทั่วไปที่ใช้หลักความพอเพียงในการดำรงชีวิตมาร่วมพูดคุยกับผู้จัดรายการ เป็นการแบ่งปันความรู้ในการปฏิบัติตนให้ประสบผลสำเร็จเพื่อให้ผู้ฟังเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายที่ผู้จัดรายการกำหนดไว้จะเป็นกลุ่มเกษตรกรเป็นหลัก รองลงมาคือ กลุ่มประชาชนทั่วไป จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รับผิดชอบในการผลิตเนื้อหา พบว่า รูปแบบรายการสนทนาที่มีการนำบุคคลที่มีความรู้ประสบการณ์ในแวดวงต่างๆ หรือผู้ที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว

ประสบความสำเร็จ หรือประชาชนทั่วไปที่ใช้หลักความพอเพียงในการดำรงชีวิตมาร่วมพูดคุยกับผู้จัดรายการ มีประโยชน์อย่างยิ่งในการช่วยเสริมความเข้าใจ ขณะเดียวกันก็สามารถกระตุ้นความสนใจให้เกิดแก่ผู้รับสารได้ เพราะเป็นการพูดคุยออกอากาศสดและประชาชนสามารถมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการได้

3) สื่อโทรทัศน์ จากการวิเคราะห์เนื้อหารายการประเภทสนทนาและสารคดีที่นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสื่อโทรทัศน์ ผลการศึกษาพบดังนี้

3.1) สื่อโทรทัศน์นำเสนอรายการประเภทสารคดีที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรต่างๆ มากที่สุด โดยองค์กรในชุมชนที่ผู้ผลิตให้ความสำคัญคือสถานศึกษา เนื่องจากเห็นว่าเยาวชนคือ กลุ่มที่ยังสามารถหล่อหลอมทัศนคติและความคิดได้ และเป็นรากฐานสำคัญของการสืบสานแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย เนื้อหาของรายการแต่ละครั้งจะมุ่งเน้นการยกตัวอย่างการร่วมมือร่วมใจขององค์กรต่างๆ กับภาคประชาชนของแต่ละชุมชนที่นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่ของคนและประสบความสำเร็จ โดยปัญหาจะมีความครอบคลุมทุกแง่มุม อาทิ ปัญหาเศรษฐกิจปากท้องของคนในชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาวัฒนธรรม ฯลฯ โดยรายการส่วนใหญ่มีความยาวประมาณ 5 – 8 นาที

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่รับผิดชอบเนื้อหาหรือผู้ที่ทำบทรายการหรือผลิตรายการที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า รูปแบบรายการ สารคดีส่วนใหญ่จะเป็นการรับจ้างผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงต่างๆ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มูลนิธิอานันทมหิดล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ฯลฯ โดยในกระบวนการก่อนการผลิต ผู้รับผิดชอบจะพยายามค้นคว้ารวบรวมและตีความหลักความและหลักปฏิบัติตามแนวคิดดังกล่าวให้ชัดเจนถูกต้องมากที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการสื่อสารสู่สังคม ส่วนการใช้รูปแบบสารคดีเนื่องจากรูปแบบดังกล่าวมีประโยชน์ในการช่วยขยายความเข้าใจของผู้รับสาร โดยสามารถใช้ภาพเป็นตัวช่วยในการเล่าเรื่อง เพราะแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความเป็นรูปธรรมสูง ผู้ผลิตจึงต้องการช่วยในการตีความเนื้อหาหรือขยายแนวคิดให้ครอบคลุมทุกแง่มุมของสังคม การใช้ภาษาที่ง่ายในการเล่าเรื่อง การลำดับเรื่องตามเวลาอย่างเป็นขั้นตอน การขยายความเนื้อหาหรือภาษาทางวิชาการ กัณฑ์เฉพาะที่เข้าใจยาก ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มุ่งเน้นการสนองการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจของประชาชนให้มากที่สุด

3.2) สื่อโทรทัศน์นำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นที่เป็นเรื่องของสารคดีเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องของการยกย่องแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งรายการจะนำเสนอพระราชกรณียกิจหรือพระจริยาวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อเป็นการให้แนวคิดและเป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิตแก่ประชาชน

5.1.2 ระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบผลการศึกษาดังนี้

1) ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะประชากรด้านเพศพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.8) ในด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 26 – 35 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 28.3) รองลงมาคือ อายุระหว่าง 36 – 45 ปี (ร้อยละ 25.5) ในด้านระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 42.8) รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (ร้อยละ 15.5) และในด้านอาชีพพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 23.3) รองลงมาคือ ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 18.3)

ในด้านการเปิดรับสื่อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการเปิดรับสื่อที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.78) รองลงมาคือ สื่อวิทยุ (ค่าเฉลี่ย 2.99) ส่วนสื่อที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับการเปิดรับสื่อที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุดคือ สื่อบุคคล (ค่าเฉลี่ย 1.43)

จุดประสงค์ในการเปิดรับเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมทั้ง 3 อันดับได้แก่ วัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาความรู้ทั่วไป รองลงมาคือ เพื่อเป็นแหล่งความรู้ในการประกอบอาชีพ/ชีวิตประจำวัน ขณะที่การเปิดรับเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินมีค่าน้อยที่สุด

จากการสนทนากลุ่มพบว่า การเปิดรับเนื้อหาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเพราะความต้องการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานให้แก่คนไทย เนื่องจากเป็นผู้ที่สังคมไทยเคารพเทิดทูน ขณะเดียวกัน สังคมไทยเผชิญกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจมานาน ประชาชนคาดหวังว่าแนวพระราชดำรินี้จะทำให้สังคมหรือแนวปฏิบัติที่เหมาะสมและทำให้สังคมไทยอยู่รอด

2) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามรายข้อได้ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามได้ถูกต้องว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยึดหลักความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตนเอง มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 97.8) รองลงมาคือ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงคือการพึ่งตนเองในชีวิตประจำวัน แบ่งปันกันในครอบครัว และกับเพื่อนบ้าน รู้จักเก็บออม (ร้อยละ 97.5) ส่วนคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบได้ถูกต้องน้อยที่สุดคือ ในการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นการจ้างงานเป็นหลักโดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ยกเว้นในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์ (ร้อยละ 53.0)

เมื่อพิจารณาค่าคะแนนโดยรวมพบว่า ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่มีความรู้ความเข้าใจมาก (ร้อยละ 81.4)

5.1.3 ระดับการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างยอมรับในข้อที่ว่า “ความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพเป็นสิ่งสำคัญที่ควรยึดถือ” มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.39) รองลงมาคือ ข้อที่กล่าวว่า “ท่านคิดว่า การเสริมสร้างให้คนไทยมีพื้นฐานทางจิตใจที่มีคุณธรรมเป็นสิ่งจำเป็น” (ค่าเฉลี่ย 4.32) และข้อที่กล่าวว่า “ท่านคิดว่า การดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้ได้กับคนทุกอาชีพ” (ค่าเฉลี่ย 4.28) ส่วนข้อที่กล่าวว่า “แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องที่ซับซ้อนเกินไปและปฏิบัติตามได้ยาก” มีระดับการยอมรับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.70)

ในด้านการนำไปใช้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในข้อที่ว่า “หากท่านประกอบธุรกิจ ท่านจะพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ” และ “หากท่านประกอบธุรกิจ ท่านจะมีได้กำไรกำไรของตนเองเพียงอย่างเดียว แต่จะคำนึงพนักงาน – ลูกจ้างของท่านด้วย” มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.09) รองลงมาคือ ข้อที่กล่าวว่า “หากท่านประกอบธุรกิจ ท่านจะมีได้กำไรถึงแต่ส่วนตนอย่างเดียว แต่จะคำนึงสิ่งแวดล้อม” (ค่าเฉลี่ย 4.07) ส่วนข้อที่กล่าวว่า “ท่านมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อทบทวนการใช้จ่ายและออมเงิน” มีระดับการนำไปใช้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.26)

จากการสนทนากลุ่มพบว่า ประชาชนในทุกภาคส่วนมีการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ โดยการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ และการดำเนินธุรกิจโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนแต่เพียงฝ่ายเดียว ส่วนในด้านการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อทบทวนการใช้จ่ายและออมเงิน พบว่า ประชาชนมีการนำเอาแนวทางดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครัวเรือน โดยเป็นการทำบัญชีครัวเรือนทั้งแบบรายวันและรายเดือน ซึ่งต่างให้ข้อสรุปสอดคล้องกันว่า ผลจากการทำบัญชีรายรับรายจ่ายสามารถช่วยในการควบคุมการใช้จ่ายเงินของตนเองและครอบครัว การมีเงินออม ลดภาระหนี้สินและค่าใช้จ่ายสิ้นเปลือง ตลอดจนช่วยเพิ่มกระบวนการคิดพิจารณาก่อนการตัดสินใจใช้จ่ายเงินซื้อสินค้า

5.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง การเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อมวลชนกับความเข้าใจและการยอมรับต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้พบประเด็นสำคัญที่ต้องอภิปรายดังนี้

5.2.1 การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย ปัจจุบัน นับได้ว่าสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการนำข่าวสารต่าง ๆ ไปเผยแพร่ให้ประชาชนในสังคมได้รับทราบ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าสื่อมวลชนมีบทบาทต่อการชี้นำความคิดของคนในสังคมด้วย แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นแนวคิดสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้กับคนไทย ในสถานะที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นหนทางที่จะทำให้คนไทยสามารถปรับตัวและเผชิญอยู่ได้ในสถานะดังกล่าว ขณะเดียวกันรัฐบาลก็มีแนวนโยบายที่จะให้ประชาชนนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ได้มุ่งวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อสารมวลชน ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า สื่อมวลชนนับเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมของประชาชน ซึ่งในที่นี้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนับว่าเป็นแนวคิดใหม่ที่ประชาชนไม่คุ้นเคย ดังนั้น นอกจากการให้ความรู้ของภาครัฐแล้ว สื่อสารมวลชนนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมาก ในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชน จากการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อสารมวลชนทั้งจากหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พบว่า ในภาพรวมของสื่อสารมวลชนทั้งหมดนำเสนอเนื้อหาของเศรษฐกิจพอเพียงในแง่มุมของการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันและการนำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขณะที่คำอธิบายเนื้อหาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นลักษณะนามธรรม โดยเน้นให้เห็นถึงการอยู่แบบพอประมาณหรือพออยู่พอกินและการพึ่งพาตนเอง แต่ไม่ได้ภาพความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม

สาเหตุที่สื่อนำเสนอเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะผู้จัดทำเนื้อหาสื่อขาดความเข้าใจอย่างเพียงพอในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงหรืออาจจะมีเข้าใจที่จำกัดเกี่ยวกับแนวคิดดังกล่าวจึงทำให้การนำเสนอเนื้อหาของสื่อออกมามีลักษณะขาดความชัดเจน ซึ่งย่อมส่งผลต่อการทำความเข้าใจของประชาชนตามไปด้วย ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาที่อธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในสื่อต่างๆ จะมุ่งเน้นไปที่เกษตรกร ทั่วๆไปในความเป็นจริงแล้ว แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสามารถนำไปปรับใช้ได้ในทุกอาชีพ โดยไม่จำเป็นต้องจำเพาะเจาะจงไปที่เกี่ยวกับการเกษตร ขณะเดียวกัน เนื้อหาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายที่กว้างดังจะเห็นได้จาก นิยาม "3 ห่วง 2 เงื่อนไข" ที่ได้ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานมาและคณะอนุกรรมการขับเคลื่อน

เศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านช่องทางต่างๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน" บนเงื่อนไข "ความรู้ และ คุณธรรม"

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านยังต้องคิดและตีความด้วยตนเองเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในการนำไปประยุกต์ใช้ ข้อเสนอแนะของการวิธีการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ สื่อมวลชนส่วนใหญ่กำหนดเป้าหมายผู้รับสารสำคัญคือ กลุ่มเกษตรกร ซึ่งบางส่วนเป็นข้อเสนอที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ขณะที่บางส่วนเป็นการนำเสนอกิจกรรมที่เกษตรกรทำอยู่แล้ว มีเพียงส่วนน้อยที่พูดถึงการใช้ในชีวิตประจำวันด้านอื่นๆ หรือทางธุรกิจ แต่ก็เป็นการอธิบายในระดับแนวคิด ที่ขาดการการเสนอแนะอย่างเป็นรูปธรรมในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้เกิดผลจริง

5.2.2 ระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากผลการศึกษาที่พบว่า จุดประสงค์ในการเปิดรับเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดได้แก่ เพื่อแสวงหาความรู้ทั่วไป รองลงมาคือ เพื่อเป็นแหล่งความรู้ในการประกอบอาชีพ/ชีวิตประจำวัน โดยมีเหตุผลเนื่องมาจากต้องการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานให้แก่คนไทย เนื่องจากเป็นผู้ที่สังคมไทยเคารพเทิดทูน ขณะเดียวกัน สังคมไทยเผชิญกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจมานาน ประชาชนคาดหวังว่าแนวพระราชดำริดังกล่าวจะให้แง่คิดหรือแนวปฏิบัติที่เหมาะสมและทำให้สังคมไทยอยู่รอด ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรมที่กล่าวถึง การยอมรับนวัตกรรมด้วยคุณสมบัติ (The Theory of Perceived Attributes) โดย Rogers (1995) ได้กล่าวว่า บุคคลจะตัดสินใจรับนวัตกรรมโดยใช้ฐานของการรับรู้รับทราบถึงคุณสมบัติของนวัตกรรม อาทิ นวัตกรรมนั้นสามารถสังเกตผลที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน (Observeability) นวัตกรรมนั้นมีข้อดีกว่า หรือเห็นประโยชน์ได้ชัดเจนกว่าสิ่งอื่นๆ มีอยู่ในขณะนั้น หรือสิ่งที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน (Relative Advantage) นวัตกรรมนั้นไม่มีความซับซ้อน ยากต่อการนำไปใช้ (Complexity) และสอดคล้องกับการปฏิบัติและค่านิยมที่เป็นอยู่ขณะนั้น (Compatibility) โดยแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงถือเป็นนวัตกรรมที่เข้ามาสู่สังคมไทย ประชาชนสนใจที่จะเปิดรับเพราะเป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รวมทั้งผลของการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ก็ไม่มีขั้นตอนซับซ้อนในการปฏิบัติ สามารถเห็นผลได้ชัดเจน และสอดคล้องกับหลักการทางศาสนา และวิถีชีวิตของสังคมไทย

ในด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้องในด้านการยึดหลักความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตนเอง รองลงมาคือ การมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงคือการพึ่งตนเองในชีวิตประจำวัน แบ่งปันกันในครอบครัว และกับเพื่อนบ้าน รู้จักเก็บออม เมื่อพิจารณาค่าคะแนนโดยรวมพบว่า ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจ

พอเพียงในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่มีความรู้ความเข้าใจมาก ผลการศึกษา ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของเรื่องความรู้ (Knowledge) ของ Bloom (1971) ที่กล่าวว่า ความรู้ของบุคคลอาจได้มาจากการสื่อสาร เนื่องจากสื่อต่างๆ สามารถตอบข้อสงสัย (Ambiguity Resolution) ของบุคคลได้ ผู้รับสารจึงมักแสวงหาสารสนเทศโดยการอาศัยสื่อทั้งหลายเพื่อตอบ ข้อสงสัยและความ สับสนของตน

นอกจากนั้น ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Zimbardo and Leippe (1991) ที่กล่าวว่า การ เปิดรับข่าวสารมีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมของผู้รับสารได้ เนื่องจากการเปิดรับข่าวสารนั้นบ่อยครั้ง ผ่านสื่อต่างๆ จะทำให้เกิดความคุ้นเคย (Repetition to create familiarity) กับการสื่อสารนั้น จนก่อให้เกิด ความสนใจ การเข้าใจ และการยอมรับ แต่สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือ การนำเสนอเนื้อหาสารนั้นจะต้องมี ความถูกต้อง ชัดเจน และเข้าใจง่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อมวลชนทั้ง ระดับท้องถิ่นและระดับประเทศที่เผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พบว่า มีรูปแบบการนำเสนอ ที่หลากหลาย อาทิ ข่าว บทความ สารคดี ฯลฯ เนื้อหาเหล่านี้ถูกนำเสนอซ้ำๆ ผ่านสื่อต่างๆ ในรูปแบบที่ เหมาะสมกับผู้รับสารแต่ละกลุ่มในสังคมไทย ความรู้ความเข้าใจในแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ ประชาชนในจังหวัดเชียงรายจึงอยู่ในระดับที่ดีมาก

5.2.3 ระดับการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ชีวิตประจำวันของ ประชาชนในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มตัวอย่างมีการยอมรับหลักการด้านความซื่อสัตย์สุจริตในการ ประกอบอาชีพและยอมรับในแนวคิดการเสริมสร้างให้คนไทยมีพื้นฐานทางจิตใจที่มีคุณธรรมเป็น สิ่งจำเป็น ขณะที่ด้านการนำไปใช้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นด้วยว่าสมควรนำแนวปรัชญาดังกล่าวไปใช้ในการประกอบธุรกิจ พัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ ไม่คำนึงกำไรของตนเอง เพียงอย่างเดียว แต่จะคำนึงพนักงาน – ลูกค้า และคำนึงสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังมีพฤติกรรมในการ จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อทบทวนการใช้จ่ายและออมเงิน

จากการสนทนากลุ่มพบว่า ประชาชนในทุกภาคส่วนมีการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ โดยการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ และการ ดำเนินธุรกิจโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนแต่เพียงฝ่ายเดียว ส่วนในด้านการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายเพื่อทบทวนการใช้จ่ายและออมเงิน พบว่า ประชาชนมีการนำเอาแนวทางดังกล่าวไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตในครัวเรือน โดยเป็นการทำบัญชีครัวเรือนทั้งแบบรายวันและรายเดือน ซึ่งต่างให้ข้อสรุป สอดคล้องกันว่า ผลจากการทำบัญชีรายรับรายจ่ายสามารถช่วยในการควบคุมการใช้จ่ายเงินของตนเอง และครอบครัว การมีเงินออม ลดภาระหนี้สินและค่าใช้จ่ายสิ้นเปลือง ตลอดจนช่วยเพิ่มกระบวนการคิด พิจารณาก่อนการตัดสินใจใช้จ่ายเงินซื้อสินค้า

ตามทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรม นวัตกรรมนั้นจะถูกยอมรับได้ต้องมีความสอดคล้องกับระบบสังคม (Social System) เป็นระบบสังคมที่มีธรรมชาติ วัฒนธรรมของคนในสังคมที่จะนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีไปใช้ ฐานะทางเศรษฐกิจของคนในสังคมโดยรวม และกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน สามารถยอมรับนวัตกรรมได้แตกต่างกัน การเมือง การปกครอง มีอำนาจต่อการยอมรับนวัตกรรมเป็นอย่างมากการศึกษาถึงอิทธิพลของระบบสังคม จะช่วยให้เข้าใจและหาวิธีการที่เหมาะสมในการเผยแพร่วัตกรรมได้

ในการยอมรับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อาทิ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน การทำบัญชีรายรับรายจ่าย การเก็บออม ฯลฯ อาจทำให้บุคคลต้องเปลี่ยนแปลงความเคยชินของตนเอง ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยความสมัครใจจะต้องมาจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเสียก่อน ซึ่งจากการสนทนากลุ่มพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการยอมรับแนวคิดดังกล่าวเพราะเห็นตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จจากสื่อมวลชน จึงมีความต้องการทดลองปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเพื่อควบคุมฐานะการเงินของตนเองและครอบครัว เพื่อการมีเงินออม ลดภาระหนี้สินและค่าใช้จ่ายสิ้นเปลือง ฯลฯ พฤติกรรมการยอมรับดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Kelman (1967) ได้อธิบายถึง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติว่า อาจมาจากความต้องการที่อยากจะเปลี่ยน (Internalization) ของบุคคลนั่นเอง โดยเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลยอมรับสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือกว่าซึ่งตรงกับความต้องการภายในค่านิยมของเขาพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในลักษณะนี้จะสอดคล้องกับค่านิยมที่บุคคลมีอยู่เดิม ความพึงพอใจที่ได้จะขึ้นอยู่กับเนื้อหาของรายละเอียดของพฤติกรรมนั้นๆ

นอกจากนี้ตามแนวคิดของการยอมรับและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมยังพบว่า องค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการสื่อสาร โดยเฉพาะคุณสมบัติของผู้ส่งสารหรือแหล่งสาร (Source) ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ทั้งสิ้น สำหรับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้เป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งหากพิจารณาในฐานะผู้ส่งสารย่อมมีคุณสมบัติที่สามารถโน้มน้าวให้เกิดการยอมรับได้ ซึ่งตามแนวคิดความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารพบว่า การยอมรับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอาจได้รับอิทธิพลจากสื่อบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือสูงเพราะบุคคลที่มาเผยแพร่แนวคิดต่างๆ ทั้งที่ผ่านสื่อมวลชนและสื่อบุคคลในท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นนักพัฒนาหรือนักวิชาการที่มีความสามารถหรือความชำนาญมีความน่าไว้วางใจและยังเป็นคณะทำงานจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงทำให้มีภาพลักษณ์ที่ดีอยู่ในลักษณะของความเป็นตัวแทนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาช่วยเหลือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นสัญลักษณ์ของความน่าเชื่อถือที่มีความหมายและความสำคัญมากและลึกกว่าสิ่งที่เป็นอยู่ ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์หว่า้เป็นผลเนื่องจากความน่าเชื่อถือนี้ จึงทำให้แนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับและนำไปปฏิบัติตาม

นอกจากนั้น การถ่ายทอดเผยแพร่แนวคิดยังมาจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีคุณลักษณะของผู้ส่งสารที่มีความน่าเชื่อถือได้สูง ในกระบวนการผลิตเนื้อหาที่มีการนำบุคคล

ที่ประสบความสำเร็จในการนำแนวคิดดังกล่าวไปปรับใช้ทั้งในการดำเนินชีวิต การประกอบธุรกิจ ภาค การเกษตร ฯลฯ จึงส่งผลให้การยอมรับในแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับที่ อรรถพรณ ปิณฑิโรวาท (2537) กล่าวไว้ว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร (Source Credibility) เป็น คุณลักษณะภายนอกของผู้ส่งสารซึ่งเป็นที่ยอมรับของผู้รับสาร ความน่าเชื่อถือ ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการคือ ความสามารถหรือความชำนาญ (Competence or Expertness) และความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) ปัจจัยทั้ง 2 ประการนี้ผู้รับสารต้องรับรู้ (Perceive) ว่ามีอยู่ในตัวผู้ส่งสาร ความ น่าเชื่อถือนี้ไม่ใช่สิ่งที่ผู้ส่งสารจะประกาศให้ผู้อื่นทราบแล้วได้รับการยอมรับ หากแต่เป็นสิ่งที่ผู้รับสาร มองเห็น รับรู้ และเกิดความเชื่อ ทั้งนี้จากการวิจัยที่พบนั้นผู้ส่งสารเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการ สื่อสารที่ทำให้งานการเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จเนื่องจากมีทั้งความรู้ ความชำนาญในเรื่องเกี่ยวกับหลักการ ความน่าไว้วางใจและการได้รับความศรัทธาทำให้การสื่อสารที่ เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดผลสำเร็จสอดคล้องกับที่พัชนี เขยจรยาและคณะ (2538) กล่าวไว้ส่วน หนึ่งว่าผู้ส่งสารเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการสื่อสารซึ่งมีส่วนกำหนดประสิทธิผลของการสื่อสาร

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อสารมวลชนพบว่า สื่อมวลชนโดยภาพรวมยังนำเสนอเนื้อหา เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและเน้นให้ความสำคัญกับคนที่เป็นเกษตรกร ขณะที่การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในอาชีพต่างๆ ยังคงมีน้อยมาก ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ รัฐบาลซึ่งเป็นผู้วางนโยบายให้คนไทยนำแนวปรัชญานี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ฯลฯ ควรจะให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวปรัชญาดังกล่าวให้กับคนผลิตสื่อ โดยเฉพาะการเผยแพร่ แนวคิด 3 ห่วง 2 เงื่อนไขและวิธีการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เพราะเมื่อผู้ผลิตสื่อเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องย่อมจะทำให้การผลิตสื่อออกมาได้อย่างถูกต้องด้วยเช่นกัน ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนรับรู้แนวปรัชญาดังกล่าวได้อย่างถูกต้องตามไปด้วย จนสามารถนำไปปรับ ใช้ได้อย่างเหมาะสม

2) รัฐบาลควรจะสนับสนุนให้สื่อสารมวลชนนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาก ขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ โดยอาจจะใช้วิธีการซื้อเวลาของสถานีโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์ ซึ่ง อาจจะเป็นลักษณะขอความร่วมมือและเสียค่าใช้จ่ายร่วมกัน โดยอาจจะกำหนดรายการที่มีความยาวไม่ มากนัก แต่มีความถี่ในการนำเสนอสูง ซึ่งอาจจะแทรกอยู่ในช่วงเวลาที่มีคนรับชมสูง ทั้งนี้เพื่อให้ ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้และซึมซับแนวปรัชญาดังกล่าวได้มากขึ้น

3) จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก โดยแหล่งข้อมูลที่ประชาชนตอบว่าแหล่งข้อมูลส่วนมากมาจากสื่อมวลชน ขณะที่สื่อบุคคลมีน้อย ทั้งนี้จากการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อแล้วพบว่า สื่อมวลชนให้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปรัชญาดังกล่าวได้น้อยมากและเนื้อหาที่สื่อนำเสนออีกเป็นเชิงนามธรรม ทั้งนี้อาจจะเป็นไปได้ว่ากลุ่มผู้ตอบส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ซึ่งเนื้อหาในสื่อได้มุ่งไปที่กลุ่มนี้เป็นหลัก ขณะเดียวกันความรู้ความเข้าใจในแนวปรัชญาดังกล่าวแม้จะอยู่ในระดับดี แต่ก็ยังเป็นระดับเดียวกับที่สื่อนำเสนอ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเช่นเดียวกับที่สื่อเข้าใจนั่นเอง ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะสนับสนุนให้สื่อมีการนำเสนอแนวปรัชญาดังกล่าวไปให้ครอบคลุมเนื้อหาในกลุ่มอาชีพต่างๆ

4) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีการยอมรับและนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่าสมควรนำแนวปรัชญาดังกล่าวไปใช้ในการประกอบธุรกิจ พัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ ไม่คำนึงกำไรของตนเองเพียงอย่างเดียว แต่จะคำนึงพนักงาน – ลูกค้า และคำนึงสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ลักษณะของการยอมรับและนำเอาไปใช้ยังคงเป็นลักษณะที่เป็นนามธรรม ซึ่งยังขาดความชัดเจนว่าแล้วจะนำไปปรับใช้จริงให้เกิดผลเป็นรูปธรรมได้อย่างไร อาจจะมีสิ่งไปจากเหตุผลในเบื้องต้นที่สื่อสารมวลชนยังไม่สามารถนำเสนอวิธีการดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม การนำเสนอจากสื่อจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ที่แนวปรัชญาดังกล่าว ดี มีประโยชน์และควรนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต แต่ในชีวิตความเป็นจริงไม่รู้ว่าควรจะทำอย่างไร ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนอกจากจะต้องให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจกับผู้ผลิตสื่อให้มากขึ้นแล้ว หน่วยงานภาครัฐยังควรจะต้องทำการศึกษาวิจัยถึงแนวทางการใช้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดผลเป็นรูปธรรมให้ได้และเผยแพร่วิธีการดังกล่าวผ่านสื่อ ขณะเดียวกันก็ใช้สื่อสารมวลชนร่วมกับสื่อบุคคล เช่น สื่อโอบายเคลื่อนที่ การขอร่วมมือกับวิทยุชุมชน การใช้สื่อพื้นบ้านต่างๆ เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่แนวปรัชญาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5) เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า แหล่งสาร (Source) เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารที่จะสามารถส่งผลต่อความสำเร็จในการ โน้มน้าวใจให้สังคมสนใจ เกิดการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร มีทัศนคติในทางบวก และเกิดพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงควรให้ความสำคัญในการเลือกสรรสื่อบุคคลที่มีคุณลักษณะที่มีความน่าเชื่อถือ มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีคุณลักษณะดึงดูดใจ มีพฤติกรรมส่วนตัวที่เหมาะสม ฯลฯ เพื่อให้การสื่อสารแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศประสบความสำเร็จในการสื่อสาร

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการศึกษาครั้งต่อไปควรจะมีการศึกษาถึงประสิทธิภาพของสื่อสารมวลชนในการเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากการศึกษานี้มุ่งศึกษาการนำเสนอของสื่อสารมวลชน แต่ยังไม่ได้ศึกษาถึงประสิทธิภาพต่อการรับรู้และเข้าใจ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวจะทำให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

2) ควรจะมีการวิเคราะห์รูปแบบรายการที่นำเสนอเนื้อหาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ว่ารูปแบบใดส่งผลต่อการรับรู้ของประชาชนได้ดีที่สุด ทั้งในด้านการสร้างความสนใจ สร้างความรู้ความเข้าใจ การยอมรับ และการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นการศึกษาแนวทางในการผลิตเนื้อหาแก่สื่อมวลชนอื่นๆ และสื่อมวลชนระดับท้องถิ่นต่อไป

3) การศึกษานี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจและการยอมรับต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในจังหวัดเชียงราย เพื่อให้การศึกษารอบคลุมตัวแปรในผู้รับสารมากยิ่งขึ้น การศึกษาครั้งต่อไปจึงน่าจะมีการศึกษาตัวแปรด้านความพึงพอใจที่มีต่อการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ เพื่อจะได้สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการเผยแพร่เนื้อหาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ตรงกับความต้องการใช้ประโยชน์ของประชาชนมากที่สุด

4) เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านสื่อบุคคล ได้แก่ ผู้ส่งสารหรือแหล่งสาร (Source) เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสาร การศึกษาต่อไปจึงควรมีการศึกษาวิจัยเจาะลึกถึงความสำคัญของบทบาทของสื่อบุคคลที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการเผยแพร่ การสร้างความรู้ความเข้าใจ การยอมรับ ฯลฯ ในแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาจมีการศึกษาคูณลักษณะของผู้ส่งสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม เพื่อสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการเลือกสรรสื่อบุคคลที่มีความเหมาะสมในการสื่อสารเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายต่อไป

บรรณานุกรม

- กฤษมันต์ วัฒนารงค์. เทคโนโลยีเทคนิคศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2536.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ปีที่ 42 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม 2548.
- จริยา สุพรรณ. การยอมรับเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในชุมชนบ้านหลุมมะขาม ตำบลหนองไม้แก่น อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2548.
- จันรรจา ชุ่มชื่น . แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษากระบวนการแพร่กระจายความหมายในหนังสือพิมพ์ไทยระหว่างปี พ.ศ.2540-2542 . วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2547.
- ปรมะ สตะเวทิน. การสื่อสารมวลชน : กระบวนการและทฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์. 2541.
- ปาณิสรา วัฒนรัตน์. การเปิดรับชม ความรู้ ทักษะคติและพฤติกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจากรายการโทรทัศน์ . วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2550.
- พรทิพย์ เย็นจะบก, สุธิดา แสงเพชร และทิพวรรณ สิทธิรังสรรค์. การสื่อสารเพื่อพัฒนาการเกษตร 'ทฤษฎีใหม่' ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช : รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2547.
- สุเมธ ดันดีวาทกุล. การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียง “แบบพอเพียง” ตามแนวทางพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร . วารสารน้ำ การประปา-ส่วนภูมิภาค. ธันวาคม 2541 – มกราคม 2542.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2533.
- อรวรรธณ ปิลาตันโอบวาท. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2546.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Bloom, Benjamin., Thomas, J., and Madus, G. **Handbook on Formative and Sumative Evaluation of Student Learning**. New York : MacGraw-Hill Book Company. 1971.
- Klapper, Joseph T .**The Effects Mass Communication**. New York, Free Press. 1966.
- Rogers, Everett. M. **Diffusion of Innovations**. Fourth edition. New York, NY: The Free Press. 1995.
- Schramm, Wilbur. **Mass media and National Development : the Role of Information in the Developing Countries**. California : Stanford University Press. 1964.
- Zimbardo, P. G., and Leippe, M. **The Psychology of Attitude Change and Social Influence** (3rd ed.). New York: McGraw-Hill. 1991.

6. ที่อยู่ปัจจุบัน

- กลุ่มที่ 1:   ( ) อำเภอเมือง   ( ) อำเภอพาน   ( ) อำเภอแม่จัน
- กลุ่มที่ 2 :   ( ) อำเภอเทิง   ( ) อำเภอแม่สาย   ( ) อำเภอแม่สรวย
- ( ) อำเภอแม่ฟ้าหลวง   ( ) อำเภอเวียงป่าเป้า   ( ) อำเภอเชียงของ
- ( ) อำเภอเชียงแสน
- กลุ่มที่ 3:   ( ) อำเภอเวียงชัย   ( ) อำเภอพญาเม็งราย   ( ) อำเภอขุนตาล
- ( ) อำเภอเวียงแก่น   ( ) อำเภอแม่ลาว   ( ) อำเภอป่าแดด
- ( ) อำเภอเวียงเชียงรุ้ง   ( ) อำเภอดอยหลวง

7. ท่านได้เปิดรับเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อใดบ้างและมีความบ่อยครั้งเพียงใด

ประเภทของสื่อ	ความบ่อยครั้งในการเปิดรับเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (โดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์)				
	ทุกวัน	3-6 วัน/ สัปดาห์	1-2 วัน/ สัปดาห์	น้อยกว่าสัปดาห์ ละ 1 วัน	ไม่เคย เปิดรับเลย
โทรทัศน์					
วิทยุ					
หนังสือพิมพ์					
นิตยสาร					
อินเทอร์เน็ต					
สื่อบุคคล ระบุ.....					
อื่นๆ ระบุ.....					

8. จุดประสงค์ในการเปิดรับเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อต่างๆ ของท่านคืออะไร

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อเรียงลำดับจากสำคัญมากไปหาน้อย 3 อันดับ โดยใช้ตัวเลข 1,2 และ 3 ตามลำดับ
ความสำคัญของจุดประสงค์ของท่าน)

- ( ) เพื่อแสวงหาความรู้ทั่วไป   ( ) เพื่อเป็นแหล่งความรู้ในการประกอบอาชีพ/ชีวิตประจำวัน
- ( ) เพื่อสร้างความมั่นใจ/เชื่อมั่น   ( ) เพื่อนำไปเป็นหัวข้อพูดคุยสนทนา
- ( ) เพื่อความเพลิดเพลิน   ( ) อยากรู้ อยากเห็น
- ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....

ส่วนที่ 2 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
 กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านเห็นด้วยมากที่สุด

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยึดหลักความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ในตนเอง		
2. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงคือการพึ่งตนเองในชีวิตประจำวัน แบ่งปันกันใน ครอบครัว และกับเพื่อนบ้าน รู้จักเก็บออม		
3. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของคนจนและเกษตรกรเท่านั้น ไม่สามารถใช้ได้ กับบุคคลทั่วไป		
4. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแนะนำให้มีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการ เปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ในอนาคตทั้งใกล้และไกล		
5. ในการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นการทำงานเป็นหลัก โดยไม่นำ เทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ยกเว้นในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์		
6. การประหยัด เก็บออม เป็นการเตรียมเงินไว้ใช้ยามจำเป็นในอนาคตถือเป็นการ สร้างภูมิคุ้มกัน ในตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง		
7. ในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องมี ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้ สติปัญญาในการดำเนินชีวิต		
8. ในภาคการผลิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้องมีการกระจายความเสี่ยง โดยมี ผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและ/หรือมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ได้		
9. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ได้ดีในการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของ ประชาชนในระดับครอบครัวเท่านั้น		
10. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการใช้วัตถุดิบนำเข้าจากต่างประเทศเป็นสำคัญ		

ส่วนที่ 3 การยอมรับและการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านเห็นด้วยมากที่สุด

3.1 การยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

ข้อความ	ระดับความเห็นด้วย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องที่ซับซ้อนเกินไปและปฏิบัติตามได้ยาก (-)					
2. การดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ ทำให้ท่านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น					
3. การปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้ได้จริงกับท่านหรือชุมชนของท่าน					
4. ท่านคิดว่า การดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้ได้กับคนทุกอาชีพ					
5. ท่านคิดว่า การที่บุคคลหรือชุมชนจะสามารถพึ่งพาตนเองได้ต้องมาจากการรู้จักเสียสละ ร่วมมือร่วมใจและแบ่งปันกัน					
6. การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ทำให้ท่านเห็นคุณค่าของเงินมากขึ้นและนำเงินไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ					
7. ความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพเป็นสิ่งสำคัญที่ควรยึดถือ					
8. ท่านคิดว่า การเสริมสร้างให้คนไทยมีพื้นฐานทางจิตใจที่มีคุณธรรมเป็นสิ่งจำเป็น					
9. “ความพอประมาณ” เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากทั้งในการคิดและปฏิบัติตาม (-)					
10. การดำรงชีวิตของคนในสังคม ควรมีการคาดคะเนผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนอย่างรอบคอบ ก่อนตัดสินใจทำการสิ่งใด					
11. ท่านคิดว่า การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล เป็นสิ่งจำเป็น					
12. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำรงชีวิตหรือประกอบอาชีพ ควรใช้เท่าที่จำเป็นและคุ้มกับค่าใช้จ่าย					
13. การปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะส่งผลให้บุคคลเกิดการสร้างสรรค์ผลผลิตได้เอง ไม่ต้องหาซื้อให้สิ้นเปลือง และสิ่งที่เหลือจากการผลิตก็สามารถนำไปขายได้					
14. การพัฒนาอาชีพในชุมชนไม่จำเป็นต้องอาศัยผู้รู้มาคอยแนะนำ หากแต่เราสามารถเรียนรู้ได้เอง					
15. ท่านคิดว่าตนเองมีพื้นฐานทางจิตใจที่มีจิตสำนึกและมีคุณธรรมที่เป็นไปตามหลักการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง					

3.2 การนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

ข้อความ	ระดับการเกิดพฤติกรรม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านดำเนินชีวิต โดยมีการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ					
2. ท่านใช้เหตุผลเสมอในการตัดสินใจใช้และบริโภคสิ่งต่างๆ และคำนึงถึงผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ					
3. ท่านมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อทบทวนการใช้จ่ายและออมเงิน					
4. ท่านมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล					
5. ท่านแสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำความรู้ที่นำมาเชื่อมโยงเพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินชีวิต					
6. ท่านใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในการดำเนินชีวิตตามวัตถุประสงค์การใช้งานและราคาถูกมากกว่าการเน้นความทันสมัย					
7. ท่านเปลี่ยนแปลงตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงหรือมีการประยุกต์หลักคำสอนของศาสนาเข้ากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง					
8. ท่านให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาถิ่นที่อยู่อาศัย					
9. ท่านบริโภคสินค้าต่างๆ โดยเน้นสินค้าที่ผลิตจากท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่					
10. ท่านได้มีการพูดคุยหรือชักชวนคนรอบตัวให้ดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง					
11. เมื่อเกิดปัญหาท่านจะพึ่งตนเองก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น					
12. เมื่อผู้อื่นขอความช่วยเหลือกับท่านในสิ่งที่ทำได้ ท่านมักจะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นอยู่เสมอ					
13. ท่านเป็นผู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสถานการณ์ทางสังคมและเทคโนโลยี					
14. ท่านมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม					
15. ในชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนเสมอ					
16. ท่านมักมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน					

17. หากท่านประกอบธุรกิจ ท่านจะพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ					
18. หากท่านประกอบธุรกิจ ท่านจะปรับปรุงและพัฒนาให้ธุรกิจของท่านต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี					
19. หากท่านประกอบธุรกิจ ท่านจะมีได้ค้ำประกันถึงแต่ส่วนตนอย่างเดียว แต่จะค้ำประกันถึงแวดล้อม					
20. หากท่านประกอบธุรกิจ ท่านจะมีได้ค้ำประกันกำไรของตนเองเพียงอย่างเดียว แต่จะค้ำประกันพนักงาน ลูกค้ำของท่านด้วย					

ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบพระคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

